

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

UDTOG AF EN SLÆGTSBOG

UDARBEIDET AF

POUL HENRIK HEEGAARD

FHV. LÆRER VED KJØBENHAVNS NAVIGATIONSSKOLE

KJØBENHAVN

JOHAN BJØRNBOKS BOGTRYKKERI

1908

S^{AA} sandt det er, at Fædrenes Synder hjemsøges paa Børnene, saa sandt er det ogsaa, at mange Slægter, som nu sidde i gode Kaar og indtage en agtet og anset Stilling i Samfundet, helt eller dog for en meget væsentlig Del skylde deres Forfædre Takken herfor. Men hvorofte mindes dette af Efterkommerne? Hvorofte er det ikke Tilfældet, at, naar der er gaaet blot et Par Slægtled, er Alt, hvad Fædrene har stridt og arbeidet her i Livet og derved bidraget til Slægtens Opkomst, helt glemt og snart ethvert Minde om dem forsvundet? For at bidrage Mit til, at denne Mangel paa Pietetsfølelse ikke af vore senere Generationer skal kunne undskyldes med Uvidenhed om de Hedenfarne og deres Gjerning her i Livet, er jeg ifærd med at udarbejde et Værk om vor Slægt, ført tilbage til det Tidspunkt, da denne først antog Navnet: Heegaard.

Som jeg er den ældste, der for Tiden bærer dette Navn, er jeg vel ogsaa den, der sidder inde med de bedste Oplysninger om, hvad der gjennem Traditionen er opbevaret om vore Forfædre. Det er derfor blevet mig klart, at skulde det Lidet, vi paa dette Omraade endnu er vidende om, kunne reddes fra Forglemmelse, maatte jeg trods mine 74 Aar paatage mig dette Arbejde, idet jeg beklager, at

LEVNETSBEKRIVELSER

AF

PASTOR STEPHAN CHRISTIANSEN HEEGAARD (1726—1798)

PASTOR POUL HENRIK HEEGAARD (1766—1835)

ISENKRÆMMER FABRIKEIER MATHIAS ANKER HEEGAARD
(1776—1837)

ETATSRAAD FABRIKEIER STEFFEN PETER ANKER HEEGAARD
(1815—1893)

---

dette ikke allerede i mine yngre Aar er gaaet op for mig, medens der endnu levede Nogle af den Generation, der er gaaet forud for mig, hvorved sikkert mange værdifulde Oplysninger om Slægten, som nu ere helt tabte, kunde være bevarede.

Naar det imidlertid er lykkedes mig at faa samlet Saa-meget, som Tilfældet dog er, skyldes det i en væsenlig Grad den Støtte, jeg heri har fundet hos d'Hrr. Fabrikeiere Louis Heegaard og M. A. Heegaard samt hos min Neveu Henry Bruun, Assistent i Rigsarkivet, hvilke Alle med stor Beredvillighed og Interesse for Sagen have skaffet mig mange af de vigtigste Oplysninger, hvorpaa jeg vil kunne bygge mit Værk, hvorfor jeg i høi Grad er dem Tak skyldig.

Af den Slægtsbog, jeg til Stadighed arbejder paa, er de her foreliggende trykte Levnetsbeskrivelser et Udtog; den overvejende Del vil jeg rimeligvis efterlade som Manuskript. Iøvrigt er der næppe Sandsynlighed for, at jeg i min høie Alder vil kunne leve længe nok eller, selv om saa var, beholde Aands- og Legemskræfter nok til at faa dette Værk fuldført; men det er da mit Haab, at En eller Anden af vore Efterkommere, tildels ved Benyttelsen af det Materiale, jeg har kunnet samle, vil fortsætte der, hvor jeg har maattet melde Forfald.

Taastrup, den 15. September 1908.

P. H. Heegaard.

I.

SLÆGTEN HEEGAARD stammer fra en Bondeslægt paa Fyen, som skal have ejet en Gaard, Hedegaard kaldet, hvoraf Slægten har sit Navn. Den Første af vor Slægt, som antog Navnet Heegaard, var min Tipoldefader, Christian Steffensen Heegaard, der er født omtrent 1700, og som i den første Halvdel af det 18de Aarhundrede levede som Skræddermester i Kjøbenhavn. Jeg har gjennemsøgt Skrædderlavets nuværende Arkiv, men uden at kunne finde ham. Dette Arkiv er ogsaa meget mangelfuldt, idet Størstedelen af det ældre skal være gaaet tabt under en af de store Ildebrande i Kjøbenhavn. Efter en Tradition i vor Familie skal Christian Heegaard have været Dameskrædder; thi i den Tid, den saakaldte Paryktid, hørte ogsaa Damerne til Skræddernes Kunder, og muligvis har disse Dameskræddere udgjort et eget Lav, som forlængst er hævet.

I Rigsarkivet findes en Protokol ført over de Huse i Kjøbenhavn, som blev skaanede under den store Ildebrand fra d. 20de til 22de Oktbr. 1728, og tillige anføres de i disse Huse efter Branden boende Indvaanere. I denne Protokol nævnes som boende i et Hus bag Nikolai Kirkegaard, altsaa vel omtrent hvor den nuværende Nikolaigade er beliggende, følgende Personer: Christian Steffensen Heegaard Skrædder med Hustru, 2 Børn, 3 Svende og Dreng samt 1 Pige, og som logerende hos dem Nikolay Ernst Lieger Uhrmager med Hustru og Pige, som før Branden boede i

Vimmelskaffted, og tillige Henrich Teisen Student fød i Norge. Endvidere som boende i samme Hus: Niels Quist ung Karl, handler med Thee, Caffee og Snuftobak og hos ham 1 Pige, samt som logerende hos ham: Johan Samuel Neander Barberer med 4 Svende og Drengene, som før Branden boede ved Tugthuus-Porten paa Graabrødre Torv; i alt 19 Personer. Det fremgaar ikke heraf om Heegaard har været Eier af dette Hus og Ungkarl Niels Quist Leier eller omvendt. Af Christian Heegaards 2 Børn, som er anførte i denne Protokol, var det ene min Oldefader Stephan Heegaard, som var født 1726 og altsaa kun 2 Aar gammel, da den store Ildebrand overgik Kjøbenhavn.

I Lengnicks: »Kirkebogsuddrag af Nikolaj Kirkebog« findes optegnede følgende Børn af Christian Heegaard Skrædder gift med Margrethe Hansdatter.

Ide Lisbeth døbt 3die Mai 1735.

Ida Elisabeth » 28de Februar 1738.

Lovise » 30de December 1740:

Heraf ses altsaa, at Navnet paa Christian Heegaards Hustru var Margrethe Hansdatter; men uvist bliver det dog, om hun har været Moder til min Oldefader Stephan Heegaard. Muligvis har Christian Heegaard været 2 Gange gift, og Margrethe Hansdatter er i saa Tilfælde hans 2den Hustru. Dette Spørgsmaal kan ikke længere afgjøres, fordi Aarene om Stephan Heegaards Fødsel og Daab mangler i de Kirkebøger, der er opbevarede fra det gamle Nikolai Sogn. I hvert Tilfælde viser dette Kirkebogsuddrag, at Christian Heegaard har haft flere Børn end de 2, som er anførte i den ovennævnte Protokol, og at altsaa min Oldefader Stephan Heegaard har haft flere Søsken; men om Ingen af disse er der i vor Slægt opbevaret nogetsomhelst Minde. Sikkert er det dog, at han ikke har haft Brødre, som har kunnet forplante vort Navn til senere Slægter. —

Min Oldefader Stephan Christiansen Heegaard er født 24 Juli 1726 i Kjøbenhavn. I sit 14de Aar kom han i Vordingborg Latinskole, hvis daværende Rektor hed Theisen. Muligvis er denne Theisen identisk med den ovennævnte

norske Student Henrich Teisen, som efter Branden 1728 logerede hos min Tipoldefader og altsaa kan have været en god Bekjendt af Familien; ellers kan jeg ikke se nogen Grund til, at Stephan Heegaard har frekventeret netop Vordingborg Latinskole og ikke faaet sin Undervisning i Kjøbenhavn, hvor han havde sit Hjem. I Aaret 1746 blev han Student og 8 Juni 1747 tog han Eksamen filosoficum med laud. Derefter levede Stephan Heegaard i et Par Aar af private Informationer, blev 1749 Skolelærer i Hammer ved Vordingborg, 1753 Klokke i Præstø og 1756 Sogndegn for Høve og Flakkebjerg. I dette Embede tog han 12te December 1764 theologisk Embedseksamen med Karakteren: »non contemnendum«. Jeg skal hertil bemærke, at i de Tider indstillede man sig til denne Embedseksamen med en forud opgiven Karakter, hvorefter saa Fordringerne rettede sig. Blandt hans Samtidige havde bl. andre. den bekjendte norske Biskop og Digter Johan Nordahl Bruun ogsaa non contemnendum til sin Attestats. Heller ikke maa det overses, at Stephan Heegaard optaget af sin Lærergjerning og øvrige Kaldspligter, samt Familieforsørger i meget trange Kaar, uden Adgang til Universitetet og altsaa udelukkende ved Selvstudium bragte det saavidt, som Tilfældet blev, hvad der sandelig er al Ære og Ros værd. I 1765 prækede han for Dimis med Karakter haud. —

Men der skulde endnu gaa en Række af trange Aar for ham, inden han naaede at blive Præst, det Maal han saa inderligt higede efter og hvortil han følte sig kaldet. Vel havde han flere Gange indgivet Ansøgning om et eller andet lille Præsteembede; men først da han gik i sit 49de Aar blev han bønhørt, idet han 9de Marts 1775 blev kaldet til residerende Kapellan i Stubbekjøbing paa Falster. Jeg har en Copi af den Ansøgning, han ved denne Lejlighed indgav til Kongen, og denne Ansøgning med samt de den ledsagende Anbefalinger giver et godt Indblik i de usle Kaar, hvori han dengang levede og i en lang Række af Aar havde levet. Ansøgningen lyder saaledes:

Høye, den 3. Februar 1775.

Til Kongen!

For Deres Kongelige Majestæts Trone nedlægges denne min allerunderdanigste Ansøgning om det vacante reside-rende Capellanie i Stubbekjøbing paa Falster. Da ieg i saa mange Aar, og ved adskillige Leiligheder har allerunderdanigst bønfoldet hos Deres Kongelige Majestæt om allernaadigst Befordring, har ieg nu det Haab denne Gang at finde Bønhøring.

At ieg virkelig er iblandt de mest trængende Supplicants Tal og at ieg har Lyst og Villie til at befordre Guds Ære er den alvidende bedst bekiendt.

Veed ikke at anføre noget ydermere som Bevægnings Grund for min Ansøgning, uden det samme som saa ofte allerunderdanigst er indberettet, nemlig at ieg over 24 Aar har under de kummerligste Omstændigheder bestræbt mig med at blive duelig til det hellige Prædike-Embede, hvorvidt mit Ønske i saa Fald er opnaaet, behager Deres Kongelige Majestæt af paategnede paalidelige Attester allernaadigst at erfare.

A^o 1764 den 12te Dec^{br} tog ieg Examen Theologicum under D. Holm og sl. D. Rosenstand, bekom Characteren non contemnendum, nest følgende Aar prædikede ieg for Dimiss under sl. D. Rosenstand, som tilkjendte mig Characteren haud Illaudabilem. —

Den almægtige som har alles Hierter i sin Haand, bevæge Deres Kongelige Majestæt til allernaadigst at forunde mig dette lidet Brød, og derved Leilighed til at aagre med det ringe Pund den naadige Gud har betroet mig. — Under de oprigtigste og ivrigste Ønsker for Deres Kongelige Majestæt og det gandske Høy Kongelige Arvehuuses allerhøyeste Velgaaende henlever ieg

I allerdybeste Soumission
Deres Kongelige Majestæt
Min allernaadigste Konges
allerunderdanigste arve
Undersaat og Tiener

STEPHAN HEEGAARD.

Paa selve Ansøgningen findes følgende gode og indtrængende Anbefalinger, deriblandt fra Sjællands daværende Biskop L. Harboe:

Copie.

Da Sognedegnen til Høye og Flacheberg Meenigheder hæderlige og vellærde Stephan Heegaard er min Attest begiærende der han agter at søge et Præste-Embede, saa kan ieg med Sandhed sige, at jeg ofte har hørt ham prædike, og altid med megen Fornøielse velbegavet og vel forklarende sin Text med hosføyet ret opbyggelig Henegnelse. Hans Levnet har og altid været, som vedbørlig, christeligt og skikkeligt i alle Maader. Han spilder ikke Tiden ved Lediggang; men anvender det paa det nyttige, og gudelige, hvilket han tydelig har lagt for Dagen, idet han af det Tydske i vort Danske Sprog har overført 2de Tractater, den eene Reinhardi Beviis om Jesu af Nazareth, den anden D. Doddridges 12 Taler til Ungdommen, hvorved han har gjort sig vel bekiendt og fortient.

Datum Ørslev
d. 26. Oct^{br} 1773

J. OLIVARIUS
da værende Provst i Herredet.

Copie.

Det gode Vidnesbyrd som Hr. Provst Olivarius har meddelt Supplicanten kan ieg og give ham, at han nemlig er flittig i sit Embede, ustraffelig i sit Forhold, og anvender de Timer han har frie for de ham paalagde Forretninger paa det som er nyttigt, og kan være andre til Opbyggelse. Da han derhos prædiker godt, har jeg ingen Tvivl paa, at han, som viser sig tro i det mindre, vil ligeledes udvise samme Troskab i et Præste-Embede, saafremt han ved Guds og Deres Majestæts Naade dertil maatte vorde beskikket.

K.hafn. d. 4. Nov. 1773

L. HARBOE.

Som Sognedegnen her til Meenighederne hæderlige og vellærde Stephan Heegaard anmoder om min Attest, saa meddeles samme saa meget des heller, som ieg paa min Sam-

vittighed kan bevidne, at han, i al den Tid han har forestaaet dette sit Embede, har viist en roesværdig Troeskab og Flid, og opbygget baade med Lærdom, og Levnet, og da han ofte har aflagt Prøver paa sin særdeles Duelighed til det hellige Prædike-Embede, og de Naadegaver, som ere ham meddelte til at fremsætte Ordet tydelig, ordentlig og opbyggelig, saa skulde det inderlig glæde mig, om han efter saa mange Aars Møye maatte naae sit Ønske, ej tvivlende at han jo ville blive til megen Opbyggelse i Guds Kirke.

Høye d. 2. Febr 1775.

M. FRANCK
Pastor Loci.

Ovenstaaendes Overensstemmelse med Originalerne test.
S. HEEGAARD.

At Supplicanten Stephan Heegaards Omstændigheder, da hand har et ringe Leve-Brød og et huus fuldt af Børn, ere saa ringe, at hand ey kan betale det stemplede Papir til denne allerunderdanigste Suppliche, bevidner ieg herved efter min Samvittighed under min Haand.

M. A. FABER
Præpositus Nomarch. Wester Flakkebergensis.

Denne sidste Attest viser altsaa, at Stephan Heegaard har maattet skaffe sig testimonium paupertatis, fordi han ikke evnede at betale et Stykke Stempelpapir, der vistnok kun kostede 24 Skilling.

Af en Cancelli-Skrivelse til Kongen dateret 23 Febr. 1775. viser det sig, at der har været flere Ansøgere til dette Embede, og af disse er Stephan Heegaard af Cancelliet indstillet som Nr. 2. Idet jeg kun anfører, hvad der vedrører min Oldefader, lyder Skrivelsen saaledes:

Allerunderdanigst Forestilling,

Om det residerende Capellanie til Stubbekiøbing paa Falster, som ved Hr. Jens Wedels Forflyttelse til Gyrstinge i Sielland er vacant, og hvis Indkomster ere angivne til

200 Slettedalere, have efterfølgende gjort allerunderdanigst Ansøgning.

— — — — —
 2. Stephan Heegaard, Sogndegn til Høye og Flacheberg i Sielland, som i 24 Aar, under de kummerligste Omstændigheder har søgt at gøre sig duelig til Prædike-Embedet. Biskop Harboe og Provst Olivarius give ham det Vidnesbyrd, at han er flittig i sit Embede, ustraffelig i sit Forhold, og anvender de Timer, han har frie fra Forretninger, paa det som er nyttigt og andre til Opbyggelse. —
 — — — — —

Udfor Nr. 2 paa Listen: Stephan Heegaard, staar der paa denne Cancelli-Skrivelse: forundet. Christiansborg i Geheime Statsraadet den

3. Marts 1775.

Min Oldefader Stephan Heegaard havde nu endelig naaet det længe attraaede Maal at blive Præst; men dette Kapellani i Stubbekjøbing har hvad Indtægterne angik, sikkert hørt til de mindste Embeder i Landet. I dette Kald forblev han dog kun lidt over et Aar, idet han allerede i Maj 1776 af Grev Danneeskjold-Samsø fik Kaldsbrev paa det residerende Kapellani til Besser og Onsberg paa Samsø. Om Konfirmation paa dette Kaldsbrev indgav han følgende Ansøgning:

Til Kongen!

Stempel
 24 Sk.
 1776. Paa vedfølgende af Høygrevelige Excellence Hr. Geheime Conference-Raad Grev Danneeskjold Samsø mig meddelte Kaldsbrev til det ved Hr. Otto Lujas Død nu ledige residerende Capellanie ved Besser og Onsberg Menigheder paa Samsø udbedes Deres Kongelige Majestæts allernaadigste Confirmation.

allerunderdanigst af
STEPHAN HEEGAARD.
 residerende Capellan i Stubbekjøbing.

Stubbekjøbing d 7de Mai 1776.

Efter Hr. Cancellie Raad Langes Forsikring skal Supplicanten være Indfødt.

Denne Attest for at være Indfødt var bleven nødvendig, fordi Loven om Indfødsret var udkommen kort forinden ved Forordningen af 15. Januar 1776. Konfirmationen paa Kaldsbrevet er dateret 22. Mai 1776. —

I dette Kapellani, som sikkert heller ikke har hørt til de fede Embeder, forblev Stephan Heegaard i over 16 Aar. Først i Aaret 1792, da han var over 66 Aar gammel, naaede han endelig at blive Sognepræst, idet han af Grev Danne-skjold-Samsø fik Kaldsbrev paa Nordby Sognekald paa Samsø, som var blevet ledigt ved Pastor Winther Clausens Død, og dette Kaldsbrev fik 24. August 1792 kgl. Konfir-mation. I den Skrivelse Cancelliet modtog fra Geheime Statsraadet angaaende denne Konfirmation staar der paa Omslagets forreste Side: Bevilges Confirmation, dog expederes ey førend i næste Uge efter sin Orden. —

Til denne forhalede Ekspedition, hvorved Stephan Heegaards endelige Kaldelse til Embedet fik en senere Datering, var Aarsagen uden Tvivl den, at Formandens Enke Madam Winther Clausen havde indgivet en Ansøgning til Kongen om en saadan Opsættelse. Grunden hertil har rimeligvis været den, at Naadensaaret for hende derved blev forlænget saaledes, at hun kunde faa bjerget hele Aarets Høst paa den Avling, som hørte til Præstegaarden; men Stephan Heegaard vilde jo derved have lidt et stort Tab. Han indgik derfor ogsaa til Kongen med et djærvt og indtrængende Modandragende, hvori han gjorde opmærksom paa, at han af sit Kapellani ikke havde noget Naadensaar, og derfor, hvis Enkemadam Clausens Ansøgning blev bevilget, paa meget Lidet nær vilde miste et helt Aars Indtægt, hvad der i hans trange Kaar maatte blive overvættets føleligt for ham. Denne ovenanførte Bemærkning paa Geheime-Statsraadets Skrivelse synes imidlertid at tyde hen paa, at Enken har faaet sin Ansøgning bevilget. Hvorledes denne Sag iøvrigt blev ordnet, ved jeg ikke; rimeligvis er det kommet til et mindeligt Forlig. I hvert Tilfælde blev Forholdet mellem Stephan Heegaard og Enkemadam Winther Clausen snart til det bedste, idet en af hendes Døtre alle-

rede i Naadensaaret blev trolovet med Stephan Heegaards Søn cand. theolog. Poul Henrik Heegaard og senere i samme Aar gift med ham, efterat han 1. Novmbr. 1793 var bleven personel Kapellan hos Faderen, til hvis Embede han ogsaa i Aaret 1795 fik Successionsret. —

Min Oldefader Stephan Heegaard var nu endelig naaet dertil, at han, idetmindste saa nogenlunde, kunde se Fremtiden imøde uden Bekymring for Udkommet til sig og sine. Men de mange Aars opslidende Kamp med Fattigdom og Næringsssorger havde tæret saaledes paa hans Kræfter, at han nu var bleven svag og ældet i den Grad, at han allerede i sit første Aar som Sognepræst maatte søge sig en Medhjælper for at kunne bestride alle de med Kaldet forbundne Pligter. Heldigvis blev det, som ovenfor sagt, hans egen Søn, der kom til at yde ham denne Hjælp. Min Oldefader vedblev dog, saavidt hans Kræfter tillod det, endnu i nogle Aar at deltage i Forretningerne, og særlig Prækestolen opgav han nødig. Men han skal ogsaa have været en udmærket Prædikant, som ved sine kristeligt opbyggelige og vækkende Taler har forstaaet at skabe det rette Menighedsliv i de Sogne, hvori han som Prædikant havde virket. Dog ogsaa dette blev ham tilsidst for svært, hvorefter han i Aaret 1797 bestemte sig til helt at fratræde Embedet og overlade det til Sønnen, som jo havde Successionsret til Kaldet, dog paa Betingelser, hvorom følgende Aktstykke giver nærmere Oplysning:

^{29/12} 1797 tillades det ved Missive til Biskop Jansen i Aarhus (jyske Miss. 305) at S. Heegaard maa resignere Kaldet til sin Søn, der 1795 har faaet Expechance paa det af Daneskjold Samsøe, imod at Kaldsretten herefter tilfalder Kongen. S. Heegaard og hans Kone skal blive boende i Præstegaarden, og hans Søn forpligter sig til at yde ham Ophold, Forplejning og 120 Rdlr. aarlig, hvad ogsaa Eftermanden skal forpligte sig til, hvis P. H. Heegaard skulde dø først eller blive forflyttet. Biskoppen finder Summen lovlig stor, da Kaldet er et af de mindste paa Samsøe, men da baade P. H. Heegaard og Greven billiger det, og S. Heegaard er

meget gammel (71 Aar) og han og Sønnen altid har staaet i det bedste Forhold til hinanden, mener han at kunne anbefale det. —

Det synes altsaa, at Grev Danneskjold Samsø for i Aaret 1775 at faa Successionsretten til Kaldet overdraget til P. H. Heegaard har maattet bringe som Offer sin fremtidige Kaldsret til Nordby Sognekald. Men ogsaa af andet, som i vor Slægt er opbevaret til Minde om Greven, fremgaar det, at han altid er optraadt med stor Bevaagenhed baade overfor min Oldefader og min Bedstefader, hvem han stedse har været villig til at række en hjælpende Haand, hvor han formaaede det. —

Men kun en stakket Tid skulde Stephan Heegaard og hans Hustru nyde godt af det rolige og sorgfri Liv, som nu i deres Alderdom endelig var blevet dem forundt. Allerede i Slutningen af Februar 1798 døde min Oldemoder Sophie født Faber lidt over 63 Aar gammel, og Sorgen herover har sikkert bidraget sit til snart ogsaa at lægge min gamle svage Oldefader i Graven. Han afgik ved Døden i Slutningen af November s. A. omtrent 72¹/₂ Aar gammel. —

I Barfods: »Den falsterske Gejstlighed« faar Stephan Heegaard følgende korte Eftermæle: »han var en dygtig Præst, af en godmodig Karakter, men levede i trange Kaar.« Vi, som høre til hans Efterkommere, bør stedse bevare Mindet om denne vor Stamfader med pietetsfuld Agtelse og Kjærlighed; thi skjøndt han saagodt som hele sit Liv maatte kæmpe mod Fattigdom og Nød, formaaede han dog ved sjælden Dygtighed, Flid og Energi at arbeide sig frem til en smuk og agtet Stilling i Samfundet, og har derved ærligt bidraget sit til at jævne Vejen for sine Efterkommere, og til at ranke og høine vor Slægt. —

Stephan Heegaard var 2 Gange gift. Hans første Hustru, hvis Navn ikke kendes, døde 33 Aar gammel i Barselsæng i Mai 1764 og blev begravet i Høve. Med hende havde han 3 Børn: en Søn Christian, som ikke kan være kommen langt ud over Barnealderen, eftersom han er begravet 29. Septmbr. 1771, en Datter Juliane Christine døbt 5. Juni

1758, om hvem der ikke vides andet, end at hun har været gift i Korsør, og endelig Sønnen Jens, hvis Fødsel kostede Moderen Livet, og som blev begravet 3 Dage efter hende. —

Stephan Heegaards 2^{den} Hustru var Sophie Poulsdatter Faber, min Oldemoder. Hun var en Datter af Poul Mathiesen Faber, Sognepræst til Voer i Randers Amt. Poul Faber, min Tipoldefader, var født i Roskilde i Aaret 1700. Hans Fader var Keinsmed Mathies Jensen Faber, hans Moder hed Maren Christensdatter. Familien Faber var en bekjendt Smedeslægt, som har havt Repræsentanter paa forskjellige Steder i Landet og da ogsaa i Kjøbenhavn. Den bekjendte afdøde Telegrafdirektør Peter Faber, Forfatteren af: »Den tapre Landsoldat«, hørte til denne Slægt. Efter en Tradition i min Familie skal Stamfaderen til Slægten Faber have været en Polak, som kom her til Danmark med det Hjelpekorps af Polakker og Brandenburgere, der 1659 rykkede ind i Jylland, for at hjælpe Danmark i Krigen mod Sveskerkongen Karl den 10de Gustav. Efter Krigen slutning forblev han her i Landet og nedsatte sig som Kleinsmed i Roskilde. Han skal have været en dygtig Mand i sit Fag, og bl. a. har jeg hørt, at det Gitter, som er om Alteret i Roskilde Domkirke, er hans Værk. —

Poul Faber blev Student fra Roskilde Latinskole 1717 og theologisk Kandidat 1. Mai 1721 med Karakteren laud. 18. Juli 1729 blev han Sognepræst til Voer, hvor han døde 30. Aug. 1758. Aarhus Biskop Hygom har givet Poul Faber følgende Testimonium: »Poul Faber prædikede ganske opbyggelig og med god Færdighed. Han synes at være en vel intentioneret Mand af en stille ulastelig Omgængelse, men hans udvortes Omstændigheder ere formedelst Kaldets Ringheds Skyld meget slette.«. Poul Fabers Hustru var Margrethe Cathrine Anchersen født 1709 og død 1742. Hun var en Datter af Magister Ancher Sørensen Anchersen, Sognepræst til Sønder og Nørre Bork samt Provst i Nørre Horne Herred. Hendes Moder hed Marie Hansdatter Kurtz, Datter af Hans Pedersen Kurtz, Borgmester og Tolder i Kolding. Poul Fabers Hustru hørte altsaa til den i sin Tid

bekjendte Anchersenske Slægt, som har ydet Danmark flere Biskopper og Præster, betydelige Jurister og Læger samt Universitets Professorer. Fra denne Slægt stammer muligvis det i den Heegaardske Slægt saa gængse Fornavn: Anker; men efter en i Tiden udbredt Tradition skal dette Navn nok snarere henføres til en Læge Anker, en Nordmand, som helbredede min Oldemoder Sophie Faber af en haard Sygdom. Med sin Hustru havde Poul Faber 5 Sønner og 3 Døtre, og blandt disse min Oldemoder Sophie. Hun var født 1735 og blev i Aaret 1759 gift med Henrik Wetzel, Sognepræst til Støvring og Mellerup; men han døde allerede Aaret efter. Med sin første Mand havde hun ingen Børn. 1765 blev hun gift med min Oldefader, Stephan Heegaard, medens han var Degn i Høve og Flakkebjerg. Som allerede anført døde begge disse mine Oldeforældre i Aaret 1798 og ligge begravede paa Nordby Kirkegaard. —

I deres Ægteskab havde mine Oldeforældre 4 Børn:

Poul Henrik Heegaard, (min Bedstefader), * 1766 † 1835.

Johanne Margrethe Cathrine Heegaard * 1769 † 1836.

Ingeborg Kirstine Heegaard * 1771 død som Barn.

Mathias Anker Heegaard, (min Hustrus Bedstefader),
* 1776 † 1837.

I Wibergs: »Danske Præstehistorie« omtales endnu en Datter af Stephan Heegaard og Sophie Faber, nemlig Cecilie Margrethe Heegaard født 1778. Den 22. Decbr. 1805 blev hun viet til Niels Nygaard, Præst i Næsborg; Vielsen foregik i Aarhus; men 4 Maaneder efter Brylluppet døde hun. Da jeg imidlertid aldrig af min Fader eller mine Onkler har hørt hende nævnet, medens deres Tante Johanne ofte kom paa Tale mellem dem, maa det sikkert bero paa en Fejltagelse af Wiberg, naar han kalder hende en Datter af Stephan Heegaard. I et gammelt Familiepapir, som er i mit Eje, og hvori Stephan Heegaards og Sophie Fabers 4 ovennævnte Børn omtales, findes hun heller ikke, og det samme er Tilfældet i Barfods: »den falsterske Geistlighed«, hvor alle min Oldefaders 7 Børn anføres. Der levede ogsaa tidligere en anden Slægt af Navnet Heegaard, som har havt

Repræsentanter baade i Kjøbenhavn og Jylland ligesom ogsaa i Norge, men som slet ikke har havt noget Familieskab med vor Slægt. Til denne Slægt hørte bl. andr. den for sine mislykkede lyriske Forsøg bekjendte komiske Klokker Heegaard i Viborg, bedst kjendt under sit Øgenavn: »Rimposen«. Vistnok har Cecilie Margrethe Heegaard hørt til denne Slægt, ellers vilde hun rimeligvis ogsaa være bleven viet i Nordby og ikke, som Tilfældet var, i Aarhus. Men hos Wiberg findes der ogsaa adskillige andre Unøiagtigheder og Feiltagelser, medens man dog skal indrømme, at han har indlagt sig en ikke ringe Fortjeneste af sin danske Præstehistorie. —

POUL H. HEEGAARD.

II.

MIN Bedstefader Poul Henrik Heegaard er født i Høve 1766. Hans Fødselsdag har jeg ikke bestemt kunnet opspore; men da han er døbt 30. November, og da det paa de Tider var Skik, at der ikke gerne maatte ligge mere end en Ugestid mellem Fødsel og Daab, er han temmelig sikkert født en af de nærmeste Dage omkring 20. November 1766. Sin Børnelærdom fik han af Faderen, som underviste ham til han kunde blive optaget i Aarhus Latinskoles øverste Klasse. I Aaret 1786 blev han Student og 18. Januar 1791 tog han theologisk Embedseksamen med laud. Jeg ved, at Bedstefader har tilbragt noget af sin Studietid i Kjøbenhavn og altsaa havt Leilighed til at frekventere Universitetet; men jeg ved ogsaa, at han i Hovedstaden levede i meget knappe Kaar. Nogen synderlig Understøttelse fra Hjemmet har han ikke kunnet faa, men har rimeligvis ved Informationer selv maattet skaffe sig det nødvendige under sit Studieophold i Kjøbenhavn. Efterat have faaet sin theologiske Embedseksamen har han i det følgende Par Aar ernæret sig som Huslærer; men 1793 blev han, som jeg i min Oldefader Stephan Heegaards Biografi har berettet, personel Kapellan hos Faderen og fik i Aaret 1795 Successionsret til Nordby Sognekald paa Samsø. 11. Juni 1798, altsaa endnu i Faderens Levetid, blev han Sognepræst sammesteds, i hvilket Kald han forblev til sin Død i Aaret 1835. —

Wiberg giver i sin danske Præstehistorie følgende Karakteristik af Bedstefader: »han var hæderlig, brav og nøiagtig, en god Økonom, men mindre begavet«. Hvad det sidste Prædikat: »mindre begavet« angaar, maa jeg paa det bestemteste tage Afstand derfra. Der er nemlig saamange Omstændigheder i Bedstefaders Liv, som pege netop i stik modsat Retning. Han underviste selv sine mange Børn, og 2 af hans Sønner: Steffen og Anker bragte han først saavidt, at de blev optaget i øverste Klasse i Aarhus Latinskole og derfra demitteret Aaret efter. Senere manudcerede han dem et Par Aar i Hjemmet til theologisk Embedseksamen, som særlig hans Søn Anker skal have bestaaet glimrende. Min Fader har fortalt mig, at Bedstefader og disse 2 Brødre samt Søsteren Sophie, som skal have været en meget begavet og kundskabsrig Kvinde, altid indbyrdes førte deres Samtaler paa Latin. Det maa erindres, at i de Tider blev det latinske Sprog benyttet ved alle Eksaminer paa Universitetet og Færdighed i dette Sprog var derfor af største Vigtighed for de Studerende. Ogsaa i Græsk og Hebraiisk var Bedstefader godt bevandret, hvad der ligeledes kom hans Sønner tilgode under deres Studier. At han ikke har været nogen daarlig Sproglærer for sine Børn, har jeg et Vidnesbyrd om af min Onkel Steffen, som engang fortalte mig, at den Dag han havde bestaaet sin theologiske Embedseksamen, var der en af Professorerne, som sagde til ham: »Ja, naar De slap saa godt fra det, kan De takke Deres gode latinske Kjæft for det,« hvortil Onkel svarede: »Ja, den kan jeg takke min Fader for.« Onkel maatte saa gjøre Professoren Rede for, hvem hans Fader var, og han udtalte da sin Forundring over, at en Landsbypræst kunde være saa godt bevandret i de klassiske Sprog. —

Min Bedstefader havde ogsaa lært sig selv Engelsk og talte Sproget godt, hvad der kom ham og hans Sogn tilgode i Krigsaarene fra 1807—1814, da Englænderne af og til fra de i Farvandet krydsende Orlogsskibe gjorde Landgang paa Samsø, særlig i det afsides liggende Nordby Sogn. Min Bedstefader kunde da underhandle med dem i

deres eget Sprog, og om nogen Overlast fra deres Side har der sikkert ikke været Tale. I det hele taget har jeg, af hvad jeg gennem mine Forfædre har erfaret, faaet det Indtryk, at Englænderne i disse Krigsaar som Regel opførte sig meget humant her i Landet, hvor de kom i Berøring med Befolkningen. Naar man ikke nægtede dem, hvad de i Øieblikket trængte til, og som det var muligt for Befolkningen at yde, blev der vistnok saa godt som aldrig Tale om Plyndring, men kun om Kjøb og Salg og det endda mod god Betaling. Iøvrigt er jeg ved Omtalen af min Bedstefader paa mødrene Side kommen nærmere ind paa dette Spørgsmaal. —

Min Fader og Onkel Steffen har fortalt mig, at Grev Danneskjold Samsø nogle Aar efter Krigens Slutning skal have tilbudt Bedstefader at virke for ham, for at han kunde faa Embedet som Provst ved Holmens Kirke i Kjøbenhavn, et Embede, som altsaa dengang maa have været ledigt, og paa hvis Besættelse Greven har havt Indflydelse. Min Bedstefader modtog dog ikke dette Tilbud, dels fordi det var hans Hustru saa meget imod, og vel ogsaa fordi han følte, at han, som næsten hele sit Liv havde levet paa Landet, ikke var i Besiddelse af de særlige Betingelser, der maatte stilles til en Præst i Hovedstaden. —

Hvad her er sagt, viser vel noksom, at Bedstefader ikke med nogensomhelst Ret kunde siges at være »en mindre velbegavet Mand«, men tværtimod har været en velbegavet og dertil velstuderet Mand. Af hvilken Kilde Wiberg har øst sine Oplysninger om Bedstefader, ved jeg ikke, muligvis har det været af Provst Jacobsens: »Samling til Præsternes Historie paa Samsø og Thunø«, et Værk, som kun foreligger i Manuskript, men som jeg ikke ved hvor findes; paa Arkiverne og Bibliothekerne har jeg forgjæves søgt det; muligvis er det i en eller anden Privatmands Eie. —

At Bedstefader var meget afholdt af sin Menighed og stod i et godt Forhold til sine Embedsbrødre paa Øen, har jeg ofte hørt min Fader og mine Onkler udtale. Og saa til Skolelærerne i Sognet stillede han sig meget ven-

skabeligt; saaledes var der i selve Nordby 2 Lærere Mikkelson, Fader og Søn, til hvem baade Bedstefader og senere hans Eftermand i Kaldet, min Onkel Steffen, stod i et mangeaarigt, meget venskabeligt Forhold. —

Den bekendte Forfatter Evald Tang Christensen, som i sine »Fortællinger fra det jyske Almuelev« ellers ikke skaaner Præsterne, har en Beretning om Bedstefader, der noksom viser hans gode Forhold til og skjønssomme Optræden overfor sin Menighed. Den lille Fortælling lyder saaledes: »Da den ny Salmebog skulde indføres i Kirkerne, fik Pastor P. H. Heegaard i Nordby paa Samsø saa vel som andre Præster Ordre til at kundgøre det fra Prækestolen, og han sagde da: »Næste Søndag begynder vi altsaa at synge de nye Salmer«. Om Løverdagen var der Gadestævne, men der var Præsten ikke med, og man vedtog der, hvad man vilde gjøre. Om Søndagen altsaa var der slet ingen Kvindfolk i Kirke, men derimod mindst et Mandfolk fra hvert Sted. Da Degnen havde læst i Kirkedøren, begyndte han at synge efter evangelisk-kristelig Salmebog. Lige saa saare han havde begyndt, stod alle Mand op og gik ud af Kirken, og saa stod de dels i Vaabenhuset og dels udenfor og istemte den vante Indgangssalme: »Nu bede vi den Helligaand«. Da Præsten hørte dette, gik han ud i Kirkedøren og sagde: »Kom ind Børn, kom ind, I skal aldrig miste jeres gamle Salmer, vi vil holde sammen, som vi pleier«. Naar man nu ved, at der paa forskellige Steder i Landet blev taget haardt fat fra Øvrighedens Side baade paa de Præster og de Menigheder, som ikke vilde lade sig denne nye Salmebog paatvinge, er den Maade, hvorpaa Bedstefader ved denne Leilighed optraadte, dobbelt prisværdig. Hvorvidt han og hans Menighed kom i Forlegenhed herfor, ved jeg ikke; muligvis har Grev Danneskjold Samsø som Kirkeeier og Kirkeværge taget Stødet af. At Bedstefader iøvrigt selv har foretrukket de gamle poetisk smukke og sand kristelige Salmer af Kingo, Brorson og andre, som fandtes i de gamle Salmebøger, fremfor de tørre og rationalistiske i den nye Salmebog, er rimeligt nok.

Om denne saakaldte: »evangelisk kristelige Salmebog« har Sjællands nuværende Biskop Skat Rørdam engang udtalt den meget træffende Dom: at den hverken var evangelisk eller kristelig. —

I Bedstefaders Tid sad jo Rationalismen i Høisædet her i Landet, støttet af den høieste Geistlighed og Universitetet. At ogsaa mange Præster paa den Tid hørte til denne af al sand Kristendom forladte Retning, er jo bekjendt nok, ligesom ogsaa at adskillige Præster dengang førte et forargeligt Liv, som i vore Dage aldrig vilde være bleven taalt. Men der fandtes ogsaa blandt dem mange hæderlige og kristelig troende Mænd, som ved deres Eksempel og hele Virksomhed levede til Velsignelse og Opbyggelse for deres Menigheder, og til disse hørte baade min Oldefader og Bedstefader. At Stephan Heegaard i religiøs Henseende nærmest har hørt til den pietistiske Retning, synes at fremgaa af de opbyggelige Skrifter, han har oversat, og Sandsynligheden taler for, at han i deres lange næsten uafbrudte Samliv i aandelig Henseende maa have haft megen Indflydelse paa sin Søn. I alle verdslige Spørgsmaal var Bedstefader derimod meget frisindet; han havde jo i en moden Alder gennemlevet hele den franske Revolutions Periode, og særlig hvad hans politiske Anskuelse angik, accepteret mange af dens Ideer. Min Fader var Venstremand, men Onkel Steffen kras Høiremand, og som Følge heraf kom de ikke sjælden i ivrig Disput. Naar saa Fader som Autoritet for sine Meninger beraabte sig paa Bedstefader, har jeg hørt Onkel Steffen sige: »Ja Fader, han forblev hele sit Liv smittet af den franske Revolutions Ideer«. —

Bedstefader var en sjælden dygtig Landmand og paa det Omraade forud for sin Tid. Den mønsterværdige Maade, paa hvilken han, heri i høi Grad støttet af sin Hustru, drev den Avling, som hørte til Kaldet, har sikkert bidraget meget til hans for den Tids Præster usædvanlig gode økonomiske Stilling. Efter den Arv at dømme, som min Fader fik efter ham og naar Hensyn tages til de mange Arvinger, som indgik i Boet, maa han have efterladt sig

omkring 10,000 Rbd., en stor Sum efter Pengenes Værdi dengang, da man kunde kjøbe en Bondegaard paa 6 à 7 Tdr. Hartkorn for 800 à 1,000 Rbd. I sit Landbrug blev Bedstefader da ogsaa i flere Retninger en Foregangsmand ikke alene for sit Sogn, men for hele Samsø. —

Min Bedstefaders Hustru hed Helene Sophie Winther Clausen. Min Bedstemoder var født i Tranebjerg paa Samsø og døbt 6. Febr. 1774; hun er altsaa rimeligvis født i Slutningen af Januar samme Aar. Hendes Fader var Hans Winther Jespersen Clausen født i Nordby, og ikke som af Wiberg opgivet i Tranebjerg, 12. Febr. 1740, Student fra Ribe 1763, cand. theol. 8. Sptmbr. 1768 med Karakter haud, personel Kapellan i Tranebjerg 14. Decbr. 1770, Personel Kapellan med Successionsret i Nordby paa Samsø, 8. Nvbr. 1780, personel Kapellan i Skorup-Tvilum i Aarhus Stift 17. Septmbr. 1784, Sognepræst paa Anholt 11. November 1785 og endelig 22. Decbr. 1786 Sognepræst til Nordby paa Samsø, hvor han døde 28. Juni 1792, og blev, som tidligere omtalt, efterfulgt i Kaldet af en anden af mine Oldefædre nemlig Stephan Heegaard. —

Min Oldefader Winther Clausen skal have været en efter de Tider meget lægekyndig Mand, og ved Siden af sin Præstegjerning gav han sig derfor af med at kurere baade paa Mennesker og Dyr. Da det dengang skortede baade paa Læger og især paa Dyrlæger, hvilke sidste i de Tider var noget næsten helt ukjendt (det var jo særlig Smedene, som dengang agerede Dyrlæger), fik Winther Clausen en stor Praksis overalt, hvor han opholdt sig, hvad der sikkert har kastet mere af sig end hans Præstegjerning. Han maa da ogsaa ved sin Død have været en temmelig velstaaende Mand, thi han efterlod sin Enke en stor Gaard i Nordby Sogn som Eiendom. Hendes Pigenavn var Inger Kirstine Refsing, Datter af Møller Refsing, som eiede Nyberg Mølle i Egtved Sogn ved Kolding. Hendes Moder hed Hedeveg Christine Brendstrup. Min Oldemoder Inger Kirstine var født 1752, sine sidste Leveaar opholdt hun sig hos mine Bedsteforældre i Nordby Præstegaard, hvor hun døde 23. Aug. 1830. —

Foruden min Bedstemoder havde Winther Clausen og hans Hustru 2 Sønner og 2 Døtre. Den ene af disse Døtre, Andrea, var gift med Krigsassessor Bille, Forpagter paa Bisgaard, en Herregaard paa Samsø, og hun er altsaa Stammer til de Biller, som er i Familie med os. Den anden Datter Hedvig Christine blev gift med cand. theolog. Andreas Winding, og deres Søn var min Onkel Andreas Winding, som var Præst og gift med Faders Søster Hedvig. —

Min Bedstemoders Bedstefader paa fædrene Side var Jesper Clausen født i Odense i Aaret 1702, Søn af Claus Jespersen Borger og Smedemester i Odense, Moderen hed Maren Andersdatter Rønninge. Jesper Clausen var Student fra Odense 1724 og blev cand. theolog. 25. Sptmbr. 1728 med laud. Den 22. Juni 1731 blev han kaldet til Sognepræst i Nordby paa Samsø og 3. Marts 1752 til Sognepræst i Tranebjerg ligeledes paa Samsø, hvor han døde 21. Decmbr. 1781. Han havde stor Kjærlighed til og syslede meget med Smedehaandværket, som maa have optaget ham saaledes, at han ikke fik Tid til at passe sine andre Sager; ihvert Tilfælde blev der klaget over ham, at han lod Præstegaarden forfalde og Haven forhugge. 11. Juni 1731 blev han gift med Helene Sophie Hansdatter Winther en Datter af Hans Sørensen Winther Præst i Janderup og Billum i Ribe Stift. Hun var født 1695 og døde 1773. 20. Juni 1773 blev hun begravet i Nordby. Foruden min Oldefader Winther Clausen havde Jesper Clausen og hans Hustru i deres Ægteskab 2 Døtre. —

Mandag den 16. Decmbr. 1793 blev min Bedstefader Poul Heegaard i Nordby Kirke af sin Fader Stephan Heegaard viet til Helene Sophie Winther Clausen, og, som der staar i en gammel haandskreven Vise, der er opbevaret fra den Leilighed, blev deres Bryllup celebreret i Nordby Præstegaard i mange Høi og Velfornemme Venners Overværelse. Iøvrigt var det et Dobbeltbryllup; thi samme Dag blev min Bedstefaders Søster Johanne Margrethe Cathrine Heegaard

viet til Chirurgus Frantz Martin Norlin, senere Distriktslæge paa Samsø. —

Min Bedstemoder var knap 20 Aar gammel, da hun blev gift, men allerede da saa dygtig i alt, hvad der vedrører en Landhusholdning, at Bedstefader ofte ytrede overfor sine Børn: »Ja Eders Moder blev, trods sin unge Alder, lige fra den første Dag vi kom sammen min Læremester i Landvæsen og Økonomi, hvad jeg dengang ikke havde Begreb om, og galt var det ogsaa gaaet, hvis jeg ikke havde havt hende.« Der er ingen Tvivl om, at de gode Kaar, hvortil mine Bedsteforældre, trods deres mange Børn, efterhaanden arbejdede sig frem, hovedsagelig skyldtes Bedstemoder. Hun forstod hos Bedstefader at vække saa stor Interesse for Landvæsenet, at han snart blev en af Samsøs dygtigste Landmænd. Selv var hun ikke alene flink i sit Kjøkken, men ogsaa en dygtig Meierske, som fik det mest mulige ud af Gaardens Besætning. Særlig var hun bekendt for sine Oste, af hvilke der gik Ry viden om, og som hun derfor ogsaa havde god Afsætning paa. Blandt andre havde hun i Grev Danneskjold Samsø en aarlig Kunde for en bestemt Slags af sine Oste, som altid fandtes paa hans Frokostbord. —

At der i mine Bedsteforældres Hjem har hersket en fornuftig Økonomi er sikkert nok; men om smaaligt Kniberi i nogensomhelst Retning har der aldrig været Tale. Min Fader har saaledes bl. a. ofte omtalt den gode velsmagende Mad Bedstemoder hver Dag anrettede ikke alene for sin Mand og sine Børn, men ogsaa for Tjenestefolkene, hvilke sidste mine Bedsteforældre ogsaa kun meget sjældent skiftede og vistnok saa godt som aldrig, uden naar disse vilde skabe sig et eget Hjem. Men Punktlighed og Orden krævede mine Bedsteforældre strængt baade af deres Tjenestefolk som ogsaa af deres Børn. Særlig Bedstefader var en Hader af Uorden, alt skulde være paa sin vante Plads, ellers blev han vred. —

Min Fader fortalte mig engang en lille Historie, som ret karakteriserede Bedstefader i den Retning. Der tjente

hos mine Bedsteforældre en ung Pige fra Sognet, hvis Forældre boede omtrent $\frac{1}{2}$ Mil fra Præstegaarden. Samme Pige var, da hun kom i Tjenesten meget stundesløs og glemsom og særlig havde hun den Vane aldrig at lukke Dørene efter sig, hvad hun ofte var bleven irettesat for. En Dag havde hun faaet fri for at besøge sine Forældre, men som sædsanlig havde hun, da hun gik, ladet Køkkendøren, som førte ud til Gaarden staa aaben, hvorved et Par Høns var sluppen ind i Køkkenet, hvad Bedstefader tilfældigt opdagede. Han lod saa en Karl ride efter hende med Ordre til at hun straks skulde vende tilbage: »Husbond vilde tale med hende«. Karlen indhentede hende, da hun næsten havde naaet Forældrenes Hjem og hun maatte nu vende om. Da hun kom tilbage til Præstegaarden, blev hun ført ind til Bedstefader, som sagde til hende: »gaa ud og luk Køkkendøren, som du før glemte at lukke, saa kan du gaa igjen«. Pigen maatte nu gaa den lange Vei om igjen, og fik derved Besøget hos Forældrene betydelig forkortet, men siden glemte hun aldrig at lukke Dørene efter sig. Senere blev denne Pige iøvrigt meget flink, og da hun, efterat have tjent hos mine Bedsteforældre i flere Aar, blev gift med en Karl, som ogsaa i lang Tid havde tjent paa Præstegaarden, gjorde mine Bedsteforældre deres Bryllupsgilde. —

Hvor der i Sognet indtraf Nød og Trang, var mine Bedsteforældre altid rede til at hjælpe. Nogen egentlig Fattigdom var der vistnok ikke i Nordby Sogn; men i Sygdomstilfælde tyede man altid til Præstegaarden, for hos min Bedstemoder, som af sin Fader var oplært i Lægekunsten, at hente Raad og Hjælp. Hun var derfor altid forsynet med de almindeligst brugte Lægemedler, dem hun gjerne meddelte til mindre bemidlede uden at tage Betaling derfor. Set i Nutidens Lys har det næppe været meget bevendt med hendes og hendes Faders medicinske Viden, som vistnok ikke er gaet ud over godt Kjendskab til de saakaldte Husraad. Men i de Tider, da man ikke som nu om Stunder i en Haandevending kunde faa fat i en Læge

eller Dyr læge, naar man havde Brug for dem, har disse »kloge Mænd og Koner« sikkert i mange Tilfælde gjort god Nytte, og der var da ogsaa dengang adskillige Præster og Præstekoner, som gav sig af med at være Læger og Dyr læger. En slem Svaghed, som hun ingen Midler kjendte for, led Bedstemoder selv af, det var Døvhed, en Svaghed, som desværre jeg har taget i Arv efter hende. Allerede i en yngre Alder blev hun tunghør og med Aarene tog det til, indtil det i hendes Alderdom gik over til saa godt som fuldstændig Døvhed. —

At Bedstefader, naar større Ulykker indtraf, kunde være rede til at bringe et efter hans Omstændigheder endogsaa stort Offer, ved jeg. Han skjænkede saaledes engang i en bestemt Anledning 200 Rbd., mange Penge i de Tider, og hvis jeg ikke husker feil, var det til Brandlidte paa Samsø efter en Ildebrand vistnok i selve Nordby Sogn, hvorved flere Gaarde og Huse var lagt i Aske. Det var jo dengang ikke saa almindeligt som i vore Dage at have Bygninger og Indbo assureret, og Ildebrande var derfor i hine Tider i mange Tilfælde en langt større Ulykke end nu om Stunder. For at hjælpe de stakkels Brandlidte var det endnu i min Barndom en almindelig Skik, at den Brandlidte gik rundt i Landet med et af Øvrigheden paategnet Bønskrift, for at indsamle til Hjælp, hvad Folk vilde give, og jeg mindes, at i min Fødeby Slangerup var der aldrig nogen, som nægtede efter Evne at yde Bidrag i saadanne Tilfælde. —

Noget selskabeligt Liv har mine Bedsteforældre ikke ført. Nordby Sogn ligger jo noget isoleret fra det øvrige Samsø, adskilt fra det ved en lang og smal Landtange, og Veiene var dengang paa Øen som overalt i Danmark meget slette. Samkvemmet mellem Nordby og den øvrige Del af Øen var derfor forbundet med for stort Besvær til at gjensidige Besøg kunde blive hyppige. I Nordby selv hørte Befolkningen med Undtagelse af Præsten og Skolelæreren med deres Familier udelukkende til Bondestanden, og i de Tider, ja endnu langt ind i min Ungdom, stod Bønderne i Dan-nelse og i det hele taget i social Stilling langt fra paa saa

høit et Standpunkt som nu om Stunder. Nogen egentlig Omgang mellem Præstefamilien og Bønder fandt derfor i Almindelighed ikke Sted. Kun ved større Fester hos Bønderne som Bryllupper, Daabsgilder og Begravelser (de sidste blev jo ogsaa dengang fejret paa Landet ved store Gilder) blev Præstefamilien indbudt, og naar de mødte sat i Højsædet og vist al mulig Opmærksomhed; men Præstens og hans Frues Ophold i Gildehuset burde kun være kort, da deres Nærværelse selvfølgelig lagde Tvang paa det øvrige Selskab. Kun hvis der var yngre Medlemmer i Præstefamilien, kunde disse nok blive og deltage i Dansen, dersom de havde Lyst dertil. —

Men kom der saa engang imellem Gjæster hos mine Bedsteforældre, var Glæden ogsaa stor og som rimeligt var, blev der da gjort alt muligt for at gjøre dem Opholdet behageligt. Enkelte Gange ved jeg, at mine Bedsteforældre fik helt uventede Gjæster; det var Folk som kom til Nordby for Jagtens særlig Sælhundejagtens Skyld. Stranden om det nordlige Samsø og den lidt vesten for Nordby liggende mindre Ø Thunø var i det mindste dengang rig paa disse Dyr. Blandt disse Gjæster har jeg særlig hørt nævne Præsten og Digteren St. St. Blicher og Grev Holstein Ledreborg, Bedstefaderen til den nuværende Greve. Samme Grev Holstein skal have været en meget ekscentrisk Herre, som stiledede sine Ting saa slet, at Grevskabet blev sat under mangeaarig Administration. —

I Aaret 1830 fik mine Bedsteforældre et Besøg, som i ganske særlig Grad glædede dem. I dette Aar havde min Bedstefaders Broderdatter Poulina Heegaard, som senere skulde blive min Svigermoder, i Kjøbenhavn havt Bryllup med Isenkræmmer Johannes Karmark, og straks efter Brylluppet reiste de nygifte til Aarhus, hvor Karmark havde etableret en Forretning. Min Svigermoders Fader Isenkræmmer og Fabrikeier M. A. Heegaard og hans Hustru ledsagede dem paa denne Rejse, paa hvilken de ogsaa benyttede Leiligheden til aflægge et Besøg i Nordby Præstegaard. Min Bedstefader og hans Broder havde ikke set

hinanden i over 30 Aar, og hos de to gamle Brødre var derfor, som man kan tænke sig, Glæden over atter engang at være sammen overvættets stor. Min Svigermoder har fortalt mig, at de alle var rørte over at se, hvor uadskillige Brødrene var i de Dage Besøget stod paa, i hvilket saa mangt et Minde fra Fortiden blev oprisket mellem dem. Rimeligvis har de ogsaa begge havt Følelsen af, at det var sidste Gang de mødtes her i Livet, hvad det da ogsaa blev. —

Mine Bedsteforældre havde i deres Ægteskab 13 Børn: 7 Sønner og 6 Døtre. Af Døtrene har jeg dog aldrig hørt den ene omtale, hun maa sikkert være død som spædt Barn. Jeg har en gammel Fortegnelse over disse Børn, vistnok skrevet af Bedstefader selv, og paa den findes ogsaa kun 12: 7 Sønner og 5 Døtre; den lyder saaledes:

Hans	Heegaard	født	1796,	16. Juli.
Sophie	»	»	1798,	26. Marts.
Steffen	»	»	1799,	8. December.
Anker	»	»	1801,	20. Marts.
Inger	»	»	1804,	13. Juni.
Poul	»	»	1806,	12. Juni.
Andreas	»	»	1808,	6. April.
Hendrik	»	»	1811,	20. December.
Helena	»	»	1813,	22. Januar.
Hedevig	»	»	1815,	21. Januar.
Jesper	»	»	1817,	16. Marts.
Johanne	»	»	1819,	15. Mai.

Det gik mine Bedsteforældre som det gaar andre Forældre, efterhaanden som Børnene voksede til, kom de fra Hjemmet. Den ældste Søn Hans kom i Isenkræmmerlære. Steffen og Anker, som ovenfor sagt, studerede, Poul kom ogsaa i Isenkræmmerlære, Andreas i Urtekræmmerlære, Henrik i Møllerlære, Jesper først i Kjøbmandslære, senere til Landvæsenet, Af Døtrene blev Inger tidlig gift med en Landmand Jens Holm, som eiede en Gaard sydligere paa Samsø, Hedvig kun 17 Aar gammel med sin Fætter Præsten

Andreas Winding. Den ældste af Døtrene, Sophie, havde altid særlig interesseret sig for pædagogisk Virksomhed og havde i Hjemmet været en dygtig Lærerinde for sine yngre Søsken, men da disse efterhaanden alle var konfirmerede, og der altsaa ikke i Hjemmet var mere at gjøre for hende i den Retning, havde hun taget Plads som Guvernante paa en Herregaard i Jylland. —

Aaret 1834, mit Fødselsaar, blev meget sørgeligt og skæbnesvangert for mine gamle Bedsteforældre. Allerede tidlig paa Aaret fik de gennem min Fader Andreas Heegaard Underretning om, at deres Søn Hendrik 5. Marts i Slangerup var afgaaet ved Døden af en ondartet Halsyge efter et Par Dages Sygeleie. I Hjemmet hos de gamle var dengang af Børnene kun den yngste Datter Johanne tilbage; men om Sommeren i Begyndelsen af Juli Maaned kom Sønnen Anker med sin Familie, samt Datteren Helene i Besøg hos Forældrene. Anker, vistnok den bedst begavede af alle sine Søsken, var som ovenfor anført, født 20. Marts 1801, blev Student fra Aarhus Latinskole 1819, cand. theolog. 21. Juni 1823 med Karakter laud. Hvor og hvorledes han tilbragte Aarene efter sin Embedseksamen, ved jeg ikke; rimeligvis har han i disse Aar hovedsagelig opholdt sig i Kjøbenhavn, for at faa Leilighed til at fortsætte sine Studier; men 4. Juli 1828 blev han Sognepræst til Estvad og Rønbjerg i Rinkjøbing Amt, Ribe Stift. Han skal, da Døden overraskede ham, have arbeidet paa en Disputats for Doktorgraden i Theologi, ligesom han ogsaa engang skal have fungeret som Respondens ved en theologisk Doktordisputats. Han var gift med Albertine Dorothea Wittroch, med hvem han havde en Søn, der døde som Barn, og 2 Døtre. —

Søsteren Helene havde i et Par Aar bestyret Huset for min Fader og Onkel Poul, medens de i Kompagni drev Kjøbmandsforretning i Slangerup, og var der bleven forlovet med en Bager Lehbahn. Som sagt kom hun og Broderen Anker i Juli Maaned samtidig i Besøg hos Forældrene paa Samsø. Under deres Ophold der udbrød der i Nordby Sogn en ondartet Epidem, som ogsaa meget

haardt skulde hjemsoøge Præstegaarden. Min Fader havde ogsaa samme Sommer aflagt et Besøg hos sine Forældre og kort efter sin Hjemkomst fik han et Brev fra Bedstefader. Dette Brev er dateret 20. Juli 1834 og Begyndelsen af det lyder saaledes: »Præstegaarden har næsten været et Hospital, siden du reiste. — Din Moder, Søster Helene, Anker og hans Barnepige have ligget af Galdefeberen, der, som du ved, har hjemme paa Samsø. — Din Moder er kommen op igjen, men de andre tre ligge endnu, dog haabe vi at de ere Reconvalescenter, eller over det værste«. Naar Bedstefader kalder denne Epidemi for Galdefeber, er det sikkert en Feiltagelse, eftersom en saadan Sygdom nok slet ikke eksisterer; rimeligvis har det været Tyfus, og naar han i Brevet udtaler det Haab, at de syge nu skulde være over det værste, blev dette Haab paa det sørgeligste skuffet. Allerede Dagen efter at Brevet til Fader var afsendt, altsaa 21. Juli 1834 døde Anker lidt over 33 Aar gammel. Kun 6 Dage senere afgang Helene ved Døden 21 Aar gammel. I Begyndelsen af August Maaned blev den yngste Datter Johanne ogsaa kastet paa Sygeleiet og døde ligeledes, 17. August, kun 15 Aar gammel. Endelig modtog mine Bedsteforældre samme Sommer fra Jylland det Sorgens Budskab, at ogsaa deres ældste Datter Sophie var afgaaet ved Døden. Hun var, som ovenfor sagt, Guvernante paa en Herregaard. Her blev en Tjenestedreng angrebet af en smitsom Sygdom, om det var den samme som den, der rasede paa Samsø, ved jeg ikke. Af Frygt for Smitten var der ingen hverken af Herskabet eller Tjenestefolkene paa Gaarden, som turde pleie Drengen, og opofrende og medfølende, som hun altid havde været, paatog Sophie sig det. Drengen kom sig, men hun blev smittet og døde.

Mine gamle Bedsteforældre mistede saaledes i mindre end $\frac{1}{2}$ Aar 5 af deres Børn i deres kraftigste Alder, og sad nu ene tilbage i Hjemmet med deres store Sorg. At det har været et frygteligt Slag for de gamle, kan man forstaa. Navnlig skal Bedstefader have taget sig Johannes Død nær; hun var den yngste af hans Børn og hans sær-

lige Yndling; tilmed var hun jo ogsaa den eneste af deres mange Børn, mine Bedsteforældre havde tilbage i Hjemmet, og om hvem de kunde have havt det Haab, at hun idetmindste endnu i nogle Aar kunde være om dem til Hjælp og Opmuntring for dem i deres Alderdom. I sit sidste Leveaar udbrod Bedstefader mange Gange sukkende: »Naar dog blot Vorherre havde ladet mig beholde min lille Hanne«. At denne tunge Skæbne har tæret paa Bedstefaders Kræfter, og lagt ham tidligere i Graven end Tilfældet maaske ellers vilde have været, er saa ganske rimeligt. Allerede det følgende Aar fulgte han sine Børn, idet han døde 14. Nvbr. 1835, 69 Aar gammel. —

Min Bedstemoder overlevede sin Mand i 15 Aar, som hun tilbragte hos sin Søn Steffen, der efterfulgte sin Fader som Sognepræst i Nordby. At Bedstemoder saaledes kunde tilbringe hele sin lange Enkestand i sit gamle Hjem, var en stor Lykke for hende. Saalænge hun levede nænnede Onkel Steffen derfor ikke at søge noget andet Kald; men Aaret efter hendes Død blev han af min Fader og Onkel Poul, som begge boede i Slangstrup og som ønskede ham i Nærheden, stærkt opfordret til at søge Skævinge og Gjøre-løse Sognekald i Frederiksborg Amt, hvortil han ogsaa blev kaldet 8. Juli 1851. Min Bedstemoder, som i sine sidste Leveaar var næsten fuldstændig døv og dertil meget svag i sine Ben, døde i Juli 1850 76 $\frac{1}{2}$ Aar gammel, og blev begravet ved Siden af sin Mand paa Nordby Kirkegaard, hvor saamange af vor Slægt har fundet deres sidste Hvilested. Men Nordby Sognekald har da ogsaa, paa en enkelt Afbrydelse nær, i 120 Aar været paa Slægtens Hænder, idet min Tipoldefader Jesper Clausen, min Oldefader Winther Clausen, min Oldefader Stephan Heegaard, min Bedstefader Poul Henrik Heegaard og min Onkel Steffen Heegaard successive har været Sognepræster i Nordby. —

M. A. HEEGAARD.

III.

MIN Bedstefaders eneste Broder Mathias Anker Heegaard (min Hustrus Bedstefader) var født 14. Januar 1776 i Stubbekjøbing paa Falster, hvor hans Fader Stephan Heegaard dengang var residerende Kapellan. Men allerede i Mai Maaned samme Aar blev Stephan Heegaard kaldet til residerende Kapellan i Besser og Onsberg paa Samsø, i hvilket Kald han forblev i 16 Aar, og her har altsaa Sønnen Mathias Anker tilbragt hele sin Barndom og faaet sin Skoleundervisning. Mathias Anker skal have været en livlig og opvakt Dreng; men da han ikke som den ældre Broder ytrede synderlig Lyst til Bogen og Faderen vel heller ikke havde Raad til ogsaa at lade ham studere, kom han efter sin Konfirmation i Aaret 1790 til Kjøbenhavn, og blev der sat i Lære hos Isenkræmmer Peter Faber, vistnok en Broder eller i hvert Tilfælde en nær Slægtning af hans Moder Sophie født Faber. Hans Lærekontrakt er dateret 3. Oktober 1790, og da det kan have sin Interesse at se, hvorledes en saadan Kontrakt blev affattet i de gode gamle Lavstider, vil jeg meddele dens Ordlyd med Bibehold af den Ortografi og Interpunktion, hvori den er skreven:

Stempelmærke Nr. 5

Een halv Rigsdaler.

Jeg Peter Faber Borger og Isenkræmmer her i den Kongl. Residense Stad Kiøbenhavn tilstaar hermed at have antaget

ved min førende Handel udi min Lære navnlig Mathias Anker Heegaard barenfødt paa Falster som skal tiene mig for Dreng i Syv efter hinanden paafølgende Aar, der tager sin Begyndelse fra Michelsdag 1790 og ender Michelsdag 1797. —

Udiværende Tiid forsørger ieg hannem med alt fornøden, tillige med Ulden og Linnet, og naar hand udi bemeldte Lære Aar forholder sig ærlig og troe, hørig og lydig imod mig som Husbonden, da naar Drengen haver udtient giver ieg hannem en skikkelig Ære Klædning med videre som mig finder for godt hannem at meddele og tillægge, Alt i følge efter de os Allernaadigst forundte Laugs Articlens Indhold forholdes paa begge Sider. —

Herimod lover ieg Mathias Anker Heegaard at tiene bemeldte min Husbonde og Madamme saaledes som ieg alle-tider vil være bekiendt Troe hørig og lydig, tillige deres Gavn og Beste i Alle tilfælde at søge og befordre, fornemmelig deres Skade at afværge, i øfrigt skal opføre mig som det en Troe og nidkiær Dreng egner og anstaar, hvilket ieg tillige med min Fader her ved med Egne Hænder underskriver.

Kjøbenhavn d. 3^{die} Oktober 1790.

PETER FABER. S. HEEGAARD. M. A. HEEGAARD.

Forestaaende Lære Contract er indført i Urte- og Isenkræmmer Compagniets Drenges Protocoll pag. 213, den 25de Janvarii 1791, hvad herved attesteres.

S. AABÜE.

Man kan heraf se, at Urtekræmmere og Isenkræmmere i Kjøbenhavn paa den Tid udgjorde et fælles Lav, som senere er bleven delt; thi af et andet Lærebrev fra 1830, som jeg ogsaa har havt Leilighed til at se, fremgaar det at Isenkræmmerne dengang har havt deres eget særskilte Lav. I Kjøbenhavns Veiviser har jeg først for Aaret 1800 kunnet finde Isenkræmmer Peter Faber opført. Han boede da paa store Kjøbmagergade gml. Matr. Nr. 91 og har

været Eier af dette Sted, saa der har Mathias Anker rimeligvis staaet i Lære. —

Af en gammel i Familien opbevaret Handelsprotokol fremgaar det tydeligt, at M. A. Heegaard vistnok allerede fra Slutningen af Aaret 1797, altsaa straks efter udstaaet Læretid, men i hvert Tilfælde fra 1799 har drevet en Forretning med Klædevarer og Røgtobak. Noget Borgerskab til en saadan Forretning har han ikke kunnet have, dels fordi han manglede den fornødne Alder, men ogsaa fordi han, som var oplært i Isenkramfaget og indskreven i det dertil hørende Lav, umuligt i den strænge Lavstid kunde faa et Borgerskab, som greb ind i et helt andet Lavs Rettigheder. Af Magistratens Protokoller fra den Tid fremgaar det ogsaa, at M. A. Heegaard først i Aaret 1804 fik Borgerskab og det som Isenkræmmer. Denne Forretning med Klædevarer og Røgtobak, som umuligt har kunnet være nogen Smughandel, og med hvilke Varer han, som ovennævnte Protokol viser, ikke har havt saa helt ringe Omsætning, maa han derfor absolut have ført paa en andens Navn og Borgerskab; men hvem denne anden har været, kan der ikke længer skaffes Oplysning om. I Uoverensstemmelse med Datidens Næringslov har denne Forretning ganske sikkert været, og naar man ved, hvor strængt og paapasseligt Lavene dengang vaagede over deres Rettigheder, bliver det en Gaade, hvorledes Heegaard, uden at blive udsat for Protest og Anklage, har kunnet fortsætte denne Forretning lige til Slutningen af Aaret 1803, da han opgav den, for at begynde sin Forretning som Isenkræmmer. —

I en gammel Skjøde- og Panteprotokol over Klædebokvarter i Kjøbenhavn staar der anført, at 14. Nvbr. 1803 er Eiendommen daværende Matr. Nr. 81 i Frederiksborggade tilskjødet Mathias Anker Heegaard, Isenkræmmer. Men efter de paa Raadstuearkivet opbevarede Protokoller, er hans Borgerskab som Isenkræmmer først dateret 17. August 1804. Der synes altsaa at være en Uoverensstemmelse heri; men sikkert er det, at han allerede i Slutningen af Aaret 1803 eller

senest i Begyndelsen af 1804 maa have aabnet sin Isenkramforretning, muligvis paa et midlertidigt Borgerskab; thi i Veiviseren for Aaret 1804 staar han opført som Isenkrammer boende i Nr. 81 i Frederiksborggade. Ved Hovedmatrikuleringen i Aaret 1806 fik hans Eiendom ombyttet sit Nummer fra 81 til 143, og senere købte han ogsaa Naboeiendommen Matr. Nr. 142, paa hvilken Skjødet til ham er dateret 3. Januar 1820. Disse Eiendomme som var beliggende paa Hjørnet af Frederiksborggade og Nørrevold, er senere nedrevne og paa Grunden af dem, vistnok i Slutningen af 90^{erne} i forrige Aarhundrede, opført den nuværende store Eiendom Nr. 14 i Frederiksborggade og Nr. 88 i Nørrevoldgade.

Af Heegaards Borgerbrev fremgaar det, at han har været ansat ved: »det borgerlige Artillerie Corps,« og jeg ved, at han i denne Stilling gjorde Tjeneste baade i Aaret 1801 ligesom ogsaa under Englændernes Beleiring og Bombardementet af Kjøbenhavn i Aaret 1807. Saavidt mig bekjendt, led hans Eiendom ingen Overlast ved Bombardementet; men jeg mindes dog i tidligere Aar at have set en Bombe, som var faldet der i Kvarteret, indmuret enten i hans eller Naboeiendommen ved Nørrevold. —

Min Grandonkel M. A. Heegaard fik i Frederiksborggade hurtig en god Forretning, som i Løbet af nogle Aar udvidede sig saaledes, at den blev Kjøbenhavns dengang største Isenkramforretning, i hvilken der handledes baade en detail og ogsaa en gros. At M. A. Heegaard har været en dygtig Kjøbmand er sikkert nok, og hertil kom, at han ved sit venlige Væsen og altid redelige Adfærd baade forstod at vinde Kunder og ogsaa at holde paa disse. Medens jeg gik i Roskilde Latinskole, var jeg i nogle Aar i Huset hos en Isenkrammer der i Byen, en født Italiener ved Navn Borello, som i en Række Aar havde handlet med M. A. Heegaard. Naar min Grandonkel kom paa Tale mellem os, roste Borello ham altid i høie Toner baade som den dygtigste og ærligste, samt tillige som den mest venlige og

imødekommende af de Grossister, han i sit Forretningsliv havde havt med at gjøre. —

Men M. A. Heegaards Virksomhed indskrænkede sig ikke til Handelen alene; med Aarene kom han ogsaa til at drive en betydelig Virksomhed som Fabrikant. Allerede i Aaret 1813 indgav han en Ansøgning om at faa Patent paa 10 eller 15 Aar for en Sort ny her opfundne Jernkjedler saavel fortinnede som ufortinnede, til hvis Fabrikation han havde en særlig dygtig Mand. Disse Jernkjedler skulde tjene til Afløsning af de hidtil ved Madlavning og Syltning benyttede Messingkjedler, om hvilken der i Ansøgningen bemærkes, at de ikke længere fabrikeredes her i Landet og derfor næsten ikke mere var til at opdrive. Denne Ansøgning fik en varm anbefaling af Sundhedspolitiets daværende Chef, Professor og Statsphysikus Lund, som gjør opmærksom paa, at de hidtil brugte Messingkjedler særlig til Syltning med Eddike var sundhedsfarlige. Tillige bemærker han, at de ham af Sollicitanten foreviste Jernkar udmærker sig ved smukt Arbeide; dog vil han foretrække de ufortinnede Kar, fordi der til Fortinning som oftest benyttes Bly eller andre sundhedsfarlige Metaller. Der er ingen Tvivl om, at M. A. Heegaard fik det ansøgte Patent; thi det er mig bekjendt, at han i flere Aar baade i sin Butik og ogsaa til andre Handlende havde stor Afsætning paa saadanne Jernkar, der senere er blevet afløste af de endnu mere hensigtsmæssige emailerede Kar, der for Tiden overalt er i Brug. —

I Aaret 1828 fik M. A. Heegaards Virksomhed som Fabrikant dog en langt større Betydning, da han i det Aar fik Privilegium paa Anlægget af et Jernstøberi paa de Parceller, han i de nærmest foregaaende Aar havde kjøbt af det Areal, som havde hørt til den tidligere udenfor Kjøbenhavns Nørreport beliggende Eiendom Blaagaard. —

Denne Eiendom var oprindelig 38 Tdr. Land stor, og indtog da hele den Firkant, som begrænses af Nørrebrogade, Griffenfeltsgade, den gamle Ladegaardsaa og Peblingesøen. I Aaret 1816 solgte Staten Blaagaard med de paa

samme staaende ikke ganske faa Bygninger til 2 af Frederik d. 6tes Adjudanter, Kammerherre Rømeling og Kammerjunker Scholten for 100,000 Rbdl. Sedler, ca. 47,000 Rbdl. Sølv efter Kursen paa den Tid; omsat i Nutidens Penge ca. 17½ Øre pr. □ Alen. — De to Herrer parcellerede nu ud paa Eiendommen saa rask de formaaede, men glemte rigtignok at betale Staten de skyldige Afdrag og Renter. I Aaret 1825 rømmede Scholten af Landet, medtagende en Del af det indkomne Salgsbeløb, og da samtidig nogle af dem, til hvem de havde solgt Parceller, var fallerede, maatte Staten atter overtage Eiendommen og selv udbyde de endnu usolgte Parceller. Ved Matrikuleringen 1806 havde Blaagaard faaet Matr. Nr. 36, og de enkelte Parceller blev nu betegnede efter Alfabetets Bogstaver: Nr. 36 Litr. A, Nr. 36 Lit. B o. s. v. —

Af et Brev til M. A. Heegaard fra det daværende: »Activ Contor«, det nuværende Kontor for Statsaktiverne, fremgaar det, at Heegaard allerede medens Rømeling og Scholten endnu raadede for Blaagaard, altsaa senest i Aaret 1825, har af dem kjøbt en Parcel og betalt den contant med 3,500 Rbdl. Sedler — ca. 2,800 Rbdl. Sølv efter Kursen dengang. Dette Brev er dateret 24. Juni 1826 og lyder saaledes:

Til Hr. Isenkræmmer Heegaard!

Overensstemmende med hans Majestæts allerhøjeste Resolution af 12te Februar dette Aar, hvorved Blaagaard med Tilhørende udenfor Statens Nørreport blev overtaget for Kongelig Regning, og da de til de forrige Interessenter i Bl. i Kjøb. har betalt Kjøbesummen 3,500 rbdl. Sedl. for den til Dem afhændede Parcel af fornævnte Eiendom, nu matrikuleret med Nr. 36 Litr. D, er der under 24de f. M. blevet udfærdiget et Kongeligt Skjøde til Dem paa bemeldte Parcel. —

Den 1. Oktbr. 1827 blev der holdt Auktion over de sidste Parceller af Blaagaard, som endnu ikke var afhændede

Paa denne Auktion købte Heegaard Parcellerne: Litr. O, P og Q for en samlet Sum af 5260 Rbdl. Sølv. Denne Sum skal han, efter hvad jeg har hørt, have indbetalt til en anden af Frederik d. 6tes Adjudanter, nemlig den bekendte General Bülow, som muligvis har været Formand i »Direktionen for Statsgjælden og den synkende Fond«; men i hvert Tilfælde har han paa en eller anden Maade havt Mandat til at hæve og kvittere for disse Penge, ellers havde Heegaard, for hvem Bülow og hans Renommé maa have været velkjendt, sikkert ikke betroet ham saa stor en Sum. For at faa Skjøde paa Eiendommen krævedes imidlertid kgl. Approbation, og derom henvendte Heegaard og de Kjøbere af de ved Auktionen solgte Parceller sig Gang paa Gang forgjæves til Bülow, som holdt dem hen med Snak og tomme Løfter Tilsidst tabte Heegaard Taalmodigheden og lod Bülow vide, at da han nu skulde til at anlægge et Jernstøberi paa Grunden, og derfor absolut maatte have Skjødet i Orden, saa han sig nødsaget til, hvis ikke Approbationen indenfor en ganske kort Frist indløb, at henvende sig til selve Majestæten. Denne Trusel hjalp, og 7. Mai 1828 kom endelig Approbationen, som for Heegaards Vedkommende lyder saaledes:

Resolution.

Vi approbere allernaadigst, at vor Direction for Statsgjælden og den synkende Fond har ved Auction den 1ste Oktober f. A. bortsolgt til Isenkræmmer Heegaard Parcellen Litr. O af Blaagaard for 2,010 Rbdl. Sølv, Parcellen Litr. P for 1,550 Rbdl. Sølv og Parcellen Litr. Q for 1,700 Rbdl. Sølv.

Kjøbenhavn den 7de Mai 1828.

F. R. VI.

Parcellen Litr. O var 20,910 □ Alen, Parcellen Litr. P 15,010 □ Alen og Parcellen Litr. Q 14,450 □ Alen. Disse 3 Parceller i Forbindelse med den tidligere købte til Parcellen Litr. Q stødende Parcel Litr. D paa 20,520 □ Alen,

udgjorde altsaa tilsammen 70,890 □ Alen eller lidt over 5 Tdr. Land, for hvilket Areal den samlede Kjøbesum var ca. 8,000 Rbdl. Sølv eller i Nutidens Penge nær 23 Øre pr □ Alen.

Straks efter Kjøbet af de 3 sidste Parceller indgav M. A. Heegaard følgende Ansøgning til Kongen:

Kjøbenhavn, 11te Oktober 1827.

Da alle Sorter støbte Gryder og Kakkelovne tillige med Strygejern og andre finere Ting af støbt Jern indføres i betydelig Mængde fra Udlandet, og ikke her har været at faae af den kvalitet og til det quantum, som det her kan afsættes i Handelen, er jeg sindet dels for at afhielpe denne Mangel og tillige for at sætte andre Mennesker i gavnlig Virksomhed, allerunderdanigst at ansøge Deres Kongelige Majestæt om, at det allernaadigst maatte tillades mig, paa min Eiendom udenfor Stadens Nørreport, forrige Blaagaards Jorder at anlægge en Kuppelovn for at drive et Jernstøberie, med Tilladelse i Forbindelse med dette at holde de dertil fornødne Professionister, som Smede, Snedkere, Dreiere og hvem andre som i en kommende Tid maatte ansees fornødne til denne Industrie Greens Fremme.

Allerunderdanigst

M. A. HEEGAARD

Isenkræmmer boende i Frideriksborg Gaden 143.

Denne Ansøgning blev af Cancelliet indsendt til Magistratens Betænkning, som igjen henvendte sig til de i Ansøgningen berørte Lav, for at afæske deres Mening om den foreliggende Sag. Fra Smede- og Dreierlavets Oldermænd indløb der bestemte Protester, som de begrundede deri, at hvis Heegaard fik Tilladelse til at holde de af ham i Ansøgningen nævnte Professionister, vilde dette medføre materielle Tab for Interessenterne i deres respektive Lav, ligesom de i det hele taget ved Bevillingen af en saadan Ansøgning heri maatte se et Indgreb i Lavenes Rettigheder. Snedkerlavets Oldermænd stiller sig mere velvilligt, idet han

Intet har at indvende mod at Ansøgeren benytter Snedker-
svende til Former, Modeller m. m., men ei til Møbel- eller
Bygningsarbeide. Den skarpeste Protest indløb dog fra
M. A. Heegaards eget Lav: Isenkræmmerlavet, som gjør
gældende, at hvis Heegaard fik sin Ansøgning bevilget, vilde
dette være i Strid med den Isenkræmmerlavet tilhørende
Fabrik Raavaddams Interesser og Privilegier, da det hørte
til denne Fabriks Privilegier ogsaa at drive et Jernstøberi.
Hertil bemærker Heegaard i en Skrivelse til Magistraten,
at ganske vist har der paa Raavaddam været gjort et For-
søg med et Jernstøberi, men dette var efter kort Tids For-
løb blevet nedlagt, da det havde vist sig, at dette ikke
kunde betale sig, og særlig paa Grund af de store Om-
kostninger, der var forbundne med Raamaterialernes Be-
fordring den lange Vei til Raavaddam. Magistraten tog
imidlertid ikke videre Hensyn til disse Protester, men an-
befalede Ansøgningen, og den 24. April 1828 fik Heegaard
sin Ansøgning bevilget, samtig med at han fik udstedt Pri-
vilegiet paa Anlægget af Jernstøberi. —

I Aaret 1826 lod M. A. Heegaard paa Parcellen Nr. 36
Litr. D af Blaagaard anlægge en stor Have og i denne op-
føre en mindre Bygning, oprindelig kun beregnet paa nogle
Timers Ophold om Dagen i Sommertiden. Men snart blev
denne Bygning udvidet betydeligt, saaledes at den kunde
afgive en bekvem Sommerbolig for hele Familien. I sin
nye Skikkelse var det en Stuebygning med Kjælder og
Kvist; i Stuen var der 4 rummelige Værelser, i Kjælderen
Køkken og Folkestue samt Rum til Vask og Opbevaring af
Fødemidler; paa Kvisten var der 6 Soveværelser. Til Op-
holdet i denne Sommerbolig med den store Have, knyttede
alle M. A. Heegaards Børn gennem hele Livet deres kjæreste
Barndoms- og Ungdomsminder. Efter Heegaards Død til-
faldt efter testamentarisk Bestemmelse denne Eiendom hans
Enke, som nu tog stadig Ophold der indtil sin Død. Endnu
mange Aar efter stod denne Bygning, men som Bagbygning
til en Eiendom i Blaagaardsgade, og blev først nedrevet
vistnok i Midten af 80^{erne} i forrige Aarhundrede; den var

beliggende paa den Grund, hvor nu Eiendommen Nr. 16 C & D i Blaagaardsgade er opført. —

Efterat Hegaard havde faaet Bevilling til Anlæg af et Jernstøberi, lod han i Aaret 1828 de hertil fornødne Bygninger opføre paa Parcellerne Litr. P & Q af Blaagaard. Disse Bygninger havde Facade til den nuværende Blaagaardsgade og blev først nedrevne i Aaret 1898, da Kjøbenhavns Kommune afkjøbte Etatsraad Anker Heegaards Arvinger Støberiet med hele det tilhørende Areal, og paa denne Grund lod anlægge den nuværende Blaagaards Plads. Nr. 36 Litr. O af Blaagaard, som Hegaard ogsaa eiede, benyttede han som et Vænge til Græsning, og som saadan henlaa det til ind i 70^{erne} af forrige Aarhundrede, da det efterhaanden blev solgt til Byggegrunde og herpaa opførtes en Del af de Eiendomme, som ligge i Korsgade, Slotsgade og Todeskade samt hele Bagergade. —

I Jernstøberiet begyndte Virksomheden i Slutningen af Aaret 1828, og det forskellige Støbegods som Kakkellovne, Komfurer og Jerngittere samt alle Slags Gryder og Pander, Strygejern o. s. v., der her blev fabrikeret, vandt snart et godt Renommé overalt i Landet. Afsætningen tog derfor hurtig til, og i samme Forhold forøgedes Arbejdsstyrken, saaledes at denne efter 9 Aars Forløb ved Heegaards Død talte 50 faste Arbeidere, og dette Jernstøberi var da blevet en af de største industrielle Forretninger i det daværende Kjøbenhavn. —

1836, Aaret før sin Død, anlagde Hegaard ogsaa paa Blaagaards Jorder en Fabrik for Tilvirkning af Tarmstreng til musikalske Instrumenter. Da imidlertid det omliggende Terrain tildels var blevet bebygget, indløb der fra de omboende idelig Klager over den ulidelige Stank, denne Virksomhed medførte, hvorom det i disse Klager hedder, at Luften selv i større Afstande ligefrem blev forpestet, saaledes at Opholdet i deres Leiligheder til sine Tider blev uudholdeligt. Sundhedspolitiet blandede sig i Sagen, og fra den daværende Statsphysicus Hoppe foreligger der en Indberetning, hvori han hovedsagtelig giver Klagerne Ret.

Særligt anker han over nogle Gruber, hvori Affaldet fra Fabriken blev henkastet, og som i sin forraadnede Tilstand udbredte en afskyelig Stank, der, naar Vinden bar paa, kunde mærkes endogsaa i meget lang Afstand. Naar Klagerne imidlertid havde paastaet, at Fabriken for de Omboende var ligefrem sundhedsfarlig, drister han sig dog ikke til heri at give dem Ret, ligesom han ogsaa i sit Indlæg bemærker, at naar flere af Arbeiderne paa Fabriken efter kort Tids Forløb havde forladt denne, var det ikke paa Grund af Sygdom, hvad Klagerne havde berettet, men fordi de var misfornøiede med Lønnen, som kun var 24 Skilling daglig for 11 Timers Arbeide. Conclusionen af hans Indberetning bliver dog den, at en saadan Fabrik aldrig burde taales i et beboet Kvarter. Heegaard fortsatte imidlertid uhindret denne Virksomhed til sin Død i Aaret 1837. Af et Par Breve, som Sønnen August Heegaard efter Faderens Død vekslede med Magistraten, fremgaar det iøvrigt, at M. A. Heegaard aldrig har ansøgt om og altsaa heller ikke havt noget Privilegium til at drive denne Fabrik, idet han var gaaet ud fra denne Forudsætning, at Tilvirkning af Tarmstreng maatte være fri Næring, da det ikke greb ind i noget bestaaende Lavs Rettigheder. Nu forlangtes der imidlertid et Privilegium, og August Heegaard indgav derfor 15. Juni 1837 Ansøgning til Generatoldkammeret og Commercekollegiet om, at det maatte tillades ham i Forening med hans yngre Broder Anker, at forsætte den af deres afdøde Fader begyndte Fabrikation af Tarmstrænge. I Ansøgningen bemærkes, at der var god Afsætning paa disse Streng hele Landet over og at Fabriken beskæftiger mange fattige Folk. I Anledning af denne Ansøgning indløb der atter fra Statsphysicus Hoppe og tillige fra den daværende Politidirektør Bræstrup meget skarpe Protester mod at Fabriken fortsattes paa det Sted, hvor den nu var beliggende; Begge forlangte den flyttet til et eller andet Sted fjernt fra Alfarvei. Til disse Protester blev der taget Hensyn, og i en Skrivelse af 14. Decbr. 1837 fra Cancelliet til Generaltoldkammeret og Commercekollegiet forlanges der, at Pri-

vilegiet kun maatte gives paa den Betingelse, at Fabriken blev flyttet til et Sted, hvor Politidirektøren antager, at den kan ligge uden Ulempe for Andre, og at hans Tilladelse udføres, førend Virksomheden paa Fabriken maatte begyndes. Disse Betingelser vilde M. A. Heegaards Sønner ikke gaa ind paa, men foretrak helt at opgive denne Virksomhed, og senere har der, saavidt jeg har kunnet bringe i Erfaring, ikke her i Landet været nogen Fabrik for Tilvirkning af Tarmstrænge. —

12. Decbr. 1804 havde M. A. Heegaard Bryllup med Hendrikke Baggine Hornemann, som var født 16. Juli 1780 og var en Datter af Urtekræmmer Lars Wilhelm Hornemann og Hustru Anna født Ussing. Hornemann var født 17. Mai 1734 og havde havt en Urtebod i Compagnistræde gl. Matr. Nr. 128; men denne Forretning maa han af en eller anden Grund have hævet allerede omkring Aaret 1794; thi dette er det sidste Aar han staar opført som Urtekræmmer og overhovedet findes i Kjøbenhavn Veiviser. Muligvis er han ved denne Tid falleret; i hvert Tilfælde har han i sine sidste Aar havt det smaat; thi i den tidligere omtalte gamle Forretningsbog, som M. A. Heegaard har ført fra 1799—1803, staar han opført for en Mængde smaa kontante Laan, som ikke findes kvitterede. Hvad der ogsaa tyder paa mindre gode økonomiske Forhold i hans Hjem, er den Omstændighed, at hans Datter, før sit Giftermaal med M. A. Heegaard, maatte bidrage til sit og Familiens Underhold ved at holde Skole for mindre Pigebørn. —

10. Mai 1775 havde Hornemann ægtet Anna Ussing, som var født 29. Sptmbr. 1749 og var en Datter af Bagge Nielsen Ussing Sognepræst til Lyndby og Ølsted i Frederiksborg Amt, hendes Moder hed Marie Susanne født Bøttcher. Hornemanns Hustru Anna Ussing kunde blandt sine Ahner tælle saa berømte Mænd som Hans Tausen og Anders Sørensen Vedel, fra hvem hun nedstammede i respektive 9. og 7. Led. I Sptmbr. 1808 døde Hornemann, og i de 25½ Aar hans Enke overlevede ham, havde hun sit Ophold i M. A. Heegaards Hjem, hvor hun døde 21. Marts 1834.

I deres Ægteskab havde Hornemann og Anna Ussing havt 2 Sønner og 4 Døtre; men begge Sønnerne og 2 af Døtrene døde som Børn. M. A. Heegaards Hustru havde altsaa kun en levende Søster, som hed Petronelle Susanne Frederikke Hornemann og var gift med Hans Christian Ebbesen, Isenkræmmer i København. —

Desværre er det kun meget lidet jeg ved om M. A. Heegaards og hans Hustrus Liv og Færd i deres Hjem. De faa Oplysninger jeg har herom, skylder jeg dels min Svi-ggermoder, hvis Hukommelse uheldigvis ikke rakte langt, og dels min Onkel Steffen, som i sine Studenterdage var en hyppig Gjæst i sin Onkels Hjem, og der, livlig og sel-skabelig anlagt som han var, ogsaa stedse kjærkommen. Et gjæstfrit Hjem, som altid stod aabent for Husets Venner, saaledes karakteriserede Onkel Steffen M. A. Heegaards Hjem. Nutidens overdrevne Middagsselskaber kjendtes ikke i de Tider; men om Aftenen samlede Heegaard og hans Hustru hyppigt en større Kreds af Venner hos sig, som kunde være sikker paa hos dem altid at finde en hiærtelig Modtagelse og et rigt besat Bord. Efter Datidens gemyt-lige Skik kom, naar Aftensmaaltidet var endt, Punchebollen paa Bordet og Visebøgerne frem. Heegaard var selv en stor Ynder af Musik og Sang, og da hans Datter Poulina kunde spille paa Guitar og i sine yngre Aar havde en smuk Stemme, maate hun ofte om Aftenen spille og synge for ham. Ogsaa i Klublivet, som jo i de Tider trivedes ganske anderledes end i vore Dage, tog Heegaard og hans Familie megen Del. Der var dengang i Kjøbenhavn en Klub: »Det forenede borgerlige Selskab«, til hvilken det finere Bour-geoisie i det daværende Kjøbenhavn afgav Medlemmerne. Her havde Heegaard sit faste ugentlige Spilleparti, og ved de Baller og Maskerader, som jævnligt afholdtes i denne Klub, var han og hans Hustru med deres smukke Døtre og muntre Sønner særdeles velsete. —

Som et Bevis paa hvor almindelig agtet og afholdt M. A. Heegaard var i Kjøbenhavn og da særlig i det Kvarter, hvor han havde sit Hjem og sit Forretningslokale, kan føl-

gende tjene: Hans 4 ældste Døtre blev i Aarene fra 1828—1832 alle gifte; Vielserne foregik i Trinitatis Kirke, medens Bryllupsfesterne afholdtes i Forældrenes Hjem. Ved hvert af disse Bryllupper var Beboerne af alle Eiendommene paa Lille Kjøbmagergade, Kultorvet og i Frederiksborggade blevne enige om at illuminere Husene fra Kjælder til Kvist. Om Aftenen samledes udenfor Hjemmet i Frederiksborggade en stor Mængde Mennesker, som da Heegaard med Bruden ved sin Side viste sig i et aabent Vindue, raabte et Leve for ham og det nygifte Par. —

I deres Ægteskab havde M. A. Heegaard og Hustru følgende Børn:

Anna Sofie Margrethe H. * 7. Oktbr. 1805.

Jensine Steffine Christiane H. * 6. Juni 1807.

Pouline Henrikke H. * 22. April 1809.

Christian August H. * 29. Mai 1810

Susanne Frederikke H. * 20. Oktbr. 1813.

Steffen Peter Anker H. * 29. Juli 1815.

Johanne Katrine H. * 13. Juni 1817.

Poul Henrik H. * 15 Marts 1819.

Frederik Valdemar H. * 29. April 1822.

Steffen H. * 16. Januar 1825.

I Aaret 1835 fik M. A. Heegaard de første Anfald af den Sygdom, som skulde blive hans Død, det var Asthma. Særligt i det sidste Aar han levede, led han meget af denne Sygdom, som navnlig om Natten i høi Grad besværede ham, saaledes at han tilsidst ikke kunde taale at ligge i en Seng, men maatte lade sig indrette en Sygestol, hvori han siddende tilbragte Nætterne, uden dog kun meget undtagelsesvis at kunne finde den fornødne Søvn og Hvile. Siddende i denne Stol endte han sit virksomme Liv 24. April 1837, lidt over 61 Aar gammel. Stolen har nu i over 40 Aar været i mit Eie, og jeg skal sørge for at den ogsaa efter min Død bliver opbevaret i vor Slægt. —

Naar man vil bedømme M. A. Heegaards Værd som Forretningsmand, maa man selvfølgelig ogsaa tage Hensyn til Forholdene her i Landet, og da navnlig i Kjøbenhavn, i de

Aar, hvori hans Virksomhed falder. Siges maa det da, at en slettere Periode for alt Forretningsliv har Kjøbenhavn næppe nogensinde havt. I de ulykkelige Krigsaar fra 1807 — 1814 var der ingen Del af Landet, som led mere end Hovedstaden, og efter Krigen indtraadte der for Byen en Stagnationsperiode, som varede endogsaa ud over Heegaards Liv. I sit Værk: »Frederik d. 6tes Tid fra Kielerfreden til Kongens Død« siger Rubin: »Kjøbenhavn havde ved Krigen mistet hele sin Fragthandel, den oversøiske Handel og Transithandelen, dens store Handelshuse havde standset, dens Monopoler var taget fra den, dens Havn stod tom og dens Pakhuse ledige, det gamle var faldet og intet nyt opstaaet.«

Men det var ikke alene den udenlandske Handel Kjøbenhavn havde mistet, ogsaa Handelen med Landets egne Provinser var bleven ødelagt, idet Provinskjøbmændene under Krigen maatte ty til Hamborg for at skaffe sig Varer og Kredit. De Handlende, særlig i Jylland, kom derved i et afhængigt Forhold til Hamborg, som de i mange Aar ikke kunde frigøre sig for, og vel tildels heller ikke vilde, nu da man engang havde vænnet sig til at undvære Hovedstaden. Hvor slet det i hin Tid stod til med Pengevæsenet her i Landet, er jo en bekjendt Sag. Ved Forordningen af 5. Januar 1813 havde Staten faktisk erklæret sig fallit, idet de daværende Courantsedler ved denne Forordning blev nedsat til omtrent $\frac{1}{10}$ af den Værdi, Staten oprindeligt havde udstedt dem for og altsaa ogsaa havde forpligtet sig til at staa inde for. De nye Rigsbanksedler, som nu afløste Courantsedlerne, var underkastet stadigt, man kunde næsten sige dagligt vekslende Kurser, hvad der i høi Grad skadede Kreditforholdene, og ogsaa i den daglige Omsætning beredte de Handlende store Vanskeligheder. Først 23. Oktober 1838, altsaa $1\frac{1}{2}$ Aar efter M. A. Heegaards Død, naaede Kursen paa Pengesedler her i Landet endelig pari. Følgen af disse elendige Forhold var en Mængde Fallitter. I Femaaret fra 1816—1820 indtraf der i Kjøbenhavn 248 Fallitter, hvoraf 167 falder paa Handlende og 10 paa Fa-

brikanter. Blandt disse Fallenter var flere af de største Firmaer, deriblandt tidligere saa rige Huse som Ryberg og Meyer & Trier. —

Det bedste Bevis paa, hvor daarlige Tiderne dengang var for Kjøbenhavn, har man deri, at fra 1801 til 1840 tiltog Byens Befolkning kun med 20 pCt., idet den i disse 40 Aar voksede fra 101,000 til ca. 121,000. Som Følge heraf gik det kun smaat med Opførelse af Nybygninger, saaledes at langt ind i Aarhundredet blev der fra Bombardementet i 1807 liggende mange ubebyggede Tomter. Først fra Aaret 1830 begyndte en livligere Bebyggelse; men endnu ved Heegaards Død fandtes der over 50 ubebyggede Grunde i den indre By, ikke at tale om Broerne. —

Naar M. A. Heegaard under saa usle Conjunctioner og uden Kapital til at begynde med, kunde arbeide sig frem til at blive en af det daværende Kjøbenhavns mest velstaaende Borgere, kan der ingen Tvivl være om, at han har været en sjælden dygtig Forretningsmand. Ganske vist var der i den Periode enkelte, som skabte sig Formuer ved at spekulere navnlig i Bankaktier og de vekslende Kurser i Rigsbanksedlerne, og da vel endnu flere, som ved slige Spekulationer blev ruinerede; men alt saadant indlod Heegaard sig ikke paa; sin Formue tjente han udelukkende ved sin Isenkramhandel og sin Fabrikvirksomhed. —

Den 25. August 1836 havde M. A. Heegaard med sin Hustrus og myndige Arvingers Billigelse oprettet et Testamente, som giver en god Oversigt over hans efterladte Bo, og som tillige viser, hvor magtpaaliggende det har været ham, at hans Forretning i sin Helhed efter hans Død blev fortsat af Sønnerne. Dette Testamente gjør lige Ret og Skjel mod alle Arvingerne, kun favoriseres forsaavidt de to ældste Sønner August og Anker, som der gives dem Ret til enten hver for sig eller i Kompagni at overtage baade Isenkramhandelen og Jernstøberiet med de tilhørende faste Eiendomme i Frederiksborggade og paa Blaagaard. Disse Eiendomme skulde overtages til den Værdi, hvortil de af sagkyndige Mænd udnævnte af Magistraten var vurderede, og til Boet

skulde der i hver af Eiendommene udstedes Prioritetsobligationer, som skulde forrentes med 4 pCt. p. a. og afbetales i 20 Aar. Ligeledes fik disse Sønner ifølge Testamentet Ret til at lade sig udlægge af Jernstøberi-Inventarium, Raamaterialier og færdigt Støbegods ligesom ogsaa af Varelageret i Isenkramforretningen, hvad de maatte ønske sig, dog ikke ud over det dobbelte af deres Fædrearv, og for hvad Værdien af det udlagte overskred denne Arv, skulde der til Boet udstedes en Panleobligation, som ogsaa skulde forrentes med 4 pCt. p. a. og terminsvis afvikles i 10 Aar. Til Driftskapital skulde der udbetales dem 5,000 Rbdl. kontant, med hvilken Sum Panteobligationen til Boet skulde forøges. —

M. A. Heegaards Enke fik efter Testamentet Ret til at lade sig udlægge Lit. D af Blaagaard med det paa samme værende Hus, ligesom ogsaa af Boets Møbler og andre Effekter, hvad hun begjærede, mod at Værdien af det udlagte fradrages den hende efter Loven tilkommende halve Boeslod. Da der til hver af de gifte Døtre i sin Tid var udbetalt til Bryllupsudstyr 2,000 Rbdl., tages der i Testamentet den Bestemmelse, at der til den yngste ugifte Datter Johanne Cathrine forlods af Boet skal udlægges en lignende Sum. Efterat Heegaards Enke og de to ældste Sønner havde gjort deres Udvalg af Boet, fik de andre myndige Arvinger samme Ret over for det øvrige, og hvad der saa maatte blive til Rest skulde sælges ved offentlig Auktion. De myndige Arvinger skulde have deres efter Opgjørelsen af Boet tilkommende Arvelodder udbetalte, selvfølgelig med Fradrag af hvad der tidligere maatte være ydet dem. For de umyndige Børn skulde ifølge Testamentet deres Arvelodder indsættes i Overformynderiet og det samme skulde være Tilfældet med de Obligationer, der maatte blive udlagte Heegaards Hustru, idet hun kun forbeholder sig Renterne for sin Levetid, medens Kapitalen efter hendes Død overgaar til Børnene. Skulde hun ved Døden afgaa før sin Mand, skal han forblive i Besiddelse af det hele Fællesbo, ligesom han ogsaa i saa Tilfælde forbeholder sig Ret til i Testamentet at foretage de

Forandringer, han maatte finde tjenlige. Ved Heegaards Død skal Boet ikke overtages af den ordinære Skifteret, men af Kommissærer, hvortil i Testamentet udnævnes Cancellieraad Johannes Hjort Ussing og Krigsassessor Poul Christian Faber. —

Testamentet er underskrevet af M. A. Heegaard og hans Hustru, hans myndige Søn August Heegaard, hans under Kurator myndige Søn Anker Heegaard med Kurator A. L. Bagger, Svigersønnerne Isenkræmmer Peter Eegholm, Silke- og Klædekræmmer Carl Wium Westrup, Isenkræmmer Johannes Karmark og Silke- og Klædekræmmer Hans Holm. Som Identitetsvidner har Urtekræmmer Hans Eegholm og Silke- og Klædekræmmer C. F. Henningsen underskrevet. Testamentets Gyldighed er notarialiter attesteret af daværende Notarius publicus F. Clauswitz og som Notarialvidner M. Strøm og C. Selmer. —

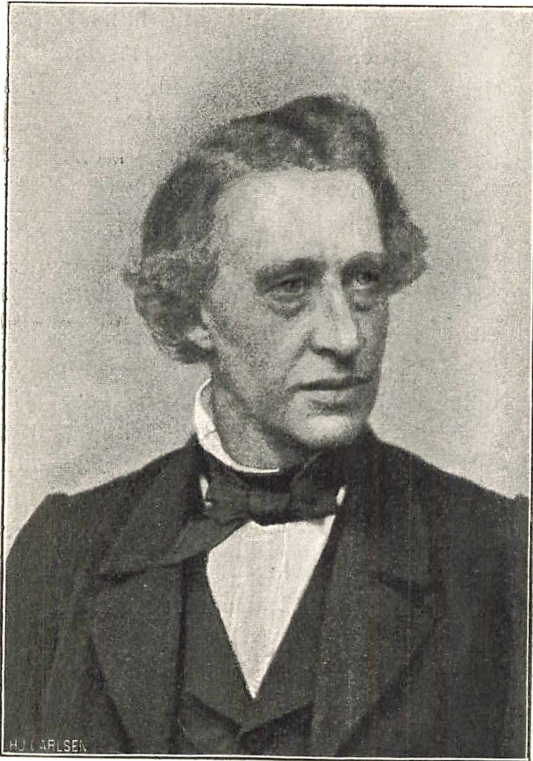
Opgjørelsen af et saa stort og indviklet Bo som M. A. Heegaards maatte naturligvis tage lang Tid, og Skiftet paa det blev da ogsaa først sluttet 27. Mai 1841, altsaa over 4 Aar efter Heegaards Død. I Juni Maaned samme Aar fik Heegaards Enke Skjøde paa Parcellen Nr. 36 Litr. D af Blaagaard med det paa samme værende Hus, og samtidig hendes 2 ældste Sønner Chr. August og Anker Skjøde paa de øvrige faste Eiendomme i Frederiksborggade og paa Blaagaard. Disse 2 Sønner vilde i Kompagni fortsætte Isenkramhandelen og Fabrikvirksomheden. I 1843 blev der optaget et kort Resumptions-Skifte, som imidlertid kun vedkom nogle mindre betydelige Summer, der senere var indgaaet i Boet. —

Hvormeget de faste Eiendomme ligesom Boets hele Inventarium blev vurderet til, har jeg ikke kunnet faa Oplysning om; men ved Boets Slutning blev der for hver af de umyndige Sønner som Fædrearv indsat i Overformynderiet dels i rede Penge dels i Obligationer lidt over 12,700 Rbdl., og for den umyndige Datter ca. 6,400 Rbdl. udover de 2,000 Rbdl., som ifølge Testamentet forlods var hende tilstaaet. I de Tider var jo endnu Christian d. 5tes gamle Arvelov

gjældende, ifølge hvilken der tilkom Enken udover den halve Boeslod endnu en Broderlod, medens hver af Døtrene kun fik en halv Broderlod. Arven til M. A. Heegaards Enke og 10 Børn har altsaa i det hele beløbet sig til lidt over 205,000 Rbdl., og kommer hertil Arveafgift og Skifteomkostninger, maa M. A. Heegaards efterladte Bo i Kapitalværdi have beløbet sig til mindst 210,000 Rbdl. (420,000 Kr.). —

Efter M. A. Heegaards Død boede hans Enke i et Aar til Leie paa Nørregade, men flyttede derfra ud paa hendes og hendes Mands tidligere Sommerbolig paa Nr. 36 Litr. D af Blaagaard, hvor Huset i Mellemtiden var blevet indrettet til stadig Beboelse baade Sommer og Vinter. Paa denne Eiendom fik hun, som ovenfor sagt Skjøde efter Skiftets Slutning 1841, og her tog hun fast Ophold til sin Død. Hendrikke Baggine Heegaard, som overlevede sin Mand i henved 12 Aar, afgang ved Døden 18. Januar 1849. Hun var en trofast Ægtefælle, en dygtig Husmoder og en kjærlig Moder for sine Børn, paa hvis Opdragelse hun stedse havde den gavnligste Indflydelse. Ikke mindst min Svigermoder, min Hustru og min Hustrus Søkende skyldte hende megen Taknemmelighed, hvad jeg senere nærmere skal omtale. M. A. Heegaard og hans Hustru hvile begge ved hinandens Side paa Assistents Kirkegaard i Kjøbenhavn, hvor deres Sønner August og Anker over deres Grave har reist et stort og prægtigt Jernmonument med Inskription af støbte Bogstaver indlagte i Marmortavler.

ANKER HEEGAARD.

IV.

STEFFEN Peter Anker Heegaard næstældste Søn af Isenkræmmer og Fabrikerier Mathias Anker Heegaard og Hustru Hendrikke Baggine født Hornemann blev født i Kjøbenhavn 29. Juli 1815 og døbt 4. Oktober samme Aar. Sin Børnelærdom fik han i v. Westens Skole, som dengang havde Lokale paa St. Kjøbmagergade og i de Tider var en af de bedste Skoler i Kjøbenhavn. Den 6. Oktober 1830 blev han konfirmeret i Trinitatis Kirke. —

Da Anker Heegaard i 1837 indgav Ansøgning til Magistraten om at faa Borgerskab som Isenkræmmer, fulgte med hans Ansøgning en af hans Svogre Johannes Karmark og Peter Eegholm undertegnet Attest for at han allerede i Begyndelsen af August Maaned 1829, altsaa over et Aar før hans Konfirmation, var bleven anbragt som Lærling ved Faderens Isenkramhandel i Frederiksborggade; men hans Lærekontrakt er dateret 1. Sptmbr. 1830 og hans Indskrivning i Isenkræmmerlavet 25. Oktober samme Aar. Her foreligger altsaa en Uoverensstemmelse paa over et Aar, hvis Aarsag, saaledes som det i ovennævnte Attest er anført, kan ligge i at hans Fader har forsømt i rette Tid at faa ham indskrevet i Lavet; men dette har maaske heller ikke kunnet tilstedes, saalænge han var ukonfirmeret. Efter Lærekontrakten skulde han staa 5 Aar i Lære og hans Svendebrev maa altsaa være udstedt senest 1. Sptmbr. 1835, da han var lidt over 20 Aar gammel. Som Svend

kom han imidlertid ikke til at staa bag Disken, men blev ligesom den ældre Broder August af Faderen benyttet dels som Kontorist og især som Handelsreisende, i hvilken sidste Egenskab han fik et udstrakt Bekjendtskab til Kjøbmændene i Provinserne, hvad der senere i hans Forretningsliv sikkert er kommet ham til megen Nytte. —

Men har Anker Heegaard altsaa i disse sine Ungdomsaar været optaget af Forretninger, blev der da ogsaa levnet ham behørig Tid til at nyde Livet, hvad han, opvakt og livslysten som han var, da heller ikke forsømte, og hvortil han, som den rige Mands Søn, sikkert heller ikke har manglet de fornødne Midler. Dans var i hans yngre Dage særlig hans Passion, og han skal da ogsaa paa dette Omraade have været en sand Virtuos. Jeg traf i nogle Aar jævnlig i Selskabslivet sammen med den i sin Tid bekjendte Balletdanser Brodersen, som har fortalt mig, at Anker Heegaard og han i de Tider ved deres Dans gjorde megen Lykke paa Baller og Maskerader, særlig i Kjøbenhavns dengang fineste Klub: »Det forenede borgerlige Selskab.« Paa Maskeraderne i denne Klub morede de gjerne Publikum ved sammen at danse en eller anden Pas de deux, hvori Anker Heegaard da sædvanlig optraadte i Damekostume. At Publikum satte megen Pris herpaa foreligger der et Vidnesbyrd om i et opbevaret Brev til Anker Heegaard fra Bestyrelsen i ovennævnte Klub. Det lyder saaledes:

Vi bede deres Velædelhed herved paa Selskabets Vegne, at modtage vor forbindligste Taksigelse for den almindelige Moro de fremkaldte i Selskabet ved Maskeballet i Søndags den 13de i denne Maaned dels som Deltager i den udmærkede Udførelse af en Steiersk Dans, og dels i den saare interessante og veludførte Sømandsdans.

Direktionen for det forenede borgerlige Selskab d. 16de Februar 1842

J. Hammerich. Thønnenes. Bülow. J. R. Harboe.

Til

Hr. Isenkræmmer S. A. Heegaard.

I Frederik d 6tes og særlig i Christian d. 8des Regjerings-tid blev der et Par Gange i hver Vintersaison givet offentligt Hofbal saakaldet: »Bal paré«, hvortil ogsaa Herrer og Damer af det bedre Borgerskab fik Adgang, ved at lade sig indskrive i Hofmarschalatet. I disse Fester var Anker Heegaard, naar hans Tid tillod det, en stadig Deltager, og hans Søster Poulina, min Svigermoder, har fortalt mig, at han ved disse Leiligheder, rimeligvis i Overensstemmelse med Tidens Mode og Etikettens Fordringer, mødte bl. a. i saa snevre Benklæder, at han maatte have et Par Karle til at faa rystet sig i dem. Soigneret i sin Klædedragt var Anker Heegaard gennem hele sit Liv, og i sine meget unge Dage har han maaske nok været tilbøjelig til at lase sig lidt i den Retning. Der forefindes et Brev til ham dateret 14. Mai 1836, skrevet af hans Moder og adresseret til ham i Nykjøbing paa Falster. I dette Brev, der iøvrigt aander den største Venlighed og Kjærlighed til ham, retter hun i Slutningen en mild Bebreidelse til ham, fordi hun gennem Peter Eegholm har erfaret, at han, som hun udtrykker sig: »figurerte svært i Fløjels Frakke«. I den Anledning skriver hun: »Dersom Du ikke vil blive vred for min moderlige Formaning, vil jeg raade Dig gode Ancher undgaa saa meget du kan at gjøre Opsigt, det er sjelden godt.«

At Anker Heegaard i sin Ungdom har været en god Søn for sine Forældre ligesom ogsaa en god og hjælpsom Broder for sine Søsken, er der ingen Tvivl om; det fremgaar noksom af Breve fra den Tid, vekslede mellem ham, hans Forældre og Søsken. At han derfor ogsaa var meget afholdt af sine nærmeste er naturligt, og i den Retning havde han gennem hele sit Liv et afgjort Fortrin fremfor sin ældre Broder August. Det er ofte dels af Slægtninge og dels af andre, som har kjendt ham fra den Tid, blevet mig berettet, at Anker Heegaard i sine Ungdomsaar havde mange Venner og i det hele taget var meget søgt i Selskabslivet, hvor han ved sit venlige og muntre Væsen og ved sin altid noble Optræden gjorde Lykke og blev meget feteret ikke mindst af Damerne, hvortil hans Egenskab som

udmærket Dansekavaler sikkert har bidraget; thi i hine Tider, da man kun kjendte til Aftenselskaber var ved selskabelige Sammenkomster Dans ligesom da ogsaa Sang baade for ældre og yngre en langt mere almindelig Adspredelse end nu til Dags. —

I Sommeren 1836 havde Anker Heegaard det Uheld paa en Ridetur i Nyborg at blive slaet af Hesten, hvad der paadrog ham saadanne Kvæstelser, at han i denne By maatte gennemgaa et længere Sygeleie, som han tilbragte paa en Gjæstgivergaard, hvis Vært hed Schalburg. At denne Ulykke vakte stor Sorg og Røre i Familien er naturligt, og blandt Breve til ham i den Anledning foreligger der ogsaa et fra hans Fader, hvori han næst efter at takke Gud fordi Sønnen dog ikke havde brækket Arme og Ben, raader ham til stor Forsigtighed og bebrejder ham, at han, uden at have lært at ride, kunde være saa ufornuftig at sætte sig op paa et fremmed og væligt Dyr. Dette Brev er jo skrevet af Faderen i hans sidste Leveaar, og han beklager sig da ogsaa i det over sit svage Helbred. —

Men ved Siden af sine Forretninger og Ungdomsforlystelser havde Anker Heegaard allerede i de yngre Aar helt andre Interesser, der efterhaanden gjorde ham til den virksomme og for Samfundet fortjenstfulde Deltager i det offentlige Liv, han i en lang Aarrække var. Saaledes blev han 12. Sptmbr. 1837 optaget til Medlem af: »Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug« og 15. Sptmbr. 1843 som Medlem af: »det skandinaviske Selskab«. Straks ved Stiftelsen i Aaret 1838 indmeldte han sig i Industriforeningen, hvor han senere kom til at udfolde en meget stor og betydningsfuld Virksomhed. —

Efter M. A. Heegaards Død 24. April 1837 blev saavel Isenkramhandelen i Frederiksborggade som Jernstøberiet paa Blaagaard foreløbig fortsat for Boets Regning; men 3. Juni 1837 overtog Sønnerne August og Anker i Kompagni begge Forretninger, I den Anledning blev der til alle Forretningens Kunder i Kjøbenhavn og Provinserne sendt følgende trykte Circulære:

Kjøbenhavn den 27de Mai 1837.

At vor elskede Fader M. A. Heegaard d. 24de f. M. ved Døden er afgaaet, er Dem hidtil kun gjennem de offentlige Tidender bleven bekjendtgjort, fordi Handelen siden den Tid under vor Bestyrelse for Boets Regning uforandret er bleven drevet under det gamle Firma: M. A. Heegaard. Fra 3^{die} Juni overtage vi derimod den af vor salig Fader under ovennævnte Firma i 33 Aar førte Isenkramhandel og det af ham anlagte og drevne Jernstøberi og føre begge Dele under Firma: M. A. Heegaards Sønner. Hr. A. T. Faith, som i længere Tid har arbeidet ved Handelen og foretaget Reiser i Provindserne, have vi givet Procura. I endeel Aar have vi været beskæftiget i Faget og navnlig ved vor Faders Bedrift og have derved erhvervet saamange Kundskaber deri, at vi haabe ved disses rette Anvendelse at gjøre os Deres Tiltroe værdig.

Med Agtelse ærbødigst
CHR. AUG. HEEGAARD.
S. P. ANK. HEEGAARD

Chr. Aug. Heegaard vil underskrive.
S. P. Ank. Heegaard vil underskrive.
A. T. Faith vil pr. procura underskrive.

Den 24. Mai s. A. havde Anker Heegaard indgivet en Ansøgning til Magistraten om at faa Borgerskab som Isenkrammer uagtet han ikke havde været Svend i den anordnede Tid, og tillige ansøgte han om Fuldmyndigheds Bevilling. Isenkrammerlavets daværende Formand Bauer anbefalede Ansøgningen, som ogsaa 14. Juli 1837 blev bevilliget baade for Borgerskabets og Fuldmyndighedens Vedkommende. —

15 Juni 1837 indgav August Heegaard en Ansøgning til Kongen om i Forening med sin yngre Broder at faa Privilegium til at fortsætte det af hans Fader anlagte Jernstøberi. I Ansøgningen anmoder han tillige om Tilladelse til ogsaa at drive et Messingstøberi særlig til Forarbeidelse af det Messingarbeide, der benyttes til Prydelse for Kakkell-

ovne og som tidligere i dyre Domme har maattet indfor- skrives fra Udlandet. Af et Brev fra Magistraten til August Heegaard fremgaar det, at hans Moder M. A. Heegaards Enke tidligere har indgivet Ansøgning om Tilladelse til at fortsætte sin afdøde Mands Jernstøberi. I sit Svar paa dette Brev gjør August Heegaard opmærksom paa, at Hensigten med Moderens Ansøgning kun var den, at Jernstøberiet efter hendes Mands Død kunde fortsættes uden Afbrydelse; men iøvrigt ønsker hun for sit personlige Vedkommende ikke et saadant Privilegium. I en Skrivelse til Magistraten gjør Cancelliet opmærksom paa, at et Privilegium som det ansøgte kun kan udstedes til Enkeltmand, og ikke som i August Heegaards Ansøgning begjæret til ham og hans yngre Broder i Forening. I den Anledning meddeler Anker Heegaard i et Brev til Magistraten, at han ikke har noget at indvende mod, at Privilegiet udstedes til hans ældre Broder August Heegaard. Isenkræmmerlavets Oldermænd anbefalede Ansøgningen for Jernstøberiets Vedkommende, idet der i denne Anbefaling gjøres gjældende, at den store Kapital, som var sat i dette Foretagende, vilde være tabt, dersom Privilegiet blev nægtet og Jernstøberiet maatte nedlægges, ligesom ogsaa mange Mennesker vilde blive brødløse. Naar derimod August Heegaard i sin Ansøgning ogsaa ønsker Tilladelse til at drive et Messingstøberi maatte Lavet bestemt modsætte sig dette, da en saadan vilde komme i Kollision med de Rettigheder, der var tillagte Fabriken paa Raavaddam. Ogsaa fra Gjørtlerlavets Oldermænd indløb en Protest mod Bevilling til Messingstøberiet. I denne Protest anføres, at de Messingpyrdelser til Kakkelovne, som Heegaard i sin Ansøgning havde omtalt, kunde faas lige saa gode og endnu billigere hos Gjørtlerne i Kjøbenhavn, end ved at forskrives fra Udlandet. —

August Heegaard fik imidlertid sin Ansøgning bevilliget og Privilegiet, som blev udstedt til ham og som er dateret 2. Decbr. 1837 er saalydende:

Vi Frederik de Siette, etc. . . .

Gjøre vitterligt: At vi paa indkommen allerunderdanigst

Ansøgning fra Isenkræmmer Christian August Heegaard om at meddeles Vort allernaadigste Privilegium til et Jern- og Metalstøberis Anlæg og Drivt paa Nørrebroe udenfor vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, allernaadigst have bevilget og tilladt, ligesom vi herved bevilge og tillade, at bemeldte Heegaard maa paa Nørrebroe anlægge og drive et Jern- og Metalstøberie, til Støbningen af Fabrik-Redskaber, Maskiner, Valtser og hvad der i Almindelighed henregnes til et Jern- og Metalstøberie, ligesom han ogsaa til dette Anlægs Drivt maa holde de fornødne Mestere og Arbeidere, samt udsælge støbte Varer i store og smaa Partier. —

Dog paalægges det bemeldte Heegaard, forinden han iværksætter Arbejdet, til vedkommende Brand-Commission at indlevere en nøiagtig Tegning over den opførende Ovn in duplo, og i et og alt at indrette Ovnen samt Skorstenen og den hele Indretning paa saadan Maade, som det til Betyggelse fra Brandvæsenets Side foreskrives efter en approberet Tegning.

Forinden dette Privilegium benyttes, maa det forevises Magistraten i Kjøbenhavn, og samme deraf meddeles en verificeret Gjenpart. —

Skulde imidlertid om dette Privilegii Misbrug eller Misholdelse nogen Klage indkomme til vort General-Toldkammer og Commerce-Collegium, da skal han tilpligtet være, udi denne Sag og forsaavidt som Privilegii Ords Forklaring angaar, bemeldte Collegii Decision at underkaste sig uden videre Proces eller Lovmaal. —

Hvorefter alle Vedkommende sig have at rette og forholde. —

Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn
den 2^{den} December 1837.

Under vort Kongelige Segl

L. S.

Efter hans Majestæts allerhøieste Befaling

F. Lowzow. Lehmann. Thonning. H. Bach.

Dette Privilegiums Ordlyd er forsaavidt ganske i Over-

ensstemmelse med det, der 24. April 1828 blev udstedt til August Heegaards Fader; kun lyder dette sidste Privilegium baade paa Jern- og Metalstøberi, medens det ældre kun tillod Jernstøberi. Det viser sig altsaa, at August Heegaard ogsaa fik Tilladelse til at støbe det Messinggods, hvorom han havde ansøgt. —

Ved dette Privilegium fik M. A. Heegaards Sønner fuld Raadighed over hele den Forretning, deres afdøde Fader havde drevet, kun med Undtagelse af den Fabrik for Tilvirkning af Tarmstreng, hvis Skæbne tidligere er omtalt, og som de foretrak helt at nedlægge. De delte nu Arbeidet saaledes mellem sig, at den ældste Broder August Heegaard særlig bestyrede Støberiet, medens den yngre Broder Anker Heegaard passede Isenkramhandelen. Som Følge heraf tog Anker Heegaard Ophold i Forældrenes gamle Leilighed i Frederiksborggade, medens August Heegaard til sit Brug lod opføre en rummelig Villa og til den anlægge en Have paa Blaagaard i umiddelbar Nærhed af Støberiet.

Foranlediget ved Tronskiftet efter Frederik d. 6tes Død blev der 26. Mai 1840 udstedt en Plakat, hvorved tidligere givne Privilegier indkaldtes af General-Toldkamret og Commerce-Collegiet, for paany at faa kgl. Confirmation. I den Anledning indgav August Heegaard en Ansøgning til Kongen ikke alene om Konfirmation paa den Bevilling, der tidligere var givet ham til at drive et Jern og Metalstøberi, men ogsaa om Forandring og Udvidelse af denne Bevilling, Denne Ansøgning giver et godt Indblik i de hæmmende Baand Lavsvæsenet i de Tider medførte for Fabrikeiere i Jernindustrien og vel i al Industri, og som nok kunde volde dem lige saa store Bryderier som Fagforeningerne i vore Dage. —

Ansøgningen lyder saaledes:

Kjøbenhavn d. 22de Oktober 1841.

Til Kongen.

Jeg underskrevne Chr. Aug. Heegaard tillader mig herved allerunderdanigst at ansøge Deres Majestæt om at hos-

følgende allerhøieste Bevilling af 2^{den} December 1837, hvorved det allernaadigst er tilladt mig paa Stadens Nørrebro at anlægge og drive et Jern- og Metalstøberie til Støbning af Fabriksredskaber, Maskiner, Valtser og hvad der i Almindelighed henregnes til et Jern- og Metalstøberi m. v. allernaadigst maa blive confirmeret, samt modificeret saaledes, at ingen Forpligtelse til at lade Værkstederne forestaa af Laugsmestere kommer til at paahvile mig, men at det bliver mig tilladt at udlære Lærlinge i de Professioner, af hvilke min Bevilling i dens nuværende Form berettiger mig til at holde Mestere og Arbeidere, samt i mit øvrige Forhold til Arbejderne at blive betragtet som Laugsmester, ligesom jeg ogsaa allerunderdanigst tillader mig at ansøge om at Bevillingen maa vorde udvidet derhen, at det specielt tillades mig at fabricere Jern- og Messingtivist, Knappenaale, Stoppenaale, Haarnaale, Strikkepinde, Hægter, Fiskekroge, Jern- og Messingstifter.

Med Hensyn til førstnævnte Modification tillader jeg mig allerunderdanigst at fremsætte følgende Bemærkninger: Den Tilladelse Bevillingen giver mig til at holde de fornødne »Mestere og Arbeidere« for ved dem tilbørligen at kunde drive Fabriken, er i Praksis bleven udlagt saaledes, at det for Fabrikeieren var en Forpligtigelse til Værkstedsførere at antage Laugsmestere. Det vil imidlertid være øiensynlig at hermed ere trende vigtige Ulemper forbundne:

1. Forøges naturligvis Udgivten ved Fabrikationen, hvorved Concurrence med Udlandet vanskeliggøres.

2. Bliver derved Valget af Værkstedsførere saa indskrænket, at man umuligt kan antage nogen Udlænding, hvilket ofte paa mine Reiser har afholdt mig fra at antage Folk, der kunde have været Fabrikens Opkomst til stor Nytte.

3. Kommer Fabrikeieren til at staa i et utilbørligt Afhængighedsforhold til enkelte af sine Folk. Naar jeg nemlig under nuværende Forhold antager Lærlinge, maa disse indskrives paa Mesterens Navn. Svendene maae ogsaa antages af ham; thi naar en Svend ved at forlade Arbejdet er Noget skyldig, og det er næsten altid Tilfældet, kan, hvis en Laugsmester er Creditor, ingen Mester antage ham

uden at betale hans Gjæld; er det derimod mig han bliver skyldig, tages ingen Notice deraf. Altsaa saavel Svende som Lærlinge maae antages af Mesteren og ved at opsigte ham, staar jeg saaledes Fare for at miste alle Arbeiderne.

Da jeg ikke kan overtale mig til at tro, at der ved ovenmeldte Udtryk er tilsigtet en for Fabrikens Drift og Opkomst saa betydelig Indskrænkning, men jeg stedse har staaet i den Formening, at Praxis her er gaaet mig for nær, har jeg det underdanigste Haab, at Deres Maiestæt ved at forandre Udtrykkene allernaadigst vil give Bevillingen dens ønskede Modification, hvorved ovenomtalte Indskrænkninger vil bortfalde, og det altsaa tillades mig uindskrænket at lade mine Værksteder bestyre af hvem jeg vil, og udlære Drengene. —

Med Hensyn til den attraaede Udvidelse af Bevillingen tillader jeg mig allerunderdanigst at anføre de Grunde, som jeg tør haabe især ville tale for denne Deel af min Ansøgning.

1. Indføres fra Udlandet store Quanti af de fornævnte Artikler og af nogle af dem, nemlig Stoppenaale, Staal- og Strikkepinde, Jern- og Messingstifter endogsaa Alt, hvad der udfordres til Landets Forbrug.

2. Kan det ikkun betale sig at fabriquere sidstnævnte Artikler, der for Tiden slet ikke forarbeides her, naar dette sker i Forening med øvrige ovennævnte.

3. Har jeg som Isenkræmmer betydelig Afsætning af alle disse Artikler, og kjender derfor nøie hvilke der ere courante og til hvilke Priser de maa fabriqueres for at holde det fremmede ude.

4. Er jeg i Besiddelse af det til Fabrikationen fornødne Lokale og øvrige Requisiteer.

5. Vil denne Udvidelse af min Fabrikdrift aabne en Mængde Individuer af den fattige Arbeiderklasse Adgang til en Erhverv, der er af særdeles Vigtighed for dem med Hensyn til at Forældrene kunne medtage deres større Børn, og lade dem deltage i Arbeidet, da jeg vil forpligte mig til at drive denne Deel af Fabrikationen med $\frac{1}{3}$ Voxne og $\frac{2}{3}$ Deel Børn. —

Allerunderdanigst

CHR. AUG. HEEGAARD.

Denne Ansøgning foranledigede en temmelig omfattende Korrespondance mellem forskjellige Autoriteter dels indbyrdes og dels med August Heegaard, hvad følgende Skrivelse fra General-Toldkammeret og Commerce-Collegiet til Cancelliet viser:

Kjøbenhavn d 26de Juli 1842.

Fra Isenkræmmer Christian August Heegaard her i Staden indkom under 22. Octbr. f. A. en Ansøgning, hvori han ved at anholde om Confirmation paa den ham under 2. Decbr. 1837 meddelte Bevilling til et Jern- og Metalstøberies Anlæg og Drivt paa Nørrebro, tillige anholder om en Udvidelse og Forandring af denne Bevilling. —

Med Hensyn til den af Kjøbenhavns Magistrat i Anledning af fornævnte Ansøgning afgivne Erklæring, lod man under 4. Decbr. næst efter Supplicanten tilkjendegive, at den ansøgte Udvidelse og Forandring af den anmeldte Bevilling ikke kunde tilstaa, og at han nærmere havde at erklære sig angd. hvorvidt han desuagtet agtede at fortsætte Jern- og Metalstøberiet, i hvilket Tilfælde den bemeldte Bevilling af 2. Decbr. 1837 vilde blive at indsende til Confirmation i Overensstemmelse med det allerh. Patent af 25. Marts 1840. —

Da bemeldte Isenkræmmer Heegaard imidlertid ikke senere, uagtet gjentagne Erindringer gennem Kbhavns Magistrat, indkom med den forlangte Erklæring, lod Coll. under 24. Mai sidstl. udfærdige en ny Bevilling for ham til det anmeldte Støberies Fortsættelse og anmodede man Magistraten s. D. at paalægge Isenkræmmer Heegaard at indløse denne Bevilling inden 6 Uger med det anordnede Gebyr 17. Rbd. Kjøbenhavns Magistrat har herefter fremsendt en Erklæring fra ommeldte Heegaard, hvoraf erfares, at han ikkun med den af ham ansøgte Udvidelse attraaer den tidligere Bevilling forsynet med allerh. Confirmation. Da det imidlertid er Collegiet bekiendt, at Jern- og Metalstøberiet fremdeles holdes i Drivt og der ikke er fremkommet nogen Oplysning, der lader dettes Ophør formode, skulde man

herved tjenligst anmode det høje Kongelige danske Cancellie behageligen at foranstalte det for Bevillingen af 24. Mai d. A. anordnede Gebyr inddrevet i Overensstemmelse med Plakat af 23. Novmbr. 1827 med 17. Rbd.

Det kunde af denne Skrivelse synes, som om M. A. Heegaards Sønner til en Tid har været betænkte paa helt at opgive Støberiet; men det har dog næppe været saa, thi af en lidt senere Skrivelse fra Magistraten fremgaar det, at de 17 Rbd., som afkrævedes dem for Konfirmationen af Bevillingen, er indbetalte. At August Heegaard ikke fik de Indrømmelser tilstaaet, han havde ansøgt om, har sikkert været ham en stor Skuffelse, og navnlig har den Omstændighed, at han fremdeles skulde staa i et afhængigt Forhold til sine Værkførere, maattet være ham pinligt, saameget mere som han selv af Karakter var hidsig og opfarende og dertil i høi Grad selvraadig. Men selv for Folk med et mindre pirreligt Sind end det August Heegaard var i Besiddelse af, kunde disse Lavsmestere, der fungerede som Værkførere paa Fabrikerne, nok sætte Taalmodigheden paa en haard Prøve. Der foreligger Eksempler paa, at flere af disse Lavsmestere opfattede deres Stilling som om de var ansatte paa Fabrikerne mere for at varetage Lavets end Fabrikeierens Interesser. Jeg skal anføre et enkelt Eksempel fra Blaagaards Støberi: Paa sin Moders Anmodning havde August Heegaard ladet en af de Snedkersvende, der arbeidede paa Støberiet, foretage nogle Reparationer i hendes Hjem. Dette meldte den Lavsmester, der var Værkfører for Snedkerne paa Støberiet, til Oldermannen for Snedkerlavet, som idømte Svenden en klækkelig Bøde, og truede ham i Gjentagelsestilfælde med Udstødelse af Lavet. Bøden betalte selvfølgelig August Heegaard; men afskedige Værkføreren, hvad han sikkert har havt den største Lyst til, og og som da ogsaa denne ærligt havde fortjent, turde han ikke, fordi, som Forholdene dengang var ordnet, i saa Tilfælde alle de øvrige Snedkere baade Svende og Dreng, som arbeidede paa Støberiet, derved var blevne nødte til

ogsaa at nedlægge Arbeidet. Disse ikke alene for Fabrikere men i det hele taget i nationaløkonomisk Henseende saa uheldige og uretfærdige Tilstande blev først hævede ved Næringsloven af 29. Decbr. 1857, ifølge hvilken al Lavstvang ophørte fra 1. Januar 1862.

Jernstøberiet paa Blaagaard maatte altsaa fortsættes i de gamle Former med Lavsmestere som Værkførere og noget nær eneraadige over alle Arbeiderne. I de Aar begyndte man paa Støberiet at fabrikere en Artikel, af hvilken der i en Række af Aar lige til den Dag i Dag har været en stor Afsætning, og som vistnok mere end noget andet Fabrikat har bidraget til paa Jernstøberiets Omraade, at gjøre Navnet: »Heegaard« bekjendt i en vid Kreds. Denne Artikel er emailerede Gryder og andre til Madlavning og Hus-holdningsbrug benyttede Kar. Efter hvad Anker Heegaard engang meddelte mig var det en tarvelig fattig Bagersvend ved Navn P. C. Koch, som en Dag indfandt sig i Støberiet paa Blaagaard og tilbød en af ham opfunden Emaillé Tidligere var der fra Tyskland indført en Del emailerede Kar her i Landet, men det var baade et daarligt Fabrikat og dertil forholdsvis dyrt. Kochs Opfindelse blev nu i længere Tid og under streng Hemmelighed forsøgt paa Støberiet, og efter nogle Forbedringer lykkedes det at frembringe en udmærket hvid Emaillé, der fra den Tid er bleven benyttet baade paa Blaagaard og senere ogsaa paa Frederiksværk. Den Slags Kogekar findes vel nu omtrent i ethvert Køkken her i Landet og har ganske fortrængt de tidligere til Madlavning benyttede Messingkjedler og fortinnede Jernkar, ligesom ogsaa de engang saameget omtalte Jydepotter. —

P. C. Koch blev ansat som Emailleur med en god Lønning og efter hans Død har en Neveu af ham faaet denne Stilling. For at gjøre dette Fabrikat almindelig bekjendt udsendte Firmaet M. A. Heegaards Sønner følgende trykte Circulære:

Til Publicum!

Det er omtrent 1¹/₂ Aar siden, at vi paa vor Fabrik paa

Blaagaard begyndte at forfærdige emaillerede Kogekar; men vi har ikke villet bringe dem i Handelen, forinden vi ad Erfaringens Vei vare overbeviist om, at de med Held kunde bestaae Sammenligning med dem fra de udenlandske Fabriker. Ved mange og forskellige Forsøg ere vi nu komne til den Overbevisning, og tillade vi derfor herved at henvende Publicums Opmærksomhed paa dette vort Fabrikat. Emaillerede Kar have længe været yndede for den Lethed, hvorved de holdes rene, og fordi man kan anvende dem ved Kogning af en hvilken som helst Ret uden at frygte for at de blaane, irre eller paa anden Maade virke skadelig paa Maden; men de ere dog ikke bleven brugt saa almindeligt som de fortjene. Dette maa vistnok tilskrives den mindre gode Emaille, de senest indførte tyske have havt (den har nemlig ofte været ujævn, poreuse og tilbøielig til at springe af) og dels den høie Priis. Disse Hindringer for denne Art Kogekars almindeligere Brug troe vi at bortrydde ved nu at sælge dybe og halvdybe Gryder, Pander i flere Facons, Kasseroller med Hanke og med Skaft, Stegepander, Æbleskivepander etc. med en jævn, compact og holdbar Emaille for det dobbelte af det, som de efter vor Priscúrant koste uden Emaille, altsaa for større Sorter 16 Sk., mindre og smaae 17, 18, 20 Sk. og ganske smaa 24 Sk. pr. Pd.; saaledes vil f. Ex.

Kar paa ca. 1 3 5 7 9 11 13 16 22 Pt
 koste circa 2 M. 4 M. 5½ M. 7 M. 8½ M, 10½ M. 12½ M. 14 M. 19 M.

Kjøbenhavn den 28. Oktbr. 1842.

M. A. HEEGAARDS SØNNER
 Frederiksborggade Nr. 143.

Naar man ser hen til Omsætningen og da ogsaa til det aarlige Overskud saavel af Isenkramhandelen som af Støberiet, faar man det Indtryk, at M. A. Heegaards Sønners Forretning i disse Aar trivedes godt; men der skulde snart komme vanskelige Tider for Firmaet. Efterat Kompagniskabet mellem Brødrene havde været nogle Aar kom Huset til at lide under en trykkende Gjæld og en følelig Mangel

paa Kredit. Allerede i 1842 kneb det haardt; men dengang drev Krisen over, fordi det lykkedes August Heegaard paa en Reise til Hamburg at skaffe Firmaet en Blanco-Kredit paa 20.000 B M. hos det bekjendte Hus Donner i Altona. Denne Udvei viste sig imidlertid snart at være meget uheldig, idet Donner, hvad han iøvrigt var bekjendt for, stadigt optraadte som en streng og ubarmhjertig Kreditor overfor Firmaet, og da han efter nogle faa Aars Forløb jævnlige nægtede at acceptere de Veksler M. A. Heegaards Sønner vilde trække paa ham, ja tilsidst opsigde den tilstaaede Blanco-Kredit og forlangte Afregning, opstod der for Huset en saa stor Forlegenhed, at M. A. Heegaards Sønner i Aaret 1846 maatte gjøre Opbud. Om Fallit eller Akkord med Kreditorerne blev der imidlertid ikke Tale, da Boets Aktiver ikke saa lidt oversteg Passiverne. Det var altsaa kun en foreløbig Betalingsstandsning, og ved Opbudsboets endelige Slutning, som rigtignok paa Grund af forskjellige Omstændigheder trak temmelig længe ud, blev alle Kreditorerne fuldtud fyldestgjorte. —

Til Kommissærer i Boet udnævnte Magistraten daværende Kaptain Tscherning, Overretsprokurator d'Auxchamp og Isenkræmmer C. F. Dohler. Ved en foreløbig specificeret Opgjørelse af Boets Status, som disse Herrer lod foretage, blev 1. Januar 1847 Boets Aktiver ialt opgjorte til 234,867 Rbd. 4 Mk. 4 Sk. og Passiverne til 131,976 Rbd. „ Mk. 4 Sk., altsaa et Overskud som Firmaets Formue af 102,891 Rbd. 4 Mk. „ Sk. Denne Opgjørelse har Kommissæerne givet følgende Paategning:

Kjøbenhavn 1. Januar 1847.

Den ovenstaaende Status er bleven undersøgt af Under tegnede og vi nære den Overbevisning, at de opførte Summer ikke er anslaaede for høit, naar der kun gives den fornødne Tid til Realisering.

A. F. TSCHERNING. D'AUXCHAMP. C. F. DOHLER.

Vil man nu undersøge, hvad Aarsagen var til disse for

Firmaet saa uheldige Forhold, laa det sikkert tildels i ugunstige Conjuncturer og et dermed følgende trykket Penge-marked. Aarene 1845 og 1846 ere jo sørgeligt bekjendte ved den Misvækst, som dengang haardt ramte fornemlig England og da særlig Irland, hvor Kartoffelhøsten, som afgav Irlændernes vigtigste Næringsmiddel, omtrent gik tabt paa Grund af den i disse Aar første Gang i Europa optrædende Kartoffelsvamp, og som for Irland havde den Virkning, at Landet i disse Aar mistede over 2 Millioner af sin Befolkning dels ved Hungersnød og dels ved Udvandring. Men ogsaa i andre europæiske Lande var Høsten i de Aar kun middelmaadig, og da jo i de Tider Eksport af Sæd og andre Fødemidler fra Amerika og alle andre oversøiske Lande var noget helt ukjendt, opstod der en langvarig og meget haard Dyrting. At dette maatte virke trykkende paa Pengemarkedet er indlysende. Bankforholdene var jo heller ikke ordnede dengang som i vore Dage. Her i Landet havde vi kun Nationalbanken, der ikke endnu var saaledes funderet, at den kunde yde Handelsstanden synderlig Hjælp. —

Men nægtes kan det ikke at Skylden for den Misere, som overgik Firmaet M. A. Heegaards Sønner, i en væsenlig Grad maa ramme August Heegaard. Som den ældste i Firmaet blev det nærmest ham, som kom til at lede Forretningerne, saa meget mere som den yngre Broder Anker Heegaard en stor Del af Aaret var paa Reiser i Provindserne som Agent for Huset. I de Breve, der under Opbudet blev vekslet mellem Brødrene, retter Anker Heegaard med god Grund Bebrejdelser mod Broderen. Saaledes havde han, for at indrette sig en elegant Bopæl (her sigtes til den Villa, han lod opføre ved Støberiet), straks ved Firmaets Oprettelse bundet en stor Del af den Kapital, som skulde være benyttet til Forretningens Drift, og af denne Bopæl svarede han i aarlig Leie ikke mere, end hvad der medgik til Havens Vedligeholdelse. Til sit eget Forbrug havde han aarlig udtaget af Firmaets Kasse saa meget, at det absolut maatte virke svækkende paa Husets pekuniære Kræfter. I

de 10 Aar Kompagniskabet varede, havde han af Forretningen ladet sig udbetale 46,040 Rbd. 4 Mk. eller henved 20,000 Rbd. mere end Anker Heegaard. For at tilfredsstille sin Lyst til stadige Udvidelser af Forretningen tog August Heegaard ikke i Betænkning at arbeide med saamange fremmede Penge som det var ham muligt at opdrive; men paadrog derved Firmaet en Gjæld, der maatte blive skjæbnsvanger under uheldige Conjuncturer. Særlig heri stod han i afgjort Modsætning til Anker Heegaard, hvis Princip var, at en Forretning kun burde udvides ved egen Kraft og ikke begyndes stor ved fremmede Midler. En mindre Forretning dreven ved egen Kapital og som kan overses, var efter hans Mening langt at foretrække for en større, hvortil fordres mange fremmede Penge og hvori meget passerer, som man ikke kan have tilstrækkelig Kontrol med. —

Hertil kom at August Heegaard var i høi Grad hidsig og opfarende, hvad der ofte maatte bringe ham i Konflikt med saa den ene og saa den anden af de mange Folk, der var i Firmaets Tjeneste, noget der selvfølgelig virkede høist uheldig paa Forretningens Gang. Selv Husets Kunder var udsatte for Virkningen af hans irritable Sind, og at ogsaa Anker Heegaard ofte under Kompagniskabet kom til at lide under dette, er naturligt, saameget mere som August Heegaard ogsaa havde den Feil, at være i høi Grad selvklog og meget egenraadig. Til den yngre Broders fornuftige Raad tog han derfor oftest intet Hensyn, hvad Anker Heegaard som sideordnet Kompagnon naturligvis ikke havde behøvet at finde sig i; men naar han som Regel lod sig byde sligt, var det fordi han vilde undgaa skandaløse Scener, noget han ogsaa nu under Opbudet lod Broderen vide. Med Kommissærerne i Boet blev August Heegaard ogsaa snart uenig, da disse selvfølgelig ikke vilde finde sig i, hvad Overretsprokurator d'Auxchamp i et Brev til Anker Heegaard kalder: »hans ustyrlige Tunge«, og da han snart ligefrem nægtede at forhandle med Kommissæ-

terne og deltage i deres Møder, blev dette en væsentlig Aarsag til at Boets Opgjørelse trak saa længe ud. —

I et Brev af 5. Januar 1847 foreslaar Anker Heegaard at de hæve Kompagniskabet, hvad August Heegaard ogsaa straks gik ind paa, men vistnok i den Tanke, at Broderen senere vilde betænke sig. Dette blev imidlertid ikke Tilfældet, men efter megen Skriven frem og tilbage og Afvisning af ublu Fordringer fra August Heegaards Side, blev Resultatet at Anker Heegaard i de sidste Dage af Aaret 1847 for egen Regning overtog Støberiet paa Blaa-gaard med de tilhørende Arealer altsaa Nr. 36 Litr. O, P og Q med samt den herpaa liggende og af Broderen hidtil beboede Villa. Det viste sig nu at Anker Heegaard personlig ikke manglede Tillid i Forretningsverdenen, idet han baade formaaede at skaffe sig den nødvendige Driftskapital til Støberiet, ligesom det ogsaa blev ham, som i Aaret 1851 dækkede den sidste Rest af Opbudets Gjæld, efter at Størstedelen af den var liquideret ved Berigtigelsen af Husets udestaaende Fordringer, ved de Summer Auktioner over Boets forskellige Lagre havde indbragt og ved Optagelse af et Prioritetslaan i Eiendommen Nr. 143 i Frederiksborggade, samt ved Brødrenes Mødrenearv, som med Moderens Samtykke og Autoriteternes Tilladelse var bleven dem udbetalt af Overformynderiet. —

Efter Opbudets Slutning fik August Heegaard Skjøde paa begge Eiendommene Nr. 142 og 143 i Frederiksborggade; men Isenkramforretningen vilde han ikke fortsætte, skjøndt det nu i mange Aar havde vist sig at være en særdeles god Forretning, naar den blot blev ordentlig passet. Anker Heegaard, som fremtidig absolut kun vilde have med en enkelt Forretning at gjøre, havde straks efter Opbudet indrømmet Broderen Ret til at vælge mellem Isenkramhandelen og Støberiet; men siger Anker Heegaard i et Brev til ham: »Af Desperation over ikke at kunne blive raadig over det Hele, vilde Du intet have«. Allerede i 1849 blev derfor Forretningen i Frederiksborggade udleiet til en Isen-

kræmmer E. Th. Petersen, som drev den i en længere Aarrække. —

August Heegaard havde fra Aaret 1848, da han flyttede fra Villaen paa Blaagaard, ladet sin Familie tage Ophold i Sorø, hvor han ogsaa selv jævnligt i længere Tid opholdt sig og hvor han forblev til 1852, da han, efterat have faaet Borgerskab som Grosserer, flyttede tilbage til Kjøbenhavn og leiede sig en Leilighed i Hjørnестedet af Østerbro og Kalkbrænderiveien. Han gik nu i Kompagni med en Mand ved Navn N. Dein, med hvem han i Fællesskab drev en Forretning hovedsagentlig med forskellige engelske Varer. Denne Forretning trivedes imidlertid heller ikke for August Heegaard, og i Aaret 1856 ophørte den med det Resultat, at han overfor nogle engelske Huse havde paa-draget sig en Gjæld, som han ikke kunde klare, og som truede ham med fuldstændig Ruin. Han henvendte sig nu til sin Broder Anker om Hjælp og Anker Heegaard kom ogsaa paa hans Vegne til en Akkord med de engelske Kreditorer, men maatte for at faa Sagen ordnet yde August Heegaard et større Laan. Ogsaa fra Ophævelsen af deres Kompagniskab havde August Heegaard et Mellemværende med sin Broder, til hvem han sikkert stod i en ikke ringe Gjæld. Dette deres Mellemværende forblev imidlertid staaende upaatalt hen i en Række Aar, vel nærmest fordi Anker Heegaard, som i disse Aar var bleven en Rigmand, ikke nænnede at kræve Broderen. Men i Aaret 1869 kom Sagen frem, vistnok fordi August Heegaard havde faaet den bisarre Tanke, at det var ham, der havde Krav paa Anker Heegaard, og ikke omvendt. Det truede med en Proces mellem Brødrene; men paa Anker Heegaards Forslag blev Sagen afgjort ved en Voldgift, hvis Kjendelse i et og alt gav Anker Heegaard Ret. Denne Ret vilde han dog ikke benytte sig af, men lod sig nøie med en gjensidig Generalkvittering, der for August Heegaards Vedkommende lyder saaledes:

Dags Dato afgjorde vi Brødre Anker og August vort

mangeaarige Mellemværende, saa jeg intet har at fordre hos Anker.

Kjøbenhavn, d. 3^{die} Marts 1870.

AUGUST HEEGAARD.

Rimeligvis har saa Anker Heegaard samtidig udstedt en ligelydende til ham; men August Heegaard maatte dog i Kraft af dette Forlig i Aarenes Løb udrede til 2 trængende Slægtninge 1,500 Kr. til hver, hvad der imidlertid kun var en mindre Del af den Gjæld, hvori han ved denne endelige Opgjørelse og Afslutning paa deres Mellemværende stod til Broderen; men som altsaa iøvrigt blev ham eftergivet. —

Efter at Kompagniskabet med N. Dein i Aaret 1856 var hævet, drev August Heegaard i de følgende Aar en Forretning for egen Regning, vistnok nærmest en Agenturforretning, som maa have indbragt ham ikke saa lidet; thi i de 10 Aar fra 1857 til 1867, i hvilke jeg var en jævnlig Gæst i hans Hjem paa Kalkbrænderiveien, førte han der et gjæstfrit og selskabeligt Hus, der tydede endogsaa paa Velstand, og Midlerne hertil har Overskuddet af hans Ejendomme i Frederiksborggade ikke udelukkende kunnet yde ham. —

I Aaret 1835 havde August Heegaard ægtet Vilhelmine Christiane Lystrup f. 2. Aug 1811 Hun var en fattig Pige fra Nyboder, som i sin Ungdom havde været meget smuk og dertil af en beskeden og elskværdig Karakter. Forbindelsen mellem dem blev indledet paa en snurrig Maade, men som iøvrigt godt lignede August Heegaard. Da han gjorde hendes Bekendtskab var hun kort forinden tiltraadt en Plads som Stuepige hos en Familie, der boede til Leie i hans Faders Eiendom i Frederiksborggade. Her havde han en Dag en Trætte med et Par af sine ældre Søstre, som i Stridens Hede lod ham vide, at han sikkert aldrig kunde blive gift, da ingen Kvinde, som havde mindste Kjendskab til ham, vilde indlade sig med et saa hidsigt og desperat Brushoved som ham. I Raseri foer han ud af Stuen og nu

vilde Skiæbnen, at han paa Trappen mødte den kjønne unge Stuepige, som han greb i Armen og trods hendes Modstand trak ind i Stuen, hvor han præsenterede hende for de forbausede Søstre som sin tilkommende Kone. Pigen gik imidlertid kort efter virkelig ind paa at ægte ham, hvad der ogsaa nok for hende maatte synes at være et godt Parti; thi baade var August Heegaard en smuk Mand og dertil i økonomisk Henseende stillet langt over, hvad hun den fattige Pige gennem Ægteskab kunde have gjort sig Haab om. Samlivet mellem dem blev iøvrigt i det hele taget lykkeligt. Selvfølgelig blev hun som alle andre, der kom i Berøring med August Heegaard, af og til Gjenstand for hans let opbrusende Sind; men afset herfra skal det siges til hans Ros, at han altid behandlede sin Hustru ligesom ogsaa hendes Slægt meget hensynsfuldt og sikkert ogsaa holdt meget af hende, og paa den anden Side passede hun ved sin altid rolige og resignerede Optræden godt for ham, bedre maaske end hvis han havde fundet sig en Hustru blandt sine sociale Standsfæller. —

I sit Ægteskab havde August Heegaard følgende Børn:

Camilla Henrikke Augusta H. f. 25. April 1836.

Hulda Aurelie H. f. 12. Decbr. 1837 død som Barn.

Mathias Anker H. f. 31. Marts 1839.

Theodor Frode H. f. 15. Febr. 1841

Christian August H. f. 9. Sptmbr. 1843.

Vilhelm Henrik H. f. 4. Nvbr. 1849.

Edvard Viggo Christian H. f. 23. Aug. 1851.

Paa sine Børns Opdragelse kostede August Heegaard ikke meget. Sine Sønner lod han frekventere en af Kommunens offentlige Skoler, og ved Siden deraf kun af og til faa lidt privat Undervisning særlig i Engelsk og Regning. Da jeg engang i en Samtale med ham ytrede min Forundring herover, lod han mig vide, at det var hans Agt at sende alle sine Børn til Amerika, hvor de selv maatte se at bryde sig en Bane, og dertil mente han at mange Kundskaber og i det hele taget den Lærdom og den Politur, en af Byens bedre Skoler kunde have bibragt dem, vilde være ikke

alene overflødig men ligefrem skadelig. Naar han havde foretrukket at sende dem i en Kommuneskole, var det ogsaa fordi han i Tide vilde vænne sine Sønner til at omgaas jævne Folk, da det jo, idetmindste i Begyndelsen, vilde blive almindelige Arbejdere de snarest i det fremmede Land kom i Berøring med. —

Allerede i Aaret 1858 sendte han sine 4 ældste Sønner til Chicago, skjøndt de 2 yngste kun var respektive 15 og 13 Aar og ikke endnu konfirmerede. Han tingede derfor disse 2 Sønner i Kost hos en privat Familie og lod dem i et Par Aar gaa i Skole, hvorved de altsaa fik Leilighed til at lære Sproget og nogenlunde sætte sig ind i de fremmede Forhold, førend de selv skulde sørge for Opholdet. Selvfølgelig synes alle det var en gal Mands Værk i saa ung en Alder at sende sine Børn helt paa det uvisse til et saa fjernt Land: men Tiden har givet ham Ret, skjønt man vel maa sige, at Lykken heri var bedre end Forstanden. Af de 4 Sønner er det lykkedes de 3: Anker, August og Vilhelm som Handlende og Fabrikanter at skabe sig en god Stilling i Amerika, der har gjort dem til velhavende Mænd, hvad der, efter det Kjendskab jeg havde til dem, næppe var lykkedes, dersom de var forblevne her i Landet. Af disse 3 Sønner er dog nu, da jeg i Aaret 1908 skriver dette, kun August i Live. Den næstældste Søn Frode, der af Naturen var begavet med en god Forstand, kom ogsaa i en ung Alder godt i Vei som Sagfører i St. Paul, men døde tidligt.

Den 3. Sptmbr. 1865 døde August Heegaards Hustru, efter at hun i et Par Aar havde lidt af Kræft. I Anledning af dette Dødsfald sendte han til alle Medlemmer af Familien samt til sine Bekjendte et trykt Cirkulære, hvis originale Indhold var følgende:

13, Silkegade den 4. September 1865.

Min Kones smertefulde og lidelsesrige Sygeleie endte igaar og i Dag ligger hun paa Ligbaaren, det er tungt for mig og Børnene.

Jeg tilstiller dette til Familien for at bede dem ikke at bære Sørgedragt; jeg selv bærer aldrig Sørgedragt, og vil saa inderligt gjerne gjøre ~~det~~ jeg formaaer, for at faa en daarlig Skik bort. — Den Skik at bære Sørgedragt bringer ofte de Sørgende fra Dynen i Halmen. Det er ikke ved Dem, der kun eier »Dynen«, at gamle slette Skikke udryd- des, men De som eier Dynen i Overflødighed, maa gjøre Begyndelsen, og er det først gjort, saa følger Mængden snart efter og det gavnlige fuldbringes. Jeg tilstiller Ven- nen dette Budskab, fordi jeg ikke vil avertere derom i Avisen: hvad offentligt er, bør offentligt være, hvad privat er, bør privat være.

Hengivnest
AUGUST HEEGAARD.

Jeg ved ikke af hvilken Grund, men August Heegaard vilde have sin Hustru begravet paa Gjentofte Kirkegaard, hvor han lod indrette et smukt Gravsted til hende. Et Par Dage før Begravelsen opsøgte Præsten fra Gjentofte August Heegaard i hans Hjem, hvor jeg tilfældig var tilstede. Da Præsten begyndte at lede Talen hen paa den Afdøde og paa Forespørgsmaal forklarede, at han gerne vilde have nogle Oplysninger om hende for at kunne benytte disse i Ligtalen, afbrød August Heegaard ham ved i største Op- hidselse at raabe: »Hvad behager vil De holde Ligtale over min Kone! Hvad skulde De kunne sige om hende? De har jo aldrig havt det mindste Kjendskab til hende, ja al- drig saameget som set hende. Nei Ligtalen skal jeg nok selv besørge«. Da den forbløffede Præst hertil bemærkede, at det ikke var en Lægmand tilladt at holde Ligtaler, sva- rede August Heegaard: »Ikke det? Ja det kan de lade mig om«. Hverken Præsten eller jeg forstod, hvad hans Me- ning var. Men Dagen efter fik min Hustru og jeg en skrift- lig Indbydelse fra ham til at møde i hans Hjem paa Kalk- brænderivejen Kl. 8 Aftenen før Begravelsesdagen. Ved Ankomsten blev vi henvist til den store Have, der hørte til Eiendommen, og her samledes snart henved et Hundrede

Mennesker, der alle ligesom vi mødte efter speciel Indbydelse. I Haven var der i Træer og Buske anbragt en Mænge kulørte Lamper, vistnok laante fra Tivoli. Her stod den blomstersmykkede og af Fakler oplyste Kiste stillet foran en med Grønt prydet Talerstol, og bag denne var der anbragt et Orkester af Blæsere. Efter at disse havde blæst en Koral, besteg August Heegaard Talerstolen og holdt derfra en smuk Mindetale over den Afdøde, hvorefter vi, medens Orkestret atter spillede, bar Kisten ud til den i Gaarden ventende Rustvogn, som skulde bringe Liget til Gjentofte. Hvor besynderlig hele denne Ceremoni end maatte forekomme os, kan det ikke nægtes, at der var noget baade høitideligt og opløftende i paa denne smukke men mørke Septemberaften under Fakkelskin at staa samlede om Kisten, og høre August Heegaard i virkelig velvalgte Ord at sige sin Hustru paa egne og Børns Vegne det sidste Farvel. Jeg og vistnok de fleste af de Tilstedeværende var mødt i den Tanke, at vi skulde opleve noget nærmest i Retning af en Skandale; men vi gik hjem med Følelsen af at have overværet en smuk og stemningsfuld Handling, hvorom vi længe vilde bevare Mindet. Dagen efter var jeg med ved Begravelsen paa Kirkegaarden, hvor Præstens Virksomhed indskrænkede sig til at kaste Jord paa Kisten og bede en Bøn ved Graven.

Den 28. Juni 1867 havde August Heegaards ældste Datter Camilla Bryllup med Anders Kornerup, en ung Landmand fra Roskildeegnen. Vielsen foregik i en Landsbykirke og overværedes kun af Forloverne; men Bryllupsgildet, hvortil der var indbudt henved et Halvhundredre Gjæster, deriblandt min Hustru og jeg, stod i Roskilde Kro beliggende i Nærheden af Taastrup midtvejs mellem Kjøbenhavn og Roskilde. Grunden til at vi samledes her var den, at da Halvdelen af Bryllupsgjæsterne var fra Kjøbenhavn og den anden Halvdel fra Roskilde, vilde August Heegaard de skulde nyde lige Ret ved at mødes paa Halveien. Her i Kroen samledes vi Kl 4 Em. og i den store med gamle Træer bevoksede Park, der hørte til Kroen, var

der opreist et med Flag og Grønt prydet Telt, hvori der var anbragt 2 særdeles smukt opdækkede Borde dekorerede med Blomster og forsynede med et Utal af Vinflasker og Karafler samt mindst en halv Snes Glas pr. Kuvert, hvad der alt tydede hen paa at det skulde blive et animeret Gilde, som det ogsaa til Overmaal blev. — Da min Hustru og jeg en Menneskealder senere tog fast Ophold i Taastrup, har jeg her paa Egnen truffet ældre Folk, som fra den Tid endnu havde bevaret Mindet om, hvad de kaldte: »det gale Bryllupsgilde«. Straks efter Bryllupet reiste de nygifte til Amerika og med dem fulgte August Heegaards 2 yngste Børn Datteren Petrea og Sønnen Edvard. —

Ved disse Børns Afreise var August Heegaard bleven en ensom Mand og han hævede derfor sit gamle Hjem paa Kalkbrænderiveien. I de følgende Aar opholdt han sig snart i Kjøbenhavn og snart i en eller anden Provinsby; men hvad han foretog sig i denne Periode af sit Liv, ved jeg intet om; thi i Familien saa vi ham aldrig. I disse Aar blev der i Kjøbenhavn begyndt en Forretning under Firmaet: »Aug. Heegaard, Engquist & Co.«, et Firma som forresten fortsættes den Dag i Dag; men hvorvidt August Heegaard nogensinde har været virkelig Interessent i denne Forretning eller blot laant den sit Navn, er jeg uvidende om. Hvis jeg husker ret, var det i Aaret 1872 August Heegaard forlod Danmark, som han ikke mere skulde gjense. Han reiste til Amerika, hvor jo alle hans Børn nu var bosiddende, og det har sikkert været hans Hensigt her at søge sig et blivende Hjem. Men Forholdene i Amerika skal, hvad hans Søn Anker har fortalt mig, slet ikke have behaget ham, og hans Ophold der blev af den Grund kun kortvarig. Han reiste nu til England, hvor han i London tilbragte de sidste Aar af sit Liv. Om hans Færden her ved jeg ogsaa kun meget lidet. En Gang om Aaret lod han Familien i Kjøbenhavn høre fra sig, idet han, stedse paa sin Fødselsdag 29. Mai, skrev et Brev vekselvis til en af sine 4 levende Søstre. Men i disse Breve omtalte han aldrig, hvad han egentlig beskæftigede sig med;

derimod indeholdt de en vidtløftig Beskrivelse af, hvorledes han havde indrettet sit Hjem, samt hvorledes han tilbragte de Timer paa Dagen, han opholdt sig her; ja selv hvad der i disse Timer jævnlig beskæftigede hans Tanker meddelte han. Iøvrigt var disse Breve, som Manden selv, høist originale, og jeg beklager derfor at intet af dem er opbevaret; men ved at circulere i Familien er de alle gaaet tabte. I London afgik August Heegaard ved Døden 4. Januar 1879. —

August Heegaard var i flere Retninger en mærkelig Personlighed. Begavet med gode Evner, et hurtigt Omdømme og et klart Blik paa meget, hvad der vedrører Forretningslivet, vilde han sikkert have drevet det vidt som Forretningsmand, naar han ikke havde manglet et meget væsentligt nemlig: Evnen til at kunne holde Styr paa sig selv. Ved sin Hidsighed og Opfarenhed, som enhver, der kom i Berøring med ham, kunde blive Skive for, stødte han let Folk fra sig. En Ulykke for ham var det uden Tvivl, at han i en yngre Alder; og medens hans langt dygtigere Broder Anker endnu var for ung, til at faa nogen væsentlig Indflydelse paa ham, maatte overtage Faderens store Forretning, i hvilken saa mange og saa forskellige Mennesker var beskjæftigede, og som der først og fremmest skulde en rolig og besindig Mand til at lede. Med et Temperament som August Heegaards maatte der jævnlig i en saadan Forretning indtræffe et og andet, som bragte ham i Fyr og Flamme og berøvede ham det klare rolige Omdømme, der er saa nødvendig for Lederen af en stor Forretning med mange Medhjælpere. Det viste sig ogsaa, at da han i de senere Aar fik en lille Forretning, han udelukkende selv kunde passe, gik det bedst for ham. —

Men havde August Heegaard sine Feil, saa havde han ogsaa sine gode Sider. Han var saaledes i politisk Henseende en meget frisindet Mand. For ham var Grundlovsdagen den største Festdag i Aaret, den han i flere

Aar høitideligholdt ved en splendid Middag sammen med sine i den Retning ligesindede Omgangsvener. Grundlovs-Forandringen af 1866 var derfor en stor Skuffelse og Sorg for ham; der var, som han paa sin kradse Maade udtrykte sig, ligefrem tyvstjaalet noget af det bedste i vor Grundlov, og siden feirede han aldrig Dagen. Jeg mindes at under den store Krig mellem Nord- og Syd-staterne i Amerika sympathiserede vi, mærkeligt nok, her i Danmark næsten udelukkende med Syd-staterne. Jeg tror nok det eneste Menneske, jeg dengang kjendte, som hyl-dede den modsatte Anskuelse var August Heegaard, og han kunde blive rasende, naar vi ikke vilde indrømme, at Retten absolut maatte være paa den Side, som vilde have Neger-slaveriet ophævet. Nu findes der sikkert ikke et Men-neske her i Landet, som ikke deri vilde give ham Ret. Frihandelsmand var han ogsaa til det yderste, og havde det staaet til ham, var al Told forlængst bleven hævet. —

Selv tog August Heegaard aldrig mod Indbydelse til nogensomhelst selskabelig Sammenkomst, ja ikke engang indenfor sin nærmeste Families Døre satte han i alle de Aar, jeg omgikkes ham, nogensinde sine Fødder. Da jeg i Aaret 1859 havde Bryllup med hans Søsterdatter Anna Karmark, var det os ikke mulig, trods mange Opfordringer fra vor Side, at opnaa hans Tilstedeværelse hverken i Kirken eller ved Bryllupsgildet, og dog hørte vi begge til hans nær-meste Omgangskreds og til de faa indenfor Familien, jeg med Sikkerhed ved han satte Pris paa. Men i sit eget Hjem var han gjæstfri og holdt meget af at se helst en Kreds af yngre Mennesker samlet hos sig. Godgjørende var August Heegaard ogsaa og dertil en stor Dyreven. Naturen sværmede han for og gik ofte milelange Ture selv i Vintertiden. Om Sommeren indbød han hver Søn-dag, naar Vejret tillod det, flere af sine Bekjendte til en Skovtur sammen med ham og Familie, og vi blev da paa en leiet Vogn, som Regel en af de i den Tid bekjendte firesædede saakaldte: »Kaffemøller«, befordrede til en

eller anden Skov ofte flere Mil fra Kjøbenhavn, da han altid foretrak et roligt Sted, hvor man ikke blev generet af Mængden. Naar blandt andre jeg selv har lært Kjøbenhavns Omegn godt at kjende, og det i en vid Kreds, kan jeg takke August Heegaard derfor, saameget mere som jeg af og til ledsagede ham paa hans lange Spadsere-ture. —

I nogle Aar indbød han gennem hele Vintersaisonen jævnlig en stor Kreds af yngre baade Damer og Herrer til Aftenselskab i sit Hjem. Disse Sammenkomster maatte vi af hans Gjæster, som havde Evne dertil, paa hans Opfordring skiftevis indlede med et Foredrag over et eller andet belærende Emne. Efter Foredraget gik Selskabet til et velbesat Aftensbord og saa kom Punchedollen paa Bordet. Da det ikke var Dødbidere og Stivstikkere August Heegaard havde for Skik at indbyde og da han selv var en splendid Vært, blev disse Aftener i Reglen meget gemytlige. Ogsaa ved saadanne Leiligheder kunde August Heegaard let komme i Ekstase, kunde brøle op og tage forfærdelig paa Veie, men vi, som var vant hertil, tog os Sagen let, og var der, som kunde hænde, mere Fremmede tilstede, sørgede vi for at disse i Tide blev sat ind i Situationen, saaledes at det heller ikke afficerede dem syndeligt, ja maaske snarere morede dem. Hertil kom, som Tilfældet gjerne er med hidsige Mennesker, at ogsaa August Heegaard straks blev rolig igjen, og 5 Minutter efter han havde raset, kunde han af en eller anden Grund bryde ud i en Latter saa skingrende og smittende, at vi alle maatte stemme i. Jeg har overhovedet aldrig kjendt nogen, hos hvem Sindsstemninger kunde veksle saa utroligt hurtigt som hos ham. Det var som om han i sit Indre husede en Vulkan, der uden paaviselig Aarsag kunde komme til Udbrud naarsomhelst og uden Personsanseelse overfor hvemsomhelst. At han derfor i Kjøbenhavn gik under Navnet: »Den gale Heegaard«, var ikke til at undres over; men lærte man ham nærmere at kjende, fik man dog det Indtryk, at han egent-

lig intet manglede i Retning af Forstand, ja i mine ofte timelange Samtaler med ham fik jeg ikke saa sjældent det Indtryk, at han endogsaa var særdeles velbegavet og i mangt og meget saa klarere end de fleste — men noget abnormt maa der dog have været gjemt et eller andet Sted i hans Hjerne. —

V.

I Aaret 1847, da Kompagniskabet med Broderen August blev hævet, overtog, som ovenfor sagt, Anker Heegaard for egen Regning Støberiet paa Blaagaard med de til samme hørende Parceller Nr. 36 Litr. O, P og Q af Blaagaards gamle Jorder, og fra den Tid virkede han udelukkende som Fabrikant under Firmaet : »Anker Heegaard« Han flyttede nu fra sit gamle Hjem i Frederiksborggade ud paa den ved Støberiet beliggende og af August Heegaard tidligere beboede Villa, til hvilken hørte en større Have. Denne Villa afgav en bekvem og rummelig Bopæl og her havde Anker Heegaard med sin Familie i en lang Aarrække sit Hjem. —

Jernstøberiet paa Blaagaard, hvortil Anker Heegaards Virksomhed i de følgende 10 Aar indskrænkede sig, trivedes godt og beskæftigede gennemsnitlig 75 Arbeidere. Hvad der her fabrikeredes særligt af Støbegods fandt rigelig Afsætning baade i Kjøbenhavn ligesom ogsaa i Provinserne, som han flere Gange aarlig lod bereise af Agenter. I Kjøbenhavn var Udsalget af Støberiets Fabrikater først paa st. Kjøbmagergade 27, Hjørnet af Kannikestræde; men fra 1849—1853 i samme Gade Nr. 18 Hjørnet af Silkegade, hvorfra det igjen 1853 flyttedes til Silkegade 48 og derfra til Bag Børsen 18. —

I Aaret 1857 sluttede Anker Heegaard en Handel, der fra den Tid gjorde ham til en af de største Industridrivende

her i Landet, det var Kjøbet af Frederiksværk. Over de Staten tilhørende Støberier og Maskinfabriker paa Frederiksværk blev der i Oktober 1857 afholdt en 3^{die} og sidste Auktion, paa hvilken af Høiesteretsadvokat Broch paa Anker Heegaards Vegne blev budt 118,000 Rbd., et Bud paa hvilket blev givet Hammerslag. Som Sikkerhed for det gjorte Bud deponerede Broch straks 25 Obligationer af det Dansk-Engelsk 3 p Ct.s Laan, hver lydende paa 100 Stl. Ved denne Handel blev der af de Staten tilhørende Eiendomme paa Frederiksværk til Anker Heegaard afhændet følgende:

- a) Jern- og Metalstøberiet med tilhørende Magasin og Ud-huse.
- b) Maskinværkstedet med Vandkraft.
- c) Slibemøllen m. v.
- d) Fileværkstedet.
- e) Tømmer- og Maskinværkstedet.
- f) Kontorbygningen, Kjedelværkstedet og tillagte Grund.
- g) Assistentboligen med Have.

Jeg ved ikke af hvilken Grund, men Auktionsskjødet paa disse Eiendomme blev først 20. Oktbr. 1868 udstedt til Anker Heegaard. —

Paa Frederiksværk var der jo i over 100 Aar drevet Fabrikvirksomhed, og særlig i den bekjendte Generalmajor Johan Frederik Classens Tid havde denne været meget omfattende. Følgen heraf var ogsaa den, at der paa Egnen levede en sjælden dygtig lige fra Barndommen til Fabrikens Virksomhed opdragen og oplært Arbejderbefolkning, hvis Mage næppe fandtes andetsteds i Landet. Denne Arbejderbefolkning, der talte omkring 200 Medlemmer, tog Anker Heegaard selvfølgelig straks i sin Tjeneste, og mellem ham og disse hans Arbeidere herskede der i al hans Tid den bedste Forstaaelse. —

I de følgende Aar udvidede Anker Heegaard sine Eiendomme i Frederiksværk ved forskellige Kjøb dels af Staten og dels af Private. I Aaret 1864 købte han af Staten ca. 5. Tdr. Land for 1,200 Rbd., i 1866 af en Privatmand en Eiendom i Byen Frederiksværk og i 1878 et Arvefæste-

hus paa Karlsgave under Herregaarden Arresødal for 6,770 Kr. Et Par Aar efter Købet af Frederiksværk blev efter foretagne nøiagtige Undersøgelser og Opmaalinger Anker Heegaard klar over, at der paa enkelte Omraader manglede adskilligt i hvad der efter Salgsvilkaarene skulde være. Saaledes viste det sig bl. a. at Vandkraften til Fabrikerne var ikke saa lidt mindre end den, der ved Salget var betinget ham. Han henvendte sig herom til Finansministeriet; men da han ikke kunde opnaa en mindelig Overenskomst, anlagde han Proces mod Staten. Denne Sag stod nu paa i flere Aar og først i 1868 blev den endt ved et Forlig. Ifølge dette Forlig overdrog Staten ham den saakaldte Inspektørbolig med Tilliggende og tillige Melmøllen paa Frederiksværk med det ved Møllen beliggende Grundstykke samt den Møllen reserverede Vandkraft, mod at han udbetalte Staten en Sum af 9,600 Rbd., og som det i Forligskontrakten yderligere lyder: »Alt imod at De frafalder ethvert Krav paa Statskassen efter eller i Anledning af Auktionen over de paagjældende til Dem i sin Tid afleverede Eiendomme saaledes, at den derom verserende Retssag i det Hele bortfalder«. Skjødet til Anker Heegaard for disse Eiendomme er udstedt 20. Februar 1868. For Melmøllen var der i sin Tid ydet Staten en aarlig Afgift af 2,000 Rbd. og selv om dette maaske har været før Mølleprivilegiernes Ophævelse, har dog denne Eiendom ene repræsenteret en saa stor Kapital, at dette Forlig i det Hele taget maa siges at have været fordelagtig for Anker Heegaard. —

Vandkraften til Frederiksværk Fabriker som ogsaa til Statens Krudtværk skyldes Afløb fra Arresøen. I Begyndelsen af 70^{erne} i forrige Aarhundrede fremkom der fra Lodseiere omkring Søen hæftige Klager over den Skade Søens høie Vandstand foraarsagede paa deres tilgrænsende Marker og de ønskede derfor en Sænkning af Vandstanden. I den Anledning blev der af Staten nedsat en Kommission til Undersøgelse af disse Forhold. I den Betænkning denne Kommission i Aaret 1874 afgav, gjøres det gjældende, at ved den af Lodseierne ønskede Sænkning af Arresøens

Vandstand, vilde Vandkraften baade til det ved Frederiksværk beliggende Krudtværk ligesom ogsaa til Anker Heegaards Fabriker helt gaa tabt. Denne Vandkraft blev i Betænkningen for Krudtværkets Vedkommende vurderet til 172,000 Rbd. og for Anker Heegaards Fabriker til 275,000 Rbd. Selv om nu disse Summer var meget overdrevne, hvad alle paa Egnen, som var godt inde i Sagen, dengang var paa det Rene med, bliver dog Resultatet for Anker Heegaards Vedkommende, at naar han for alle sine paa Frederiksværk af Staten købte Eiendomme med den til disse hørende Vandkraft kun har betalt ialt 128,800 Rbd., maa det i det hele taget for ham have været meget fordelagtige Handeler. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Vandstandens Sænkning stillede Anker Heegaard sig stedse meget velvillig og imødekommende overfor Lodseierne; men paa Grund af overdrevne og ligefrem umulige Fordringer fra Statens Side, maatte Sagen dengang opgives, og senere er den ikke paany optaget. —

Frederiksværk med sine paa et stort Terrain anlagte og meget omfattende Værksteder, samt sin store udmærkede Stab af Arbeidere ydede naturligvis langt bedre Betingelser for Fabrikvirksomhed end det mindre Støberi paa Blaagaard. I Anker Heegaards Tid blev da ogsaa paa Frederiksværk, udover det almindelige for Handelen bestemte Støbe- og Maskingods, udført mange forskellige store Arbejder baade for Staten ligesom ogsaa for Kjøbenhavns og andre Kommuner. Saaledes blev her i 60^{erne} af forrige Aarhundrede en Mængde glatløbende Kanoner riflede og udvendig belagt med Staalringe. Herfra leveredes til Stadighed baade til Land- og Søetaten i tusindvis af Bomber, Kugler og Spidsgranater, varierende fra 300 Pd. til 4 Pd. pr. Stk. og saavel til Forlade- som Baglade-Kanoner. Af Kirkeklokker blev der ogsaa støbt mange, større og mindre. Saaledes er t. Eks. de 5 Klokker i Frederiksborg Slots Kirketaarn støbte paa Frederiksværk i Anker Heegaards Tid og ligeledes en meget stor Klokke til Frue Kirketaarn i Kjøbenhavn. Ogsaa af Fyrlanterner er der leveret flere til Staten.

Af større Arbejder udførte for Kjøbenhavns Kommune kan bl. a. anføres Udvidelsen i 1859 af det i 1857 byggede Gasværk, ligeledes det store Gelænder om Ørstedsparken dog med Undtagelse af Portene. I Aaret 1876 begyndte Anker Heegaard paa Frederiksværk at lade fabrikere Slaa- og Meiemaskiner, hvorved han paa dette Omraade blev en Foregangsmand her i Landet. Men paa Grund af den ringe Omsætning, der dengang var paa disse Maskiner maatte denne Fabrikation, der var sat i Scene med megen Omtanke og betydelige Bekostninger, desværre opgives. Saa-danne Maskiner, hvorved i høi Grad spares baade Tid og Arbeide, komme dog særlig i de senere Aar, da Landbruget har lidt under en følelig Mangel paa Arbeidskraft, mere og mere i Brug ogsaa her i Landet. —

Det er jo først efter Anker Heegaards Tid at Frederiksværk har faaet Forbindelse med Omverdenen gjennem en Jernbane. Tidligere foregik Transporten af Fabrikvarer ligesom ogsaa af Krudtet fra Frederiksværk tildels, særlig om Vinteren, ved Kjørsel med Heste og Vogne, men dog hovedsagenlig søværts. Da Frederiksværk dengang ikke havde nogen Havn, maatte Skibe, som skulde lade eller losse, ligge ude paa Fjorden og Varerne prammes ud og ind, en Transport som altid, og særlig naar det gjaldt meget svære Varer, medførte mange Ulemper og var meget bekostelig. Anker Heegaard lod derfor i Aarene 1865 og 1866, ganske for egen Regning uden nogetsomhelst Tilskud fra Stat eller Kommune, anlægge den nuværende Havn paa Frederiksværk, et Foretagende, som kostede ham 30,000 Kr. Denne Havn kan anløbes af mindre Skibe og medførte ikke alene stor Lettelse og Besparelse i Transporten fra Fabrikkerne, men har sikkert ogsaa været til megen Gavn for Byen og bidraget til dens Opkomst. —

Den omfattende Fabrikvirksomhed paa Frederiksværk og Blaagaard medførte at Anker Heegaard til Stadighed laa inde med et stort Lager, som krævede et betydeligt Pakrum, og som paa Grund af de mange Varer, der ind- og udskibedes søværts, maatte staa i nær og bekvem Forbin-

delse med Havnen. Han købte derfor i Aaret 1869 paa Gammelholm en stor Grund af Staten og lod her samme Aar opføre det nuværende Pakhus Nr. 37 i Havnegade. Denne Bygning har 7 Etager er 110 Alen dyb og 18 Alen bred. For at lette Transporten er der fra Havnen langs Bygningen anlagt en Skinnevei, og Opheisningen af det som oftest meget svære Gods foregaar ved Hjælp af en Dampmaskine paa 30 Hestes Kraft. I Facadebygningen, som vender ud til Havnegade, er der paa 1ste Sal indrettet Kontorlokaler for Firmaet, medens Stueetagen benyttes som Udstillingslokale. Af selve Pakhuset benytter Firmaet selv 5 Etager, medens det øvrige er leiet ud. Da Anker Heegaard i 1884 trak sig ud af Forretningen overdrog han ogsaa denne store Eiendom til sine to Sønner Louis og Anker og sin Svigersøn Bjørn Stephensen, dog med det Forbehold at Overskudet af Eiendommen, naar der beregnes en passende Leie af de Lokaler Firmaet selv benytter ligesom ogsaa Leieindtægten af de øvrige Lokaler skal anvendes til at pensionere Folk, som har været i Firmaets Tjeneste. —

I Aaret 1855 havde Anker Heegaard i Forening med Ingeniørkaptajn Petersen købt Wroblewskis Eiendom paa Nørrebro med de til samme hørende Parceller Nr. 36 Lit. L og N af Blaagaards gamle Jorder, hvilke Parceller tilsammen udgjorde et Areal paa ca. 2¹/₂ Td. Land. Da Kaptajn Petersen et Par Aar efter trak sig ud af denne Forretning, overtog Anker Heegaard det hele for egen Regning. Ogsaa Nr. 36 Lit. M, den saakaldte Koops Have, med et Areal af 13,200 □ Alen købte han vistnok i Aaret 1858, og var nu ved disse Nykøb i Forbindelse med sine tidligere i Blaagaards-Kvarteret beliggende Eiendomme Nr. 36 Lit. O, P og Q Eier af hele den Firkant, som begrænses af østre Side af Baggesensgade, Stengade, Korsgade og Blaagaardsgade i alt omkring 8¹/₂ Td. Land eller ca. 120,000 □ Alen. —

Samme Aar Anker Heegaard købte Frederiksværk altsaa 1857 overtog han ogsaa et Lerbrænderi, der særligt tilvir-

kede saltglasserede Rør. Denne Fabrik var beliggende paa den søndre Side af Blaagaardsgade, der hvor denne Gade nu støder til den senere anlagte Baggesensgade. Den 20. April 1872 nedbrændte dette Lerbrænderi, og da der stadig fra de Omboende i Kvarteret var indløben Klager over Røgen og Osen fra denne Fabrik, fik Anker Heegaard Assurancen udbetalt, men nægtet Tilladelse til at opføre Lerbrænderiet paa dette Sted. Han opgav nu selv at fortsætte denne Virksomhed; men da der havde været god Afsætning paa saadanne Rør, vedblev han at drive Forretning med dem, idet han indforskrev dem fra Udlandet særlig fra England. Udsalget af disse Rør foregik først fra en Eiendom ogsaa beliggende i Blaagaardsgade omtrent overfor Støberiet, men er senere flyttet til Korsgade Nr. 15, hvor denne Forretning stadig fortsættes af Anker Heegaards Arvinger i Fællesskab. —

Ved Lerbrænderiets Brand fik Anker Heegaard en friere Adgang til sine mod øst beliggende Grunde og han vilde nu benytte denne Leilighed til Anlæg af en ny Gade. I den Anledning opfordrede han de Eiendomsbesiddere paa Nørrebrogade, hvis Haver stødte op til hans Grunde, at afgive det halve Areal og bære de halve Udgifter til Gadens Anlæg. Dette vilde de i Sagen interesserede Grundeiere ikke gaa ind paa, og Anker Heegaard anlagde da paa egen Bekostning og udelukkende paa sine Grunde hele Gaden med begge Fortovene. Men bag det østre Fortov lod han blive liggende en ganske smal Strimmel Jord af det Areal, som tilhørte ham, og som altsaa Eierne af de tilgrænsende Grunde maatte afkjøbe ham, for at faa Adgang til Gaden, hvad der blev en Nødvendighed for dem, naar den Tid kom at de vilde sælge deres til Gaden stødende Grunde, eller selv derpaa lade opføre Bygninger, og dette Tidspunkt indtraf snart. Anker Heegaards Sagfører, Overretsprokurator P. A. Petersen, forstod nu at holde denne Strimmel Jord i en saadan Pris, at de Herrer bittert kom til at fortryde, at de ikke i Tide var gaaet ind paa Anker Heegaards Tilbud. Saaledes maatte en af disse Grundeiere,

hvis Have i en Længde af 76 Alen løb langs Gaden, betale 20,000 Kr. for at faa Adgang til denne. Da den Strimmel Jord han i den Anledning maatte kjøbe, kun var 6 Tommer bred, kom han altsaa faktisk til at betale disse 20,000 Kr. for et Areal, der kun var 19 □ Alen stort, altsaa over 1,000 Kr. pr. □ Alen. I samme Forhold kom de øvrige i Sagen implicerede Herrer til at bøde for deres mærkelige Mangel paa Fremsynethed. Denne Gade, som her er omtalt, er det Stykke af den nuværende Baggesensgade, der gaar fra Blaagaardsgade til Slotsgade. Fortsættelsen af denne Gade fra Slotsgade til Stengade var tidligere anlagt og hed dengang Skolegade. —

Udover de allerede omtalte Eiendomme, havde Anker Heegaard i Aarenes Løb baade i den indre By og især paa Broerne mange tildels meget store Eiendomme paa sine Hænder. Disse Eiendomme havde han idetmindste for Størstedelen, maattet overtage som ufyldestgjort Panthaver og benyttede saa passende Leilighed til atter at faa dem afsatte, hvad der vel ikke altid lykkedes ham uden Tab. —

Afslutningen af den fransk-tyske Krig ved Freden i Frankfurt i Aaret 1871 medførte, som bekjendt, overalt og da ogsaa her i Danmark en vældig Opgangsperiode, hvad der i Kjøbenhavn bl. a. yttrede sig deri, at Byggeriet tog stærk Fart. Som Følge heraf steg Byggegrundene meget i Pris, og heraf benyttede da ogsaa Anker Heegaard sig til i disse Aar at faa afhændet Størstedelen af det betydelige Areal, han i Blaagaards-Kvarteret var Indehaver af. Paa dette Areal er der tildels i Slutningen af 60^{erne} men dog hovedsagelig i 70^{erne} af forrige Aaarhundrede opført følgende Gader: vestre Side af Baggesensgade fra Blaagaardsgade til Stengade, Slotsgade fra Baggesensgade til Korsgade, den østre Side af Korsgade fra Blaagaardsgade til Stengade, hele Stengade, Bagergade og Todesgade samt den søndre Ende af Prins Jørgensgade. Denne sidste Gade hed oprindeligt Louisegade, opkaldt efter Anker Heegaards Hustru; men da der i denne Gade blev begaaet et, iøvrigt aldrig opklaret, Mord paa en Smedesvends Hustru, kom Gaden

i Vanry og blev, for at Sagen bedre kunde gaa i Glemmebogen, omdøbt. Da Anker Heegaard havde afhændet alle disse Grunde, blev der til Rest kun det nærmeste Kvarter om Støberiet og Villaen. Denne sidste Rest blev, som tidligere sagt, af Anker Heegaards Arvinger solgt til Kjøbenhavns Kommune i Aaret 1898; Støberiet og Villaen blev nedrevne og her ligger nu Blaagaardsplads med de paa den østre Side af denne Plads opførte Ejendomme. —

Med Nedrivningen af det gamle Støberi og den først af August Heegaard og senere i mange Aar af Anker Heegaard beboede Villa, kan man sige at vor Slægts Saga endte i Blaagaards Kvarteret, dette Kvarter hvori en større og meget fremragende Del af Slægten i over 60 Aar har haft sit Hjem, besiddet saa store Eiendomme og udfoldet saa omfattende en Virksomhed. Sikkert vil vort Navn længe blive mindet i dette Kvarter, ligesom ogsaa Blaagaard og de mange Minder, der knytte sig hertil, først sent vil gaa ud af vor Slægts Erindring. —

At en saa dygtig Forretningsmand med en saa stor og omfattende Virksomhed som Anker Heegaard maatte henvende sine Medborgeres Opmærksomhed paa sig, er naturligt. Som Følge heraf blev der da ogsaa i Aarenes Løb betroet ham mange forskellige Tillidshverv. Sin offentlige Virksomhed begyndte han i Aaret 1862 som Medindbyder til den i dette Aar stiftede Frihandelsforening, i hvilken han straks ved Stiftelsen blev indvalgt i Bestyrelsen. Men hans Virksomhed her blev kun kortvarig, fordi det snart gik op for ham, at det vilde afstedkomme for stor Skade, naar Industrien her i Landet skulde berøves Beskyttelse i det Omfang, Frihandelsforeningens Program krævede det. Iøvrigt fik denne Forening aldrig nogen videre Betydning. —

Som tidlige meddelt, havde Anker Heegaard ved Industriforeningens Stiftelse i Aaret 1838 straks indmeldt sig som Medlem; men først en Menneskealder senere fik han her en saa betydningsfuld Virksomhed, at det længe vil bevare hans Navn for Forglemmelse. Indledningen hertil var et stort Møde, som 31. August 1865 afholdtes i Kasino i

Anledning af at Industriforeningen i det følgende Aar havde projecteret en Udstilling i Kjøbenhavn. Men da denne Udstilling vilde komme i Kollission med en ogsaa i Aaret 1866 berammet nordisk Udstilling i Stokholm, var mange af Industriforeningens Medlemmer stemte for at udsætte Udstillingen i Kjøbenhavn til et senere Tidspunkt. Denne Anskuelse gjorde særlig Anker Heegaard sig til Talsmand for paa Kasinomødet og bidrog derved væsentlig til at Udstillingen i Kjøbenhavn foreløbig blev opgivet. Hans Optræden ved denne Leilighed gav Anledning til, at han paa Industriforeningens paafølgende Generalforsamling 19. Sptmbr. 1865 blev indvalgt i Repræsentantskabet. —

Industriforeningen havde imidlertid ingenlunde opgivet at virke for en nordisk Udstilling i Kjøbenhavn. Det gjaldt derfor om at finde en passende Byggegrund med rigelig Plads, og Udvalget, der var nedsat i den Anledning, valgte den Grund ved Vesterbros Passage, paa hvilken Industriforeningens Eiendom nu ligger. Den 16. Decbr. 1867 blev der underskrevet en Kontrakt med Krigsministeriet, hvorved denne Grund 26,820 □ Alen stor udleiedes til Foreningen paa 30 Aar fra 1. April 1868. Paa denne Grund opførtes af et, hovedsagelig indenfor Industriforeningen dannet Aktieselskab Udstillingsbygningen, og det skulde blive med Anker Heegaard som den egentlig Ledende, at Udstillingen her blev afholdt. I April 1871 var han nemlig bleven valgt til Formand i Industriforeningen, og paa hans Indbydelse konstitueredes 24. Juni 1871 Udstillingskomiteen med den daværende Konseilspræsident L. Holstein-Holsteinborg som Præsident og Kjøbenhavns Overpræsident Emil Rosenørn som Vicepræsident. Selvfølgelig var Anker Heegaard Medlem af denne Udstillingens Hovedkomité ligesom han ogsaa var Formand i Økonomibestyrelsen. Da det gjaldt om at skaffe Penge, fik Anker Heegaard, trods megen Modstand fra Medlemmernes Side, sat igjennem, at Industriforeningen i Marts 1872 solgte sin Eiendom Nr. 12 ved Holmens Kanal til Landmandsbanken for 110,000 Rbd. —

Paa Udstillingen, som aabnedes 13. Juni 1872 var Anker

Heegaard ogsaa en af de største Udstillere og fik som saadan Medaljen af 1ste Klasse med tilhørende Diplom. Det han udstillede var Dampmaskiner, Industri- og Landbrugsmaskiner samt en Mængde til Husholdning hørende Støbegods, særlig udmærkede emaillede Gryder og andre til Madlavning benyttede Kar og Pander.

Udstillingen, der i det hele taget var særdeles vellykket og i alle Maader forløb heldigt, gjorde Anker Heegaard og hans trofaste Medhjælper Rustmester Christensen megen Ære. Ogsaa det pekuniære Udbytte var meget tilfredsstillende, idet der ved den endelige Opgjørelse viste sig at være et Nettooverskud af godt 150,000 Kr., en Sum, som helt tilfaldt Industriforeningen. Denne Forening var nu Eier af en temmelig betydelig Kapital og Spørgsmaalet blev da, hvortil denne Kapital skulde anvendes, et Spørgsmaal, der iøvrigt først 7 Aar senere i sin Helhed fik en endelig Løsning. Paa et Møde 18. Sptmbr. 1872 fremkom der fra en stor Del af Repræsentantskabet et Forslag om at Industriforeningen skulde købe Grunden, hvorpaa Udstillingsbygningen laa, udløse Aktieselskabet, som havde reist Bygningen, og fremtidig benytte denne dels til Lokale for Foreningen og dels som Lokale for en stor Haandværkerskole. At Foreningen burde tage Oprettelsen af en Haandværkerskole i sin Haand, var der Enighed om; derimod var Meningen meget delt om, hvorvidt Grunden og Bygningen burde købes og Industriforeningen fremtidig tage Lokale i denne Bygning. Hidtil havde Foreningen i en Aarrække haft Lokale ved Holmens Kanal i den Eiendom, den havde solgt til Landmandsbanken; men ved dette Salg havde Foreningen betinget sig Ret til at blive boende i Eiendommen endnu i 10 Aar for en moderat Leie, og en stor Del Medlemmer holdt paa, at man idetmindste foreløbig skulde blive i det gamle Lokale, der var mere centralt beliggende, og man derfor ved en Udflytning til Vesterbro kunde befrygte en stor Nedgang i Medlemsantallet. Foreningens Formand Anker Heegaard kunde gaa med til at Foreningen flyttede ud i Udstillingsbygningen, men foreløbig

dog kun som Leier. Bygningen mente han vilde efter det hele Forhold af sig selv blive Foreningens Eiendom i 1898, det Aar da Foreningens Leieret til Grunden ophørte. Man burde derfor ikke forhaste sig, men afvente om Tiden maaske vilde bringe Leilighed til at slutte en rimelig Overenskomst med det Aktieselskab, som var Eier af Bygningen, saaledes at ogsaa Haandværkerskolen, paa hvilken der lagdes saa megen Vægt, kunde faa Lokale i Bygningen. Det fremgaar imidlertid af Forhandlingerne indenfor Industriforeningen i disse Aar, at Anker Heegaard nærmest var stemt for, at Foreningen saa længe som muligt skulde forblive i sit gamle Lokale ved Holmens Kanal, hvad da ogsaa blev Tilfældet saa længe han var Formand. —

For Oprettelsen af Haandværkerskolen var Anker Heegaard derimod særdeles vel stemt og arbejdede da ogsaa ivrigt for dette Øiemeds Opnaelse. I Begyndelsen af 1875 bemyndigede Industriforeningen Anker Heegaard og Kaptain i Søetaten I. C. Tuxen til at danne en Komité, som skulde virke for Skolesagens praktiske Gjennemførelse, og paa deres Anmodning lovede Geheimekonferensraad C. C. Hall at paatage sig Formandspladsen i en saadan Komité. Det lykkedes nu hurtigt at faa en Del fremragende Mænd til at indtræde, og ved deres Samvirken med Industriforeningen fremstod 1. April 1876: »Det tekniske Selskabs Skole«, som senere i Aaret 1881 fik sin egen store og for Øiemedet velindrettede Bygning i Ahlefeldtsgade overfor Ørstedsparken. I over 30 Aar havde Industriforeningen kæmpet for dette Maal, som nu endelig var naaet, et Resultat Anker Heegaard mere end nogen anden har Æren for. —

Efter at Skolesagen var ordnet, ønskede Anker Heegaard ikke længere at være Industriforeningens Formand og paa Generalforsamlingen 1876 erklærede han derfor definitivt, at han traadte tilbage. Men ogsaa efter den Tid vedblev han til Stadighed ivrigt at virke for den tekniske Skole, og hvor stor en Interesse han nærede for denne Sag fremgaar noksom af hans efterladte Testamente, i hvilket han

skjænkede denne Skole tvende Legater, hvert lydende paa 50,000 Kr. —

I Aarene fra 1866—1885 var Anker Heegaard Medlem af Bestyrelsen i den af C. V. Rimestad stiftede Arbejderforening af 1860. I de Aar han sad i denne Bestyrelse virkede han særligt for at Foreningen kunde faa sin egen Bygning, hvad der ogsaa hovedsagelig ved hans Hjælp, lykkedes i Aaret 1875, da Foreningen købte sin nuværende Eiendom i Nørrevoldgade. I Aaret 1885 meldte Anker Heegaard sig ud af denne Bestyrelse paa Grund af Uenighed med dens øvrige Medlemmer. Aarsagen hertil var den, at der i Aaret 1884 samtidig indmeldte sig en stor Del Arbejdere til Optagelse i Foreningen, og da Bestyrelsen nærrede Frygt for, at Hensigten hermed var at give Socialdemokratiet Leilighed til at erobre Foreningen og derved tilvende sig dens Bygning og øvrige Midler, nægtede den at optage Arbejdere ud over et begrændset Antal. Dette modsatte Anker Heegaard sig, idet han gik ud fra den ganske rimelige Forudsætning at man ikke, hvad end Følgen maatte blive, i en Forening, som kaldte sig Arbejderforening og var stiftet særlig for Arbejdere, kunde optage alle andre, men nægte netop Arbejdere Adgang. Da han ikke heri fik Medhold af den øvrige Bestyrelse og heller ikke af Generalforsamlingen, meldte han sig ud af Foreningen. Denne Sag fik iøvrigt en Aarrække senere et Efterspil. I Anker Heegaards og Hustrus efterladte Testamente var der nemlig tilstaaet Arbejderforeningen af 1860 et Legat paa 20,000 Kr. dog paa den Betingelse, at Foreningen ved Legatets Forfaldstid blandt sine Medlemmer talte mindst 1,000 virkelige Arbejdere. Denne Betingelse kunde Foreningen ikke opfylde og gik derfor tabt af Legatet. —

Ogsaa i Borgerrepræsentationen havde Anker Heegaard Sæde i en længere Aarrække. Det var ved Valget 25. Marts 1868 han første Gang blev valgt til Medlem af Kommunalbestyrelsen sammen med Skoleinspektør C. C. Brix, Proprietær C. V. Wolfhagen, Oberst V. H. F. Abrahamson. Geheimeetatsraad C. E. Fenger, Ølbrygger H. J. Tvede,

Grosserer Moses Melchior, Tapetfabrikant S. Fraenkel og Docent L. F. Holmberg, som man ser alle gode repræsentative Navne, der nok kan staa Maal med dem, der i senere Aar er valgte. Nogen stærkt fremtrædende Rolle kom Anker Heegaard dog ikke til at spille i Borgerrepræsentationen. Det gik, idetmindste dengang, her som i alle parlamentariske Forsamlinger, at nogle enkelte Medlemmer næsten til Stadighed førte Ordet, medens Flertallet kun greb ind i Debatten, naar der behandlede en eller anden Sag, som særlig interesserede dem. Gjennemgaar man Borgerrepræsentationens Forhandlinger i de 17 Aar Anker Heegaard havde Sæde der, er det Navne som Bille, Eskildsen, Herforth, Heymann, Thune og høist et Par andre, man til Stadighed træffer paa. Blandt de Sager, i hvis Behandling Anker Heegaard tog livlig Del, var særligt alt hvad der vedrørte Bygningsvæsenet. I Aaret 1869 havde Kommunalbestyrelsen nedsat et Udvalg til at foreslaa Forandringer i Byggeloven af 17. Marts 1856. Til Betænkningen, som dette Udvalg afgav, havde Anker Heegaard stillet flere Ændringsforslag, hvoraf enkelte ogsaa kom ind i Byggeloven af 1871. I Forhandlingerne 1875 om Fæstningsterrænets Bebyggelse stillede han ogsaa flere Forslag, ligesom han ogsaa ved denne Sags Behandling deltog i Debatten; det samme var Tilfældet 1878, da Byggeloven af 1871 skulde revideres og ændres. —

Paa Mødet 13. Nvbr. 1876 anbefalede Anker Heegaard indtrængende et Andragende fra en Del Beboere i Blaa-gaardsgade om Regulering og Brolægning af denne Gade og fik derved Andragendet henvist til Budgetudvalget. Ved Budgettets senere Behandling fik han udvirket at der bevilgedes en Sum af 54,970 Kr. til dette Formaal. Det synes imidlertid at Magistraten ikke har havt Hastværk med denne Sags Fremme; thi i 1879 kom Spørgsmaalet atter frem, og ved den Leilighed optraadte Anker Heegaard skarpt overfor det Smøleri og den Uvillie, der fra Magistratens Side var udvist i denne Sag. Særligt krævede han en Regulering og Udvidelse af Gaden og da fornemlig

Fjernelsen af et fremspringende Skur ud for Eiendommene Nr. 3 og 5, som paa dette Sted i høi Grad indsnevrede Gaden, og let vilde kunde medføre Ulykker paa dette baade af Vogne og Fodgjængere meget befærdede Strøg. For med Tal at kunne bevise hvor stor Færdslen her var, havde Anker Heegaard ved udstillede Poster ladet optælle, hvor mange Vogne og Fodgjængere der i Løbet af en Dag passerede denne Del af Gaden, en Forholdsregel, der senere i saadanne Øiemed er bleven efterlignet af andre. Følgen af denne hans Optræden var, at Borgerrepræsentationen vedtog et af ham stillet Forslag om at ekspropriere en Del af ovennævnte Eiendomme. I den nærmest følgende Tid blev saa hele Gaden baade reguleret og brolagt. —

I de sidste Aar Anker Heegaard sad i Borgerrepræsentationen blev han et mere activt Medlem og deltog oftere i Debatten. Saaledes havde han paa Mødet 1. Nmbr. 1880 flere Gange Ordet i Sagen vedrørende Økonomiforvalter Christensens Bedragerier. Denne Christensen var ansat som Forvalter under Kjøbenhavns Magistrat og havde som saadan den underordnede Administration med Kommunens faste Eiendomme paa Stadens Grund. Allerede i 1878 havde man i Magistraten faaet Mistanke til ham; men uden nærmere at undersøge hans Forhold, lod man ham forblive i Bestillingen. Først i Aaret 1880 blev han anholdt, efterat han havde bedraget forskellige Personer, der i Tillid til hans Stilling som Forvalter for Kommunens Eiendomme til ham havde indbetalt deres Leieafgift af disse Eiendomme, istedetfor at denne Afgift skulde have været betalt i Stadens Hovedkasse. Disse Penge havde han selv forbrugt og desuden begaaet en Del anden Svig, for hvilke Bedragerier han blev dømt til at have sin Bestilling forbrudt og straffet med 3 Aars Forbedringshusarbeide. Magistraten betragtede det som en Selvfølge, at de, der havde indbetalt Leien til Christensen, selv maatte bære Tabet, da de ikke kunde være uvidende om, at det var direkte i Kommunens Hovedkasse Pengene skulde være indbetalte. Anker Heegaard var derimod af den Mening, at en saadan Fremgangsmaade

var uretfærdig overfor dem, der efter 1878 i god Tro og efter tidligere Sædvane havde betroet Pengene til Christensen, eftersom Magistraten allerede paa den Tid havde haft grundet Mistanke til ham og dog ladet ham forblive i Bestillingen. Han foreslog derfor Sagen henvist til et Udvalg, og et saadant paa 5 Medlemmer blev ogsaa nedsat. Udvalgsbetænkningen gav imidlertid Magistraten Medhold. Da denne Betænkning kom for i Mødet 21. Nvbr. 1881 fastholdt Anker Heegaard sin tidligere udtalte Mening om denne Sag og stillede det Forslag, at Kommunen skulde dække det fulde Beløb af de ved Christensens Besvigelser forarsagede Tab, der beløb sig til 27,534 Kr. 85 Øre; men dette Forslag blev forkastet. —

Paa Møderne 22. Nvbr. og 29. Dcbr. 1880 støttede Anker Heegaard Borgerrepræsentant Koffardikaptain Strandgaard i de Klager denne var fremkommen med over de skandaløse Tilstande, hvori Nordvestveien henlaa. Den 10. Juli 1882 taledede han ivrigt imod at bevilge 60,000 Kr. af Kommunens Kasse til Istandsættelse og delvis Ombygning af det ved Helligaands Kirke beliggende Kapel, en Sag, der var varmt anbefalet af Kjøbenhavns Præstekonvent. Paa Møder i Oktbr. og Nvbr 1882, paa hvilket Byens Budget behandledes, havde han flere Gange Ordet i forskjellige Sager, saaledes bl. a. i Omordningen af Fattigvæsenets Stiftelser, i Bro-lægnings-sager og i Politivedtægten. Ved Budgetbehandlingen i Dcbr. 1882 foreslog han Nedsættelse af Gaspriserne, en Nedsættelse han motiverede med at Kulpriserne nu var blevet normale. Paa Mødet 24. Marts 1884 anbefalede han et Andragende fra Omboende om Istandsættelse af den brøstfældige afspærrede Bro over Ladegaardsaaen ud for det saakaldte Brohus. Et Forslag han stillede om at Magistraten lod Broen reparere, blev vedtaget. Den sidste Gang Anker Heegaard havde Ordet i Borgerrepræsentationen, var paa Mødet 28. April 1884. Sagen, som da behandledes, var et Projekt, der var fremkommet om en Omdannelse af Broen mellem Peblingsøen og Sortedamssøen, den nuværende Luisebro, til en Basar. Anker Heegaard fraraadede

paa det bestemteste dette Projects Gjennemførelse, idet han gjorde gjældende, at der ikke i Kjøbenhavn har fjerneste Trang til nye Butikksleiligheder og tillige vilde den smukke frie Udsigt, man fra denne Bro har over begge Søerne, derved forsvinde. —

Selvfølgelig maatte Anker Heegaard i de 17 Aar han havde Sæde i Borgerrepræsentationen, ligesom de øvrige Medlemmer, paatage sig forskjellige kommunale Hverv, som f. Eks. i Skolekommissioner, ved Sessioner, i Valgbestyrelser o. s. v. I flere Aar blev han sammen med Borgerrepræsentant Oberst Lehman valgt til paa Kommunens Vegne at være Tilsynshavende med Thorvaldsens Musæum og Revisor for dets Regnskaber. I forskellige af de indenfor Borgerrepræsentationen i disse Aar nedsatte Udvalg, havde han ogsaa jævnlig Sæde. —

Ved Valget til Borgerrepræsentationen 1885 blev Anker Heegaard ikke gjenvalgt. I de Tider foregik dette Valg som Regel paa følgende Maade: Et Par Uger før Valget samledes paa et eller andet Høireblads Kontor en halv Snes af Byens Bedsteborgere som her vedtog Listen over dem, der skulde opstilles som Kandidater ved Valget. Denne Liste optog og anbefalede hele Høirepressen, der jo dengang endnu saa godt som eneraadig beherskede den offentlige Mening i Kjøbenhavn. Paa Valgdagen mødte saa et Par Hundrede loyale Borgere, som pligtskyldigst stemte paa Listen og hermed var Valget afgjort. I de senere Aar, da Socialdemokratiet har faaet saa megen Magt, gaar det ikke længere paa den Maade. Nu møder paa en saadan Valgdag i Kjøbenhavn omkring 40,000 Vælgere, hvoraf Flertallet er Socialdemokrater, og afgive deres Stemme, men ogsaa derved faar Borgerrepræsentationen i Hovedstaden en al for ensidig Sammensætning, en Feil, som forhaabentlig den nye Valglov ved Indførsel af Forholdstalsvalg vil raade Bod paa. Det blev i sin Tid fra en paalidelig Kilde berettet mig, at naar Anker Heegaard ikke blev opstillet som Kandidat ved Valget 1885, var Grunden hans ovenfor omtalte Optræden i Arbejderforeningen af 1860 og

at han i det hele taget var Kliken for arbejdervenlig. Han havde derved faaet et liberalt Skær over sig, som ikke kunde taales i denne vilde Provisorietid. Iøvrig mindes jeg, at han engang i en Samtale med mig ytrede, at han var glad ved ogsaa at være bleven fritaget for dette Hverv, nu da han havde trukket sig tilbage fra Forretningerne og kun ønskede fremtidig at leve i fuldstændig Ro og Mag. —

I Aaret 1881 var Anker Heegaard Medstifter af: »Dansk Sparemærkekasse« og var vistnok ogsaa i en Del Aar Medlem af Bestyrelsen for denne Institution. —

Fra Statens Side blev der paa forskellig Maade vist Anker Heegaard Opmærksomhed og Anerkjendelse for hans offentlige Virksomhed. Den 28. Juli 1869 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog og 30. August 1872 fik han Dannebrogskorset. Hvis jeg husker ret, var det ved hans Fra-trædelse af Formandspladsen i Industriforeningen altsaa i Aaret 1876, at Etatsraadstitlen første Gang blev ham tilbudt; men dengang afslog han at modtage den. Da han engang blev adspurgt om Grunden hertil, svarede han: »Jeg vil ikke have at mine Kunder skulle komme og spørge mig: hvad koster den Gryde Hr. Etatsraad.« I Aaret 1883 blev denne Titel ham atter tilbudt, og da han paa den Tid var i Færd med at trække sig tilbage fra Forretningerne, modtog han den. For sin Virksomhed paa den nordiske Udstilling i Kjøbenhavn i Aaret 1872 blev han af den svensk-norske Regjering udnævnt til Ridder af St. Olavs Ordenen. Som Deltager i forskjellige Udstillinger dels her i Landet og dels i Udlandet blev der i Aarenes Løb tilkjendt Anker Heegaard en Mængde Guld-, Sølv- og Broncemedailler; men paa saadanne Udmærkelser satte han iøvrigt ikke synderlig Pris og tillagde dem kun ringe Værd. —

I Foraaret 1879 foretog Anker Heegaard et omfattende Skifte med sine Børn, efter hvilket de maatte give Afkald paa yderligere Arv efter Forældrene. Aarsagen til dette Skridt var den, at Anker Heegaard ikke vilde have, at hans Sønner først i en senere Alder skulde komme i en selvstændig og uafhængig Stilling. Ifølge dette Skifte skulde, under

Forudsætning af at han ikke forinden ved Døden afgik, hans Sønner Louis og Anker samt hans Svigersøn Bjørn Stephensen fra 1. Januar 1885 i Kompagni og vedblivende under Firmaet: »Anker Heegaard« overtage Fabrikerne paa Frederiksværk og Blaagaard med alle til samme hørende Bygninger, Arealer og Inventarium, samt de forhaanden-værende Lagre af Støbegods, Maskingods og Raamaterialier. Ligeledes skulde de samtidig som Eiendom overtage det store Pakhus i Havnegade paa de tidligere nævnte Betingelser. Naar Tidspunktet 1. Januar 1885 blev fastsat, var det fordi den yngste Søn Anker, som ved et fleraarig Ophold i Chicago havde sat sig ind i Fabrikvirksomhed, da havde naaet Myndighedsalderen. Den ældste Søn Louis, som havde studeret ved den polytekniske Skole i Zürich og senere arbejdet i Faderens Forretning, havde allerede fra 1. Januar 1874 overtaget Bestyrelsen af Fabrikerne paa Frederiksværk. —

Den ældste Datter Ankerita, gift med svensk-norsk Generalkonsul Bernhoft fik ved Skiftet overdraget den store Eiendom Nr. 37 i Nørresøgade, der ved Mellembygninger forsættes til Nansensgade. Den yngste Datter Louise fik en Eiendom i Nørrefarimagsgade gl. Nr. 54 nuværende Nr. 66, 68 og 70 og Nr. 12 i Blaagaardsgade samt den Eiendom i Slotsgade gl. Nr. 6, Hjørnестedet til Baggesensgade, hvor jeg i 16 Aar havde havt mit Hjem. Anker Heegaard maa dog senere være kommen til den Erkjendelse, at disse Døtre ikke var blevne fyldestgjorte ved dette Skifte; thi i det af ham og hans Hustru efterladte Testamente var der yderligere tilstaaet dem hver et Legat paa 150,000 Kr. At Forældrene, udover hvad de afstod til Børnene, forbeholdt sig selv en stor Del af Formuen er selvfølgeligt. —

Lørdagen 14. Sptmbr. 1844 blev Anker Heegaard viet til Louise Christine Feilberg, som var født 11. Decbr. 1821 og var yngste Datter af Justitsraad, Chef i Nationalbanken Henning Frederik Feilberg og Hustru Louise Christine født Brummer. Vielsen foregik i Snedsted Præstebolig i Thy, hvor den bekjendte Pædagog Ludvig Christian Müller den-

gang var Sognepræst og Forstander for Snedsteds Seminarium. Naar Vielsen ikke foregik i Kjøbenhavn, har en medvirkende Aarsag muligvis været den, at Brudens Forældre paa den Tid begge var døde, og naar det blev Müller, som viede dem, var det fordi han var en fælles Ven og Bekjendt af Brudeparret.

I de første 3 Aar af deres Ægteskab boede Anker Heegaard og hans Hustru i Frederiksborggaden Nr. 143.; men, som alt omtalt, flyttede de i Slutningen af 1847 ud paa Villaen ved Støberiet i Blaagaardsgade, hvor de i 37 Aar havde deres Hjem. Da Anker Heegaard med Aaret 1884 trak sig ud af Forretningen, havde han forinden købt den store Hjørneeiendom Nr. 16 i Ahlefeldsgade. Her havde han paa 2^{den} Sal en stor elegant Leilighed med fri Udsigt baade til Grønttorvet og Ørstedsparken, og i denne Leilighed havde han og hans Hustru deres Hjem til deres Død. Vistnok i Begyndelsen af 70^{erne} i forrige Aarhundrede havde Anker Heegaard i Ny Taarbæk købt en Villa, Villa Rekna kaldet, beliggende paa en af de Skrænter ved Veien til Skodsborg, der falde meget steilt af mod Øresund; Kjøbesummen var 12,000 Rdl. Til denne Villa hørte Udhuse med Staldrum og Vognremise, ligesom ogsaa en mindre Have beliggende paa et tildels meget kuperet Terrain. Ved Strandbredden var der et Badehus, og ved Foden af Skrænten lod Anker Heegaard indrette et lille Vandværk, hvorfra Vandet ved en snild Mekanisme blev drevet op til Villaen og Haven. Den Skrænt, hvorpaa denne Villa er beliggende, er en Parcel af en større Skrænt, som en Fisker omkring Aaret 1830 havde købt af den bekjendte Kammerraad Drewsen paa Strandmøllen og betalt med 300 Rdl. Nu 40 Aar senere blev denne Skrænt udstykket i flere Parceller, og Salget af disse indbragte Arvingerne efter denne Fisker op ved 100,000 Kr. Fra Villa Rekna havde man en storartet Udsigt til Hveen og Sverrigs Kyst. Jeg mindes at naar jeg, de enkelte Gange jeg var Gjæst her, sad i Dagligstuen, som vendte ud mod Sundet og saa kun Havet og de mange forbiseilende Skibe, fik jeg Indtrykket af at befinde

mig i en Dæksalon paa en Damper. I denne Villa havde Anker Heegaard og hans Hustru Sommerbolig til deres Død; senere er denne Eiendom af deres Arvinger solgt til Grosserer Peter Petersen af Firmaet Petersen og Albeck —

Anker Heegaards Hjem var, som en Rigmands Hjem bør være, smukt og hyggeligt indrettet, men hvor man dog altid sporede en fornuftig gennemført Økonomi. I de 37 Aar han med Familie boede i Villaen paa Blaagaard, blev der kun foretaget smaa Forandringer med Leiligheden og dens Udstyr, og da han flyttede til Ahlefeldtsgade blev der vel anskaffet enkelte nye Møbler, men hovedsagelig blev dog ogsaa Leiligheden der monteret med det gamle Inventarium fra Villaen. Anker Heegaard og hans Hustru var gjæstfri; men nogen stor Omgang ud over den nærmeste Familie tror jeg ikke de havde; de var sikkert i den Retning begge temmelig kræsne. Deres Hjem var et af de første inden for det københavnske Bourgeoisie, hvor Fortidens Aftenselskaber blev afløst af Middagselskaber; men i hvert Tilfælde var det meget undtagelsesvis, naar de indlod sig paa noget i Lighed med Nutidens overdaadige og meget sene Dinéer, en Uskik som ogsaa først længere hen i Tiden har faaet Overhaand. I de Tider lød Indbydelsen til en Middag aldrig senere end paa Kl, 5, og Menuerne var overalt som Regel kun paa faa, men gode og solide Retter, og dertil, saa forekommer det mig, gennemgaaende bedre, særligt bedre lagrede, Vine end nuomstunder. Hos Anker Heegaard var Gjæsternes Antal ogsaa som oftest begrænset; jeg har hørt Fru Heegaard ytre, hun helst holdt sig til den gamle klassiske Regel, at et Selskab ikke maatte være færre end Gratierne og ikke flere end Muserne. Selv har jeg i tidligere Aar ikke saa sjælden været Gjæst ved deres Middage, og jeg kunde da være temmelig sikker paa i Selskabet at træffe en eller anden interessant Personlighed. Den bekjendte norske Digterindé Magdalene Thoresen var en mangeaarig Veninde af Familien, og gennem hende blev i deres Hjem indført flere berømte Nordmænd. Jeg er her

truffen sammen med Digterne Bjørnstjerne Bjørnson, Henrik Ibsen, Welhaven og Andreas Munk, Malerne Thaulow og Tideman. Af bekendte danske har jeg der været sammen med theologisk Professor Hermansen, Telegrafdirektøren og Digteren Peter Faber, Maleren Exner, Skuespiller Emil Poulsen o. fl. Til deres nærmeste Omgang hørte ogsaa Høiesteretsassessor Christian Rimestad, der var gift med en Søsterdatter af Anker Heegaard. Som man ser, var det fornemlig Videnskabsmænd, Digtere og Kunstnere, der var Gjæster i dette Hjem, medens her kun sjældent saas Forretningsmænd, naar de da ikke hørte til Familien. Iøvrigt var det vistnok Fru Heegaard, som havde den største Indflydelse paa Valget af deres Omgang. Meget store Selskaber hos Anker Heegaard har jeg kun overværet ved Døtrene Ankeritas og Maries Brylluper, hvoraf det første blev fejret ved en Fest i Hjemmet, det sidste paa Skydebanen. Efterat Anker Heegaard og hans Hustru var flyttet til Ahlefeldts-gade, kom jeg kun sjældent i deres Hjem og i hvert Tilfælde kun, naar jeg havde Ærinde der. Iøvrigt tror jeg nok, at deres Omgang her nærmest indskrænkede sig til Børnene og Svigerbørnene. —

I en lang Aarrække tilbragte Anker Heegaard og hans Hustru Maanederne Marts, April og Mai i Udlandet dels for deres Fornøielse, men ogsaa fordi Anker Heegaard, som jævnlig led af Bronchitis, kun daarligt kunde taale disse Maaneders her i Landet som oftest ublide og stærkt vekslende klimatiske Forhold. I Aaret 1867 om Foraaret blev han haardt angreben af Lungehindebetændelse, der bragte ham Døden nær, men hvoraf han dog kom sig, uden at Sygdommen efterlod nogen varig Svækkelse; sin Reconvalescens tilbragte han i Schweiz. Hele Vinteren 1877—1878 lige fra Efteraarets Begyndelse til langt ud paa Foraaret opholdt han sig, ogsaa for sit Helbreds Skyld, i Amelie les Bains i Pyrenæerne ledsaget af sin Hustru og sin ugifte Datter Louise. Fru Heegaard magtede flere fremmede Sprog godt; Anker Heegaard talede kun tysk og engelsk; men iøvrigt klarede han sig ogsaa godt paa italiensk

og fransk ved Hjælp af enkelte Ord og Sætninger, og hvor dette ikke slog til forstod han ypperligt at benytte Gestus. Jeg mindes han engang fortalte mig, at naar han i Paris kom ind i en Butik, havde han for Skik at staa med en Hundredefrancseddel i Haanden, hvad der altid paa Butiks-personalet hjalp mærkeligt med Hensyn til den gjensidige Forstaaelse. I sine sidste Leveaar tabte Anker Heegaard Lysten til at reise og foretrak at blive i Hjemmet, medens Fru Heegaard til Stadighed fortsatte sine aarlige Reiser, ledsaget af sin ugifte Datter. I Theatre og paa Concerter var baade Heegaard og Fru Heegaard hyppige Gjæster; af Musikforeningen var de begge Medlemmer lige fra dens Stiftelse. —

I deres Ægteskab havde Anker Heegaard og hans Hustru følgende Børn:

1. Louis Carl H. født 20. Juli 1845, Fabrikeier, gift 3. Juni 1879 med Caroline Marie Dorothea Hagerup født. 27. Sptmbr. 1855.
2. Stefanie Petrea Ankerita H. født 28. Juni 1847 gift 24. Oktbr. 1868 med Herman Severin Bernhoft født 11. Januar 1824 død 22. Dcembr. 1894, svensk-norsk Konsul i Barcelona, senere svensk-norsk Generalkonsul i Kjøbenhavn.
3. Anna Sophie H. født 12. Februar 1849 død 7. Juli 1854.
4. Louise Christine H. født 10. Juni 1850, ugift.
5. Anny Marie Magdalene H. født 9. Mai 1853 død 21. Sptmbr. 1907, gift 18. Marts 1879 med Bjørn Stephensen, cand. phil. Fabrikeier, født 23. April 1855.
6. Henning Frederik Christian Mathias Anker H. født 4. Aug. 1858, Fabrikeier, gift i Chicago 12. Mai 1885 med Annette Magna Dreier født 28. Aug. 1866.

Som ovenfor sagt, havde Anker Heegaard og hans Hustru allerede i Aaret 1879 skiftet med deres Børn. Over den Del af Formuen de havde forbeholdt sig selv, blev der 2. April 1890 oprettet et Testamente, der indledes med følgende Ord:

»Vi undertegnede Ægtefolk Etatsraad Stephen Peter Anker Heegaard og Hustru Louise Christine født Feilberg, der have fyldestgjort alle vore Børn for Arv efter os og derfor modtaget Afkald, bestemmer herved som vor sidste Villie følgende:« —

I Kraft af dette Testamente blev den længstlevende af Ægtefolkene indsat som eneste Universalarving af den først afdøde, og under den Forudsætning og med et fælles Ønske hos begge om, at den længstlevende ikke vil forbruge eller forringe den ved den først afdødes Bortgang tilstedeværende Formue. Som Følge heraf traadte altsaa de øvrige Bestemmelser i Testamentet først i Kraft, da Fru Heegaard som den længstlevende afgik ved Døden 13. Januar 1905. —

Testamentet bestemmer først hvorledes der skal forholdes med de faste Eiendomme og alle Løsøregjenstandene, som tilhører Dødsboet. Derefter følger en stor Del Legater, der tillægges dels enkelte af Børnene og dels andre Medlemmer af Testators og Testatrices Slægt samt enkelte nærstaaende Venner, ligesom ogsaa en Del Folk, der i forskellige Stillingen havde været i Anker Heegaards Tjeneste. Disse Legater udgjør tilsammen en Sum af 494,500 Kr., og dertil kommer Eftergivelse af en betydelig Del Gjæld, hvori forskellige dels af Slægten og dels af Fremmede stod til Boet. —

Men ud over disse personlige Legater stiftedes i Testamentet en hel Del andre, skænkede til offentlige Formaal. For disse Legaters Vedkommende er Testamentets Ordlydende denne:

Til Foreningen til Lærerinders Understøttelse i Kjøbenhavn 30,000 Kr., til Prinsesse Thyras Asyl 20,000 Kr., til Børnesanatorierne i Kjøbenhavn 30,000 Kr., til Marthaforeningen i Kjøbenhavn 20,000 Kr., til Lærlinge Pleiehjemmet 20,000 Kr., til det tekniske Selskabs Skole i Kjøbenhavn 50,000 Kr., til Arbejderforeningen af 1860 i Kjøbenhavn 20,000 Kr., dog paa Betingelse af, at den forinden den længstlevendes Død senest udkomne Fortegnelse over Medlemmerne efter Executorernes Skjøn indeholder mindst 1,000 egentlige Arbeidere, til Opførelse af Arbejder-

boliger paa Frederiksværk 30,000 Kr., der udbetales til Firmaet »Anker Heegaard«, for af dette at anvendes efter Bestemmelsen, til Bestyrelsen af Borgerrepræsentationens Legatudvalg 50,000 Kr., til Bospisning med en Ret varm Mad i 4 Vintermaaneder af Friskolebørnene i Skolerne paa Nørrebro, saalænge indtil saadan Bospisning ved Kommuns Foranstaltning indføres i andre Skoler og derefter til Forsyning af disse Børn med Beklædningsgenstande, navnlig Skotøj, til det tekniske Selskabs Skole i Kjøbenhavn foruden de ovenfor nævnte 50,000 Kr. yderligere 50,000 Kr. til Afholdelse aarlig af en Række populære Foredrag for Menigmand i Naturlære og i andre Naturvidenskaber samt i Historie, hvilke Foredrag ønskes afholdte i den almindelige Forsamlings- og Foreningsbygning, der for nærværende Tid er i Rømersgade, til Kysthospitalet paa Refsnæs 20,000 Kr., til Studentersamfundets Rets Hjælp for Ubemidlede 10,000 Kr. og til det danske Hedeselskab Aktierne i Albo-bugten lydende paa 5,800 Kr. —

For disse til offentlige Formaal bestemte Legater, der samlede udgjøre en Sum af 345,800 Kr., tages i Testamentet det Forbehold, at Kapitalerne ikke maa forbruges af Gavemodtageren, men skulle være stedsevarende Legater, ligesom de Panteobligationer, hvori Gaverne mulig fuldbyrdes, heller ikke maa afhændes. Da Arbejderforeningen af 1860 ikke kunde opfylde den til Legatet knyttede Betingelse, blandt sine Medlemmer at tælle 1000 egentlige Arbejdere, bortfaldt altsaa dette Legat. —

Til Universalarvinger af Resten af Testators og Testatrices Eiterladenskaber indsættes i Testamentet alle deres Børnebørn, som maatte være fødte 19 Aarsdagen efter Testamentets Opsættelse, altsaa inden 2. April 1909, med lige Ret uden Hensyn til om der i en Linie findes flere Børnebørn end i en anden. Indtil Delingen efter Bestemmelsen kunde finde Sted, skulde Kapitalen med paaløbende Renter indestaa i Overformynderiet. —

Til at forrette Skiftet indsættes i Testamentet som Executores Høiesteretsassessor Christian Rimestad og Overrets-

prokurator P. A. Petersen. Men da disse begge afgik ved Døden før Etatsraadinde Heegaard altsaa før Skiftet kunde foretages, blev der 8. Mai 1899 af hende føiet en Klausul til Testamentet, hvorved hun indsætter sin Søn Fabrikeier M. A. Heegaard og sin Svigersøn Fabrikeier Bjørn Stephensen som Executores, og som Kuratores til at bistaa ved Behandlingen af Boet Overretssagførerne Anton Petersen og Niels Petersen. —

Sine sidste Leveaar tilbragte Anker Hegaard i uforstyrret Ro i sin herskabelige Leilighed Ahlefeldtsgade Nr. 16 og Somrene paa Landstedet i Ny Taarbæk. I disse Aar beskæftigede han sig hovedsagenlig med Læsning; men for ham, der i saa mange Aar havde været vant til meget Arbeide og stor Virksomhed, er Tiden sikkert ofte falden lang. Hans sidste Sygdom var Bronchitis, som i Forening med Alderdomssvaghed i Løbet af nogle Dage medførte Døden, der indtraf 19. Decbr. 1893, da han gik i sit 79de Aar. Under stor Deltagelse blev han begravet fra Johannes Kirken paa Nørrebro, den Kirke hvortil han havde skjænket Klokkerne og ydet et større Pengebidrag. Som Tak for de mange store Legater der i hans og Hustrus Testamente var skænket til offentlige Formaal, har Kommunalbestyrelsen i Kjøbenhavn vedtaget, at en af de nye Gader i Nærheden af Glyptotheket skal opkaldes efter ham og hedde: »Anker Heegaardsgade«. —

Etatsraadinde Heegaard overlevede sin Mand i lidt over 11 Aar, i hvilke hun levede sammen med sin ugifte Datter Louise i Eiendommen i Ahlefeldtsgade. Endnu op i sin høie Alderdom var hun rask og rørig, saaledes at hun aarlig kunde foretage sin sædvanlige Foraarsreise til Syden. Kun hendes Hørelse blev i hendes sidste Leveaar svag. Den store Formue hun havde taget i Arv efter sin Mand, forvaltede hun redeligt i Overensstemmelse med det i deres fælles Testamente udtalte Ønske, at den ikke maatte forringes; tværtimod blev Kapitalen ved paaløbne Renter vistnok i disse Aar ikke saa lidt forøget. Sin Mands Godgjørenhed overfor trængende Slægtninge fortsatte hun i

fuldt Maal og sikkert har hun ogsaa paa anden Maade gjort meget godt. Et Portræt af Etatsraadinde Heegaard malet i Legemsstørrelse af Exner i hendes yngre Aar, viser at hun i sin Ungdom med smukke og aabne Ansigtstræk har forenet en høi og statelig Figur og dette sit indtagende Ydre bevarede hun i en lang Aarrække. Af Interesser havde hun mange; særlig var hun passioneret for Reiser i Udlandet, og paa disse lykkedes det hende at tilvende sig god Færdighed i flere levende Sprog, ligesom hun ogsaa paa disse Reiser ved sit vindende Væsen stiftede nærmere Bekjendskab og Gjæstevenskab med adskillige Udlændinge, som, naar de aflagde Besøg her i Danmark, da ogsaa var Gjæster i hendes Hjem. Den 13. Januar 1905 afgik hun ved Døden i den høie Alder af 83 Aar. Hun og hendes Mand ligge begravede paa Assistents Kirkegaard, og allerede i hendes Levetid blev der paa deres Gravsted reist et stort og smukt Monument fælles for dem begge. —

Paa Firmaets Kontor i Havnegade er der en Bronzebuste af Anker Heegaard, som, hver Gang jeg ser den, levende minder mig om Manden. Hvem Kunstneren har været, ved jeg ikke, men det er lykkedes ham i Trækkene paa denne Buste at lægge netop det, der var det mest karakteristiske hos Anker Heegaard: Klogskab parret med Mildhed og Hjertensgodhed. At Anker Heegaard var en sjælden klog og energisk Forretningsmand, kan der ikke være mindste Tvivl om; Resultatet af hans mangeaarige Virksomhed er et fuldgyldigt Vidnesbyrd herom. Da han i 1847 overtog Støberiet paa Blaagaard, var det langt fra under gunstige Forhold. Tiderne var dengang gennemgaaende daarlige, og dertil kom at det Firma, han i en længere Aarrække havde havt i Kompagni med sin ældre Broder, havde maattet gjøre et Opbud, hvoraf endnu intet endelig Resultat forelaa, en Omstændighed, der naturligvis maatte udøve en svækkende Virkning paa hans Kredit. Trods dette lykkedes det ham dog hurtig at vinde Tillid i Forretningsverdenen, og ved det gode solide Arbejde hans Støberi leverede, fik han ogsaa hurtig god Afsætning paa sine Fabrikvarer.

At han allerede i de 10 Aar, han ene drev Støberiet paa Blaagaard, tjente sig en Formue og derved fik de nødvendige Midler til sine senere større Foretagender, kan ikke betvivles. —

Men det mindre Støberi paa Blaagaard kunde dog ikke i Længden tilfredsstillende hans Trang til større Virksomhed, og det var først ved Købet af Frederiksværk i Aaret 1857, at han ret fik Leilighed til at udfolde de store Evner og Kræfter, han som Forretningsmand sad inde med. I den lange Aarrække Staten havde drevet Frederiksværk, var Virksomheden her fortsat nærmest i de gamle Spor fra Classens Tid; men Anker Heegaard indførte nu i forskellige Retninger en mere tidssvarende og bedre Drift. Flere af de gamle Værker blev nedlagte, medens nye blev indrettede. Særlig Maskinfabrikationen blev i hans Tid betydelig udvidet; men ogsaa i Tilvirkningen af det almindelige Støbegods blev der foretaget mange Forbedringer. Som alle dygtige Forretningsmænd var Anker Heegaard ogsaa i Besiddelse af fornøden Dristighed, der havde tilfølgende at han ikke saa sjældent indlod sig paa Forsøg med nye Opfindelser paa Jernindustriens Omraade, naar disse tiltalte ham, men selvfølgelig kunde det ikke undgaaes, at han heri af og til kunde lide Skuffelse og Tab. Imidlertid kan der ikke være Tvivl om, at i de 27 Aar han drev Frederiksværk, har denne Forretning givet ham et betydeligt Overskud. —

Et stort Held havde Anker Heegaard deri, at Arbejderforholdene i disse Aar var saa rolige. Den gamle Lavstvang, som tidligere havde beredt Fabrikeierne mange Bryderier, var hævet, og de socialdemokratiske Fagforeninger, der nu ofte forvolde dem store Tab og mange Ærgrelser var først i deres Vorden, da Anker Heegaard med Aaret 1884 trak sig ud af Forretningslivet. Men naar Forholdet mellem ham og hans mange Arbejdere i alle disse Aar var saa godt, skyldtes det dog først og fremmest den Omstændighed, at han var en sjældent human Arbejdsgiver. I Aarene fra 1873 til 1875, da jeg var Formand i: »Foreningen

til Sænkningen af Vandstanden i Arresø«, kom jeg jævnlig i Forbindelse og Samtale med Arbejderne paa Frederiksværk og jeg har da fra deres Side aldrig hørt Klager men kun Lovtaler over deres Fabrikherre. Naar jeg i Samtaler med Anker Heegaard kom ind paa dette Spørgsmaal, kunde jeg tydelig mærke, hvor meget hans Arbejderes Ve og Vel laa ham paa Sinde, han saa i dem mere Medhjælpere i hans Virksomhed end Undergivne og var altid rede til i Raad og Daad at støtte dem. Da i 70^{erne} i forrige Aarhundrede Socialismen begyndte at faa Indpas her i Landet, fik jeg et bestemt Indtryk af, at han ikke stillede sig uvenlig til denne Bevægelse. »Jeg kan saa godt forstaa det,« sagde han engang til mig, »Arbejderne er ogsaa Mennesker, og det er ganske rimeligt de kræve samme Rettigheder og stille samme Krav til Livet som vi andre«. Men ganske vist, den Magt Socialdemokratiet i de senere Aar har faaet, oplevede han ikke, ligesom han ogsaa under hele sin Virksomhed blev forskaanet for de store Tab og mange Fortrædeligheder Arbejdsgiverne nu jævnlig fra Arbejdernes Side er udsat for. —

Anker Heegaards Hjælpsomhed og Godgjørenhed indskrænkede sig paa ingen Maade ene til hans Funktionærer og Arbejdere, ogsaa over for andre strakte den sig vidt. Mange er de han i Aarenes Løb har hjulpet og det er vistnok kun meget faa, som har henvendt sig til ham om Hjælp, der har faaet Afslag, og i hvert Tilfælde saa kun Folk han fandt ikke fortjente at støttes. Hvor meget særligt de smaa og nødlidende i Samfundet laa ham paa Hjerte, bærer hans efterladte Testamente noksom Vidnesbyrd om. Ogsaa i levende Live bragte han paa dette Omraade mange og store Ofre; jeg skal skal saaledes kun minde om, at han i sin Tid skænkede baade Grunden og Bygningen til Prinsesse Thyras Asyl paa Nørrebro, en af de Institutioner han ogsaa høisindet betænkte i sit Testamente. —

Liberal i sine Anskuelser var Anker Heegaard ogsaa i politisk Henseende, men iøvrigt ikke nogen ivrig Politiker. Oprindeligt hørte han til det nationalliberale Parti; men da

dette mere og mere blev reaktionært, fjernede han sig fra det, uden dog helt at slutte sig til Venstrepartiet, i hvilket han, den københavnske Borger og store Industridrivende, maaske saa et i for høi Grad rent og bart Landboparti. I Begyndelsen af 70^{erne} i forrige Aarhundrede sluttede jeg mig straks til det da først i Kjøbenhavn begyndende Oppositionsparti, og bidrog efter Evne mit til at fremme Venstres Sag i Hovedstaden. Dengang i Kjøbenhavn at være kjendt som Venstremand, var alt andet end behageligt, ugleset som man var snart af alle. Flere, ja vel de fleste, af mine Slægtninge og tidligere Venner tog mig dette i høj Grad ilde op og lod mig paa forskellig Maade mærke det, enkelte brød endogsaa helt Omgang med mig. Men i Anker Heegaards Optræden overfor mig var der ikke Spor af Forandring, og da jeg engang ligefrem rettede et Spørgsmaal til ham herom, svarede han: »Enhver maa i Politik have Ret til at følge sin Overbevisning, det kunde aldrig falde mig ind at fordømme nogen, fordi han i politisk Henseende eller i andre Retninger ikke deler mine Anskuelser. Jeg handler altid efter min Overbevisning og samme Ret indrømmer jeg andre«. Som Anker Heegaard heri behandlede mig, stillede han sig ogsaa overfor andre af Oppositionens Mænd; jeg har saaledes i disse Aar i hans Hjem været Gjæst sammen med C. Berg, den Mand der i de Tider mere end nogen anden stod i Ugunst og var lagt for Had i det københavnske Bourgeoisie. —

At en Mand med det Hjertelag Anker Heegaard var i Besiddelse af maatte være en god og kjærlig Ægtefælle for sin Hustru og Fader for sine Børn, er en Selvfølge. Men ogsaa sin øvrige Slægt omfattede han med den største Velvillie, og hvor der var Trang tilstede, traadte han stedse hjælpende til og det ikke paa nogen karrig og smaalig Maade. Flere af Slægten paa hans og hans Hustrus Side havde i Aarrækker noget nær hele deres Underhold fra ham. Sikkert har han af sin Hustru taget Løfte om, at hun, hvis han døde først, fremdeles ydede disse Slægtninge den samme Hjælp, de havde faaet af ham, et Løfte hun ærligt

holdt, og gjennem sit efterladte Testamente havde han sørget for at deres Fremtid ogsaa efter hans og hans Hustrus Død blev betrygget. —

Ethvert Samfund maa ønske sig mange Borgere som Anker Heegaard, og enhver Slægt kan være stolt af blandt sine Medlemmer at tælle en Mand som ham. Men derfor bør ogsaa Mindet om ham, først og fremmest da i vor egen Slægt, gjennem lange Tider bevares med pietetsfuld og taknemlig Kjærlighed, Agtelse og Ærbødighed, og kjært skulde det være mig, om jeg gjennem denne korte Levnetskildring af ham har kunnet yde mit Bidrag hertil. —
